

PLA

FORM

06

İZMİR
KÜLTÜR
PLA+FORMU
GİRİŞİMİ
SÜRELİ
YAYINI

İzmir Büyükşehir Belediyesi
adına İmtiyaz Sahibi
Aziz KOCAOĞLU

Sorumlu Müdür
Ayşegül SABUKTAY AKTAŞ

Yayın Koordinatörü
Şervan ALPŞEN

Yayına Hazırlayan
Sarp KESKİNER

İçerik Editörleri
Tanzer KANTIK
Borga KANTÜRK
Cenker EKEMEN
İbrahim Metin BALTACI
Zeynep GÖNEN
Hale ERYILMAZ
Ebru ATILLA SAÇAY
Sarp KESKİNER
Gökçe SÜVARI
Nursaç SARGON
Altuğ AKIN
Gizem AKKOYUNOĞLU

İçerik Asistanı
Tilbesu ÇİÇEKDAĞI
Tuğçe ONBAŞI

Redaktör
Hale ERYILMAZ

Grafik Tasarım ve Uygulama
Emre DUYGU

Kapak-İç Kapak Fotoğrafları
Melis CANTÜRK ©

Katkıda Bulunanlar

Deniz ÇABA, Cem UĞUR, Begüm TATARİ, Ayşegül Utku GÜNAYDIN, Sezin ROMİ, SALT Araştırma, Camilla ROCCA, Yusuf BAYAR, Alexandro SABINO, Cecilia FOLGADO, İKPG bileşenleri.

Yönetim Yeri

İZMİR AKDENİZ AKADEMİSİ
Mehmet Ali Akman Mah. Mithatpaşa Cad. No: 1087 Pk: 35290, Göztepe, Konak, İZMİR
Tel: +90 (232) 293 46 12 Faks: +90 (232) 293 46 10
kultursanat@izmeda.org www.izmeda.org
Sertifika No: 22595

Basım Yeri

GELİŞİM OFSET / Ramazan TORAMAN, Kâzım Karabekir Caddesi No: 45/A Bornova İZMİR
Tel: (232) 373 95 62 - 342 18 81 Sertifika No: 32380

SAYI 6 / Birinci Baskı: Haziran 2017. Baskı Adedi: 3000 ISSN 2536-4855

Ücretsiz dağıtılan PLA+FORM dergisi, bir İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Akdeniz Akademisi yayınıdır. Bu dergi, basın meslek ilkelerine uymayı taahhüt eder.

*Her hakkı saklıdır. Yazı, fotoğraf, çizim ve haritalar; yazılı izin alınmadan kullanılamaz. **Satılamaz.***

© İzmir Büyükşehir Belediyesi

ikpgplatform

issuu.com/izmirkulturplatformugirisimi7

İÇİNDEKİLER06

BAŞLARKEN	03
RÖPORTAJ	
ATLANTİK KIIYISINDA BİR AKDENİZLİ: AYRILIŞLARIN VE VARISLARIN ŞEHRİ LİZBON	04
PLA+FORUM	07
FİHRİST	
AZ BİLİNEN ANTİK KENTLER BİSİKLET TURU - OLCAY H. ORMANKIRAN	20
ALİ KANAL	20
ÇATI 1972 - GÜRKAN BALTACILAR	21
CENKHA AKSOY	21
CRITICAL MASS - TANZER KANTIK	22
DOĞA KILCIOĞLU	22
ROMANTIC DOLLS - CEMİL EMRE ALTAN	23
FAZİLET ONAT KOLUKISAOĞLU & EMRAH KOLUKISAOĞLU	23
URBANTANK - TUBA DOĞU & MELİS VARKAL	24
KLORAKSANAT İNİSİYATİFİ - DENİZ ATAMAN & NAZLI KULAN	24
LÜTFÜ DAĞTAŞ	25
MEHMET SAİT TUNÇ	25
NO: 42 - NEHİR NİŞANCI	26
RENKLİ MERDİVEN - ORKUN KOCABİYOĞLU	26
ŞİMGE KÜLTÜR SANAT DERNEĞİ - ASUMAN SUSAM	27
SUAT VERGİLİ	27
TABU FİLM - TAYFUN BELET	28
TARAFHAKLARI DERNEĞİ - BURKAL EFE	28
İRO CAFE / İRO SANAT - CANDEMİR BASAN	29
PORTFOLYO: ÖZGE YAĞCI	30
PERFORMANS	
HALİM YAZICI: "BİR PLAK DİNLEDİM, ŞİİRİM DEĞİŞTİ"	35
PERFORMANSIN KAMUSAL ALANA BIRAKTIĞI "LEKE"	38
İZMİR'DEN	
İZMİR DEVLET TİYATROSU ALTMIŞINCI YAŞINI KUTLUYOR	40
AKADEMİDE YENİ ARAYIŞLAR: İZMİR DAYANIŞMA AKADEMİSİ	42
SÜRDÜRÜLEBİLİR MODA: sat-su-ma	44
PORTİZMİR4 / NEFES	46
YEPYENİ BİR FİSTİVAL MODELİ: TARIK DURSUN K. ONLINE KISA FİLM FİSTİVALİ	50
KÜLTÜR 21 AVRUPA	
BALİNA'NIN KARNINDAN ÇIKAN SORU: "QUO VADİS, EUROPA?"	52
BELLEK	
EROL AKSOY: "BATSA DA GÜNEŞ DOĞACAK NASIL OLSA SABAHLARA;	
HÜKMÜ GEÇMEZ GÜNEŞE YASALARIN"	54
ADNAN TURGUT: "EŞREFPAŞA, İZMİR'İN BAŞKENTİYDİ"	56
LOREN EDİZEL: "BİNLERCE YILLIK HAFIZA, DENİZDE SAKLI"	61
HÜSEYİN B. ALPTEKİN İLE İZMİR'DEN EFES'E	64
KIYI	
DENİZCİLİK TARİHİNE YENİDEN YAŞAM VERMEK: 360 DERECE TARİH ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ	66
MUTFAK	
KÖK BASMANE	69
AKDENİZ'DEN	
DOCUMENTA'NIN YENİ AYAĞI ATINA	73
HOME FOR COOPERATION: ARA BÖLGEDE BİR "DAYANIŞMA EVİ"	75

İzmir Devlet Tiyatrosu binasının 1950'lerden bir görünümü...

İzmir Devlet Tiyatrosu Arşivi

BAŞLARKEN...

Altıncı sayımızla beraber, hem şehremiz yenilendi hem hacmimiz genişledi. Şehre ve kültüre ilişkin bakışımız, bileşenlerimiz arasından çekirdek ekibimize katılan editörlerin değerli katkılarıyla zenginleşti.

Bu sayımızda ağırlığı toplumsal ve kentsel belleğe verdik. Adnan Turgut ile Eşrefpaşa'nın görkemli günleri üzerine söyledik; duayen isim Erol Aksoy ile tiyatro tarihine keyifli bir yolculuk yaptık. Yakın zamanda şehre konuk olan Loren Edizel ile "İzmir Hayaletleri" kitabı üzerinden İzmir imgesini nasıl kurduğumuzu, kaybettiklerimizi ve kazanabileceklerimizi konuştuk. Vefatının onuncu yıl dönümünde, güncel sanatın mihenk taşlarından Hüseyin B. Alptekin'i andık.

İzleyici geliştirme ve etkinliklerin görünürlüğünü artırma meselelerini başlangıcımızdan bu yana dert edinmiş durumdayız. Bu doğrultuda, Pla+form'a yeni bir bölüm ekledik: "Performans". Halim Yazıcı ile şiirini ve hayatını değiştiren plaklar üzerinden hazırladığı performansını konuştuk. Video art sanatçısı Onur Öztepe, üretim pratiklerini nasıl şekillendirdiğini anlattı. Önümüzdeki sayılarda bu bölümü geliştirilmeye devam edeceğiz.

2017 süresince gerçekleştireceğimiz üç forumda, sadece iki kavram üzerinde yoğunlaşmaya karar verdik: "Alternatif modeller" ve "öğrenme pratikleri". İKPG olarak, başka bir geleceği kurabilmek adına çok önemseydiğimiz bu kavramları derinlikli bir şekilde konuşmak, tartışmak üzere ilk adımı attık; "Kültür ve Sanatta Alternatif Öğrenme Pratikleri – Alternatif Modeller" başlıklı forumla yola çıktık. Bu forumun deşifresine "Pla+forum" bölümünden ulaşabilirsiniz. Yılbaşından bu yana belirli aralıklarla düzenlediğimiz İzmirKültür İletişim Toplantıları sayesinde yeni bileşenler edindik; "Fihrist" bölümümüz, bu bileşenleri kısacık da olsa size tanıtıyor olacak.

İzmir Dayanışma Akademisi, PORTİZMİR4 Trienali, Tarık Dursun K. Kısa Online Film Yarışması ve Özge Horasan'ın hayat verdiği Sat-Su-Ma, İzmir'in yepyeni üretim ve örgütlenme modellerine ev sahipliği yapmaya başladığının altını çiziyor.

"Pilot Kent 2016 – Kültür 21 Avrupa" çalışmaları tüm hızıyla devam ediyor. "Pilot Kent İzmir", Ocak ayında "Beyond The Obvious" konferansının konuğuydu. 2015'ten beri her yıl CAE (Culture Action Europe) ve UCLG (United Cities and Local Governments) iş birliğiyle düzenlenen konferans serisinin bu seneki alt başlığı, "Europe Quo Vadis?" (Avrupa Nereye Gidiyor?) idi. Budapeşte'de gerçekleşen konferansa katılan Avrupa ve ötesinden gelen yöneticilerin, üreticilerin ve aktivistlerin gündeminde, göç olgusuyla yüzleşmeye çalışan "Brexit sonrası Avrupa"nın takip edeceği kültür politikaları vardı. Biz de bu doğrultuda İzmir'in eşleştiği Lizbon'a bakalım istedik ve 1997 - 2000 yılları arasında Portekiz Kültür Bakanlığı yapmış Lizbon Belediye Meclisi Kültür İşleri Komisyonu Başkanı Catarina Voz Pinto ile Lizbon yerel yönetiminin kültür sanata yaklaşımı hakkında konuştuk.

"Kıyı" bölümünde, Urla'da çalışmalarını sürdüren 360 Derece Tarih Araştırmaları Derneği'ne sayfalarımızı açtık. Bir ayağı denizde bir ayağı karada duran bu dernek arkeolog, tarihçi, denizci, tekne ustası, mühendis ve bir grup gönüllünün yürüttüğü deneysel çalışmaları başta arkeoloji, tarih, antropoloji ve müzik olmak üzere farklı zeminlerde işleyip sergilere, konferanslara ve yayınlara dönüştürüyor. "Mutfak" bölümündeyseniz İzmir Tarih Tasarım Atölyesi işbirliğinde yürütülen, Basmane'nin üretim kültürlerini ve gastronomik değerlerini görünür kılmayı amaçlayan "Kök Basmane" projesine yer verdik.

Keyifli okumalar diliyoruz.

Atlantik Kıyısında Bir Akdenizli: Ayrılışların ve Varışların Şehri Lizbon

“Lizbon ile İzmir arasındaki en güçlü bağ, kültürü farklı bir şekilde ele alma çabası”

RÖPORTAJ ALTUĞ AKIN

1997 ile 2000 yılları arasında Portekiz Kültür Bakanlığı yapmış Lizbon Belediye Meclisi Kültür İşleri Komisyonu Başkanı olan Catarina Voz Pinto ile Lizbon yerel yönetiminin kültür sanata yaklaşımı hakkında konuştuk. Voz Pinto, iki kent arasında mevcut benzerliklerin, kalıcı ve güçlü ortaklıklara dönüşebileceği görüşünde.

Yerel yönetimin kültüre yaklaşımını ve bakışını nasıl tarif ediyorsunuz?

Kültürü kentin, kalkınmanın ve sürdürülebilirliğin önemli unsurlarından biri olarak görüyoruz. Kültüre bakımımızın bir hayli geniş olduğunu söyleyebiliriz. Bu bakış, yalnızca kültür sanat merkezlerine sahip olmaktan, kültür sanat programlarına ya da etkinliklerine öncülük etmekten ibaret değil. Öncelikle kentte yerleşik kültür sektörünün kapasitesini artırmaya gayret ediyoruz. Böylece sektörün işlemlerini, gelişmesini ve kendini yeniden üretebilmesini sağlamaya çalışıyoruz.

Lizbon Belediyesi’nin kültür sanat alanıyla ilişkili faaliyetleri nasıl örgütlediğinden bahsedebilir misiniz? Yerel yönetim ne tür yöntemlerle kültür sanat hayatına müdahil oluyor?

İşleyiş açısından bakacak olursak, yerel yönetime ait kültür sanat mekânlarının, birimlerinin eylem planımızda hayati bir

yere ve işleve sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu kurumlar üzerinden kültür sanat programlarını mümkün olduğunca çeşitlendirmeye, herkes için ulaşılabilir kılmaya çalışıyoruz. Özel ve bağımsız kültür sanat aktörleriyle ilişkilerimizi, yine bu mekânlar ve birimler üzerinden kuruyoruz.

Yerel yönetim olarak, uzun ve derinlikli bir değerlendirme sürecinin ardından kültür birimlerimizi ve hizmetlerimizi yeniden düzenledik. Hareket noktamız temalar, başka bir ifadeyle “eylem kümeleri” oldu. Böylece, sunduğumuz hizmetleri hedeflerimizle uyumlu hale getirmekle kalmadık, birimlerden süregidecek plan hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasını, plana odaklanmasını talep ettik. 2012’de başlattığımız bu yeniden yapılanma sürecinin neticesinde ortaya iki yapı çıktı: Merkezi yapıya bağlı olarak hareket edecek Belediye Kültür İşleri Müdürlüğü (DMC) ve yapının dışında davranacak (EGEAC). İki yapının görev ve yetkilerini alabildiğine netleştirmeye çalıştık; ardından mevcut projelerimizi ve kültür sanat üreten mekânlarımızı hangi yapı ilgilenecekse ona devrettik. Bu işbölümüne göre DMC kültürel miras meselesine, kütüphanelere, arşivlere, bilimsel faaliyetlerle birlikte bağımsız sanatçılara ve projelere maddi, aynı destek sağlama konusuna yoğunlaşırken EGEAC, müzeler, tiyatrolar, sinemalar, sanat galerileri gibi kamusal faaliyetler yürüten kültür sanat merkezlerini idare etmekle görevlendirildi.

Şehrin kültür sanat hayatını oluşturan alanları zenginleştirmek, çeşitlendirmek ve sürdürülebilir kılmak için benimsediğiniz yaklaşımlar hakkında bilgi verir misiniz?

Kültürü geniş bir kavram olarak kabul edip buna göre ele almak, işin merkezine kamuyu, yani Lizbonluları ve kentimizi ziyaret edenleri koymayı gerektiriyor. Belediyeye ait kültür sanat mekânları, hâlihazırda etkinliklere toplumsal katılımı güçlendirmek için çeşitli yöntemler uyguluyor. Örneğin tiyatrolarımızda “dayanışma bileti” adını verdiğimiz bir sistem var. Buna göre, maddi imkânı müsait tiyatro severler, yoksun kesimlerin tiyatrodan faydalanabilmesi için bilet satın alıyor. Engelliler ve yoğunlaşma zorluğu çekenler için düzenlediğimiz “gevşek seanslar”, benimsediğimiz yaklaşımın sonucunda ortaya çıkardığımız bir diğer uygulama.

Bir yandan da belediyeye ait tüm kültür sanat mekânlarının ve birimlerinin geleceği hesaba katarak ilerlemesini gözetiyor; çocuklar, ebeveynler ve okullarla yakın iş birliği içinde çalışıyoruz. Tabii ki ileri yaşta olan hemşehrilerimizi, engellileri ve göçmenlerle mültecileri ihmal etmiyoruz.

Bizce kültür sanat alanlarının sürdürülebilirliğini sağlamak, ancak kapasiteyi artırmakla, bu alanların ihtiyaç duyduğu araçları üretmek ve sunmakla, yeni projelerin yeşerebileceği uygun yapıları kurmakla mümkün. Mayıs ayında tam da bu amaca hizmet edecek bir birimi devreye sokuyoruz. “Loja Lisboa Cultura” adını verdiğimiz bu birim finansman, vergilendirme, yasal mevzuat gibi kültür sanat

üreticilerinin başa çıkmakta güçlük çektiği konularda destek sunacak.

Yerel yönetim olarak Portekiz’in ulusal kültür sanat politikalarıyla ya da yaklaşımlarıyla nasıl bir ilişkiniz var?

Lizbon, başkent olması itibarıyla birçok ulusal kültür sanat mekânına, birimine ev sahipliği yapıyor. Bu yapıların ürettiği programlar ve projeler, belediyenin programları ve projeleriyle yan yana veya iç içe yürüyor. Kültür sanat sektörünün yerel ve ulusal ölçekte yüz yüze kaldığı sıkıntılarla bizimkiler çoğu zaman örtüşüyor ancak iki farklı düzlemde sürdürülen politikaların kapsamca birbirinden farklı olduğunun, coğrafi ve demografik gereksinimlere, dinamiklere göre şekillendiğinin altını çizelim. Belediyelerin kültür sanat politikası yerel odaklıdır; zaman zaman ulusal hükümetle iş birliği yapmak söz konusu olsa da yerel öncelikler asla geri planda kalmamalıdır. Bu dengeyi gözetmeyi asla aklımızdan çıkarmamalıyız.

Lizbon'un özel coğrafi konumu, onu hem bir Akdeniz kenti hem de Atlantik kenti kılıyor. İzmir'i Orta Doğu'nun kıyısında bir Akdeniz kenti olarak tanımlayacak olursak, coğrafi konumdan kaynaklanan çok kimlikli bir karaktere sahip olmak, şehrin kültür sanat hayatını nasıl etkiliyor?

Her ne kadar bir Akdeniz kenti olarak bilinse de kendini Akdenizli olarak tanımlasa da Akdenizlilik şehrin kültüründe, alışkanlıklarında baskın bir rol oynasa da Lizbon, bir Atlantik kenti. Bu kimlik, şehri okyanusa ve dünyaya açılan, ayrılışların ve varışların kenti olarak konumlandırıyor.

Lizbon'un bu kimliksel özelliği bağlı olarak son on yılda edindiği uluslararası profilden ve şehrin önemli bir turizm merkezine dönüşmesinden kaynaklanan güçlükler, bizi önemli adımlar atmaya itti. Uluslararası profil, kültür sanat ortamı açısından bakacak olursak yerel merkezli hareket etmeyi, sektörün güncel mesele ve dertlerini ivedilikle çözmeyi ve kentin kültürel performansını geçici olarak Lizbon'da bulunanları da gözeterek yeniden ele almayı gerektiriyor. İstiyoruz ki Lizbon'u ziyaret eden herkes kapsamlı, tatmin

edici ve zengin bir kültürel tecrübe yaşasın; Lizbon'u keşfetmenin tadını çıkarsın.

İzmir ve Lizbon, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı'nın "Kültür için Gündem 21" girişiminde pilot şehir olarak yer alıyor. Sizce iki şehir arasında geliştirilmeye müsait başka ne tür bağlar mevcut? Gelecekte İzmirli ve Lizbonluları daha yakından buluşturacak, her iki şehir arasındaki kültürel paylaşımı artıracak ne tür girişimler düşünülebilir?

Bizce İzmir ve Lizbon arasındaki en güçlü bağ, kültür sanatı farklı bir şekilde ele alma çabası ve niyeti. Eşleşmiş pilot kentler olarak çabalarımızı derinleştirmemiz, şimdiye kadar hayata geçirdiklerimizi eleştirel bir bakışla gözden geçirmemiz, yeni fikirler ve stratejilerle kültür sanat alanlarının sürdürülebilirliğini güçlendirmemiz gerekiyor. Ayrıca, yakın gelecekte, pilot kent tecrübelerimizi ve başarı hikâyelerimizi birbirimizle paylaşmak, deneyimlerimizi değiş tokuş etmek üzere birçok fırsat yakalayacağımızdan şüphem yok. Bu süreç, her iki şehre yan yana durarak birlikte öğrenme şansı tanıyor.

Lizbon ve İzmir arasında doğal ortaklıklar olduğunu görmek hiç de zor değil. İklim ve yaşam tarzı, akla ilk gelenler. Bunlara ilave edilebilecek bir başka haslet, Lizbon'un misafirperverliği olsa gerek. İzmir ile bizi ortaklaştırdığından emin olduğum bu özelliğimizi farklı kültürlerle açık olmaya devam ederek, farklılıkları buluşturarak zenginleştirmeliyiz. Misafirperverliğimizin özenle korumamız gereken, en değerli ortak noktamız olduğunu düşünüyorum. ✚

Katılımcılar: Tayfun Belet (öğretim görevlisi – senarist – belgesel yönetmeni), Sinem Demirel Üzer (akademisyen), Mehmet Sait Tunç (araştırmacı – belgesel yönetmeni), Kubilay Mutlu (Sokak Sanatçıları Derneği), Devrim Kınılı (Praksis Müzik Kolektifi – Şubadap Çocuk Korosu), Sinan Kılıç & Serkan Çolak (Mahzen Photos Kolektifi), Yalçın Çıdamlı & Arzu Filiz Güngör (ÇizgeliKedi Görsel Kültür Merkezi), Yasin Sancak & Gülce Yelken (Başka Bir Okul Mümkün), Nesli Özalp (Bornova Belediyesi Dijital Film Atölyesi), Gülden Özyatağan & Seher Şen (İzmir Dayanışma Akademisi), Emel Kayın (araştırmacı – yazar – akademisyen), Orkun Kocabıykoğlu & Fulya Paksoy (Renkli Merdiven), Özgür Demirci (sanatçı), İbrahim Metin Baltacı & Altuğ Akın & Zeynep Gönen & Nursaç Sargon (İKPG)

Foruma, alanında fark yaratmakla yetinmeyen, alternatif pratiklerin ve modellerin peşinde koşan on sekiz katılımcıyı konuk ettik. Buradan bakarsak, katılımcı profilinin çok yönlülük barındırdığını söyleyebiliriz. Her forumdan önce yaptığımız üzere, e-postayla davet ettiğimiz katılımcılara dört soru yönelttik ve forumu bu sorular üzerinden kolaylaştırdık.

- Sanata bir öğrenim aracı olarak bakabilir miyiz?
- Alternatif pratiklere ve modellere neden ihtiyaç duyuyoruz?
- Alternatif eğitim ve öğrenim modelleri,

kültür sanat alanında nasıl uygulanabilir?

- Bu pratiklerin ve modellerin yaşatılabilirliği, aktarımı mümkün mü? Mümkünse bunu nasıl sağlarız?

ALTERNATİF KAVRAMINI TARTIŞMAK

Katılımcıların kendilerini, temsil ettiği yapıları ve uğraş alanlarını nasıl tarif ettiği, bizi öncelikli olarak alternatif kavramına bakmaya yöneltti: *“Bu kavramı tanımlamak, beni küçük yaştan beri uğraştıran bir mesele. ‘Alternatif dediğimiz şey ne olabilir, alternatif öğrenme biçimleri hayatın içinde nasıl kendine yer bulabilir?’ sorusunu yıllardır kendime sorup duruyorum. Öğrenciyken çok mutsuzdum. Standart okul sistemi içinde kendimi hep mutsuz hatırlıyorum. O yüzden okul yıllarım, tatlı çocukluk anıları içermiyor. Daha on dokuz yaşımdayken fotoğrafa başladığım derneğin yönetimine seçildim ve maalesef gereksiz bir bürokrasinin içine düştüm. Yönetimden ayrıldıktan sonra aynı dernekte yaklaşık on iki yıl gönüllü olarak çalıştım. ‘Bir şey nasıl öğretilir’ sorusuna çok kafa yordum. Şimdi içinde bulunduğum ÇizgeliKedi, bir şekilde birlikte üretmenin yollarını arıyor ve sanatın kendi tanımında yer alan mevcut olana başka türlü bakmak, mevcut yapıyı sallamak, altüst etmek, çalkalamak gibi amaçlarla hareket ediyor.”*

“Ben oyunculuk yapıyorum ve yazarlık okuyorum. Aynı zamanda Renkli Merdiven’in çatısı altında çocuklara yönelik atölyeler düzenliyorum. Renkli Merdiven işe ‘çocuk ve kadın çalışmaları’ adı

altında başladı; zamanla 'alternatif bir yaşam ve bunun ilişkili olduğu diğer alanlar nelerdir' sorusuna cevap aramaya koyularak mekân ve bedenle kurulan ilişkiye, öğrenme biçimlerine yoğunlaştı. Sürecin sonunda, alternatif eğitim modelleriyle ister istemez ilgilenmeye başladı."

"Mahzen Photos Kolektifi, sadece İzmir'de üslenmiş yerel bir oluşum değil; farklı şehirlerde yaşayan arkadaşlarımız var. Başından beri eğitime kafa yormuş bir kolektif; Kadifekale bölgesinde mülteci çocuklarla beş proje gerçekleştirdik. Bu projeleri sergiledik, kitaplaştırdık. Ayrıca fotoğrafa hobi olarak başlamış ama sonradan becerisini bir anlamı aracına dönüştürmeye niyetlenmiş yetişkinlere yönelik, konulu atölyeler düzenliyoruz."

"Praksis Müzik Kolektifi, müziği tamamen sivil alana çekmekle uğraşan bir yapılanma. Çocuklar, dezavantajlı gruplar, göçmenler ve mülteciler, özel ilgi alanlarımız. Müziği doğrudan onların ayağına götürüyoruz. Bunu yaparken de kalıcı bir şeyler öğretmeye çalışıyor, beraberce kayıt yapıyor, bu kayıtları yayınlayıp yayıyoruz. Bize katılan herkesin özgüvenini yükselten, kendisini birdenbire işin içinde bulmasını sağlayan, öğrenim sürecini çok da fazla uzatmayan, sonuca yönelik işler üretiyoruz. Entellektüel süreçle oyalanmak yerine pratiğe konsantre olup, oldukça hızlı hareket ediyor ve işi hemen ortaya koymaya bakıyoruz."

"Sokak Sanatçıları Derneği, bir üniversite projesi olarak kuruldu. Doğrudan yapmak, aracısız iletişim kurmak, temsili olmayan bir sistemle - ki forum dediğimiz şey de biraz böyledir - yüzyüze konuşarak çalışıyoruz."

"Alternatif nedir meselesine eğitimci olmam ve farklı rollerim gereği kafa yormaya başladım: Yeni pedagojik yaklaşımlar, alternatif eğitim modelleri, bu yaklaşımların ve modellerin kent planlama ve kent kuramıyla ilişkisi... Şimdilerde alternatif pratiklerin varlıklarını nasıl değiştirerek devam ettirebileceği üzerine çeşitli araştırmalar yapıyorum. İzmir Dayanışma Akademisi'nde de bu araştırmalardan yola çıkarak, çeşitli pratikler üretmeye çalışıyorum. Ayrıca bir annemim; dolayısıyla çocuk meseleleriyle yakından ilgiliyim."

"Mimarım; bir taraftan da deneysel edebiyat ve mekân edebiyatıyla uğraşıyorum. Bir konuyu bilimsel olarak araştırırken onu diğer araçlardan da yararlanarak kent gündemine nasıl mal edebilirim diye kafa yoruyorum. Örneğin bir konuya, alana bilimsel olarak yoğunlaştıktan sonra makaleler, kitaplar yazıyorum; sanatın farklı disiplinleri üze-

rinden çeşitli çıktılar üretmeye, ortaya çıkardığım hikâyeyi toplumla bütünleştirmeye çalışıyorum. Bu süreçte herkesle iletişim kuruyorsunuz ama organik olarak bir yerin parçası olmadığınızı deneyimliyorsunuz."

"On yıldır, genellikle üniversite birinci sınıfa yönelik olarak, tasarım stüdyolarında eğitimcilik yapıyorum. Bu deneyimin bana kazandırdığı şöyle bir şey var: Enerjimizin büyük bir kısmını ilk defa stüdyoya gelen öğrencilere o güne kadar öğrendikleri biçimleri unutturmaya harcıyoruz. Böylece, sıkıntıları yakından takip edebiliriz ve bazı klişeleri kırmaya çalışıyoruz. Öğrenciler, 'şunu kesin, şunları bir araya getirin' gibi komutlara çok hızlı tepki verirken daha açık uçlu sorulara cevap vermekte, çözüm üretmekte büyük zorluk yaşıyor. Bu zorlanma hâlinin o güne kadar aldıkları eğitimle ilişkili olduğunu düşünüyorum."

"Mali müşavirim ama işletme ve sosyoloji eğitimi aldım. Önceden Mardin'de yaşıyordum; bir süredir İzmir'de yerleşik durumdayım. Mardin'de gerçekleşen üç bienalin üçünde de çalıştım. Son bienale sanatçı olarak katıldım. Sine-Mardin ve Mardin Sinema Derneği'nin kurucusuyum, festivallerimiz devam ediyor. Şu sıralar, ağırlıklı olarak sözlü tarih çalışmaları yapıyorum. Yüz otuz civarında sözlü tarih kaydı yaptım. Daha ayrıntılı bilgi verdikleri için genellikle kadınlarla çalışıyorum."

"Başka Bir Okul Mümkün (BBOM), hepimizin

sıkıntılı olduğu eğitim sisteminden dertli olan ve kendi çocukları için alternatif çözümler üretmek isteyen bir grup velinin girişimiyle sekiz yıl önce kurulmuş bir dernek. 'Alternatif eğitim modelleri üzerinden, bizler bir şey yapamaz mıyız?', 'teorik olarak değil ama gerçekten, Türkiye'de başka tür okullar mümkün olamaz mı?' BBOM, bu soruları sorup yola çıkmış bir hareket. Cevabı da 'evet'; madem dünyada alternatif okullar, alternatif pedagojiler uygulayan eğitim merkezleri var, o zaman neden olmasın? BBOM'un benimsediği eğitim yaklaşımı, dört temel eksene oturuyor: Ekolojik duruş, demokratik yönetim (demokratik okullar geleneğinden besleniyoruz), alternatif eğitim ve özgür finansman. Temelde hayal ettiğimiz bir yaşam biçimini okul üzerinden var etmeye çalışan ve çocuklara bu dört eksen üzerinden eğitim imkânı sunmaya çalışan bir yapıyız. Bunu da kâr amacı gütmeyen, eğitim kooperatifleri aracılığıyla yapıyoruz. Dernek işin felsefesini, misyonunu ve eğitim politikasını geliştirirken, yerellerde bu fikre inanan velilerin örgütlenmesiyle kurulan eğitim kooperatifleri, okul açmaya devam ediyor. Veliler

Bodrum'da, Ankara'da, İzmir'de ve İstanbul'da bir araya gelip kendi okullarını açtı. Çocuklar, bu okullarda alternatif eğitim pedagojilerine göre öğrenim görüyor. Ayrıca İzmir özelinde bir Erken Çocuk Eğitim Merkezi'miz var; bu merkez günlük pratiklerinde sanata çok ciddi alan açıyor."

"BBOM'de çocuklara yönelik sanat projelerini sürdürüyoruz. Projeleri çocuklarla beraber hazırlıyoruz, böylece kendilerini ifade etmeyi öğreniyorlar. Aslında hep birlikte öğreniyoruz, bu süreçte. Erken Çocuk Eğitim Merkezi'nde, güzel sanatlar fakültelerinde kendimizi ifade etmek için öğrendiğimiz pratikleri öğrenim aracı olarak kullanıyoruz. Çocukların önüne malzemeyi koyup sınırlı boyama yaptırmak yerine farklı malzemelerle ilgilendikleri konularda proje üretmelerine önayak oluyoruz. Böylece, ortaya çıkan sorular üzerinden ilerlemelerini istiyoruz."

"İzlediğimiz yöntemleri alternatif olarak değerlendirmeye taraftarı değilim. Kadifekale'de, Basmane'de çocuklarla atölye yapıyoruz ama ortada bir üretim yok. O zaman şu soruyu soruyorum: Kamusal anlamda ya da ilkesel anlamda bir üretim olmadığına göre ben neye dair bir alternatif üretiyorum? Bir alan var ve orada kendi bildiğim şeyleri çocuklarla paylaşıyorum. Buradan bakarsak, alternatif denilen şey her neyse karşı tarafın eksiklerini hissederek ortaya yeni bir şey tarif etmek mi acaba?"

PRATİKLER, YÖNTEMLER VE ÖRNEKLER

Alternatif pratiklere dair kafa açıcı örnekler bakmak, neyin alternatifi olduğunu tarif etmek ve anlamak açısından faydalı olabilir mi sorusunu sorduk; katılımcılara kulak verdik: "Kentsel eko-

nomik gelişim üzerine çalışıyorum, sinema benim için önemli bir araç. Sinemayı kentle ilişkili derslerimde zaten kullanıyorum ama bunun dışında, özellikle tiyatro ve oyun meselesi eğitim sürecine nasıl dâhil edilebilir, bunun yollarını öğrenmek istiyorum. Kendi çapımda oyunlar geliştirmeye çalışıyorum. 'Tabu' oyunundan yola çıkarak 'Kentsel Tabu' gibi bir şey geliştirebilir miyiz, ona bakıyorum. Oyunu sınav aracı olarak kullansam nasıl olur diye düşünürken aklıma bu fikir geldi."

"‘Çocuk insandır’ düşüncesini ‘insan çocuktur’ düşüncesiyle birlikte okumak gerekiyor. Oyun kavramı, tam da o kertede devreye giriyor. Hepimizin oyun oynamaya ihtiyacı var."

"Daha çok dernekler ve topluluklar aracılığıyla yürüten bizim tarafta, fotoğrafçılık orta sınıfa yönelik hazırların karşılanması için bir araç olarak algılanıyor. Bu algının yarattığı kısır döngünün farkına varınca, bir alternatif üretelim dedik. İzmir'i merkez alan dört proje yaptık; Kadifekale'deki kentsel dönüşümü, kömür işçilerini, midye toplayıcılarını ve mültecileri konu olarak seçtik. Bu, 2013'e kadar böyle devam etti. 2013'te çerçvemizi biraz daha genişletmek istedik ve Mahzen Photos Kolektifi olarak yeniden örgütlendik. Beş fotoğrafçıyla başladık. Son iki dönemde İzmir'e ait, yereli anlatan, yerelden yola çıkıp ülkeye ve dünyaya ait sözler söylemeye çalışan atölyeler, belgesel fotoğraf programları düzenledik. Açık çağıyla bizim gibi düşünen, fotoğrafıyla bir şeyler anlatmak isteyen,

sözü olan insanlar varsa bir araya gelelim ve bir şeyler üretelim istedik. Bunlar gayet verimli çalışmalar ve kendi alternatiflerimizi böyle yarattık. Çözumsuzluk içinde, kaosun içinden kendimize bir yol açtık. Sürdürülebilir olması adına artık atölyeleri ücretli yapıyoruz, böylece bir sonraki çalışmaya kaynak ayırabiliyoruz. Bizim pratiğimiz böyle işliyor. Fotoğraf camiasında hep şu soruyla karşılaşıyorsunuz: 'Bu fotoğraf kime ait?' Her ne kadar projeyi bizler üretiyor olsak da işin sonunda, sıra sergilemeye gelince fotoğrafların altında ismimiz yazmıyor çünkü esasen anlatılan hikâyenin önemli olduğunu düşünüyoruz. Fotoğrafın kime ait olduğundan öte, anlatmak istediğimiz mesele nedir, oraya odaklanmalarını istiyoruz."

"Bir yandan öğrendiklerimi unutmaya çalışırken diğer yandan her şeyi baştan öğrendiğim bir süreç yaşıyorum ve bunu çocuklarla çalışmaya borçluyum. Şu sıralar, çocuklarla birlikte sanat eğitimine dair bazı alternatif yöntemler geliştirmeye çalışıyoruz. Şöyle ilerliyoruz: Konular, çocukların ortak meraklarına göre belirleniyor. Meselâ, iç mekânda yaptığımız kum havuzunda oynarken pet şişelere kum doldurmaya başladılar ve 'roketim havalanıyor' adını verdikleri bu oyundan, kendiliğinden roket projesi çıktı. Bu proje, çocukların uzay merakını tetikledi. Uzay merakı üzerinden 'uzaya yolculuk nasıl yapıldı, roketler nasıl çalışıyor, uzayda hangi gezegenler var, güneş sistemi nedir' gibi konulara eğilmeye başladık. Öğrenme dediğimiz şey, önce

merakla başlıyor; çocuklar gezegenleri, yaşadığımız dünyayı kendi merakları üzerinden güdülenerek öğreniyor. Eğer hepsini bir odaya koyup kuru kuruya bunlardan bahsetseydik, kavramlar soyut olduğu için belki de işi çözemeyeceklerdi fakat hepsini yaşayarak öğrendiler. Aslında bu gibi yöntemlerle Milli Eğitim Bakanlığı'nın bizden istediği, beklediği kazanımları da sağlamış oluyoruz."

"Geçen yıl Edirne'de bir belgesel çalışması yapmıştık. Roman mahallesinde yaşayan emektar bir güreşçi; kahvede atlele oturan, 60'lı yaşlarında, kendi hâlinde bir adam... Bir gün kendisine bir meseleyi dert ediniyor ve diyor ki: 'Burdaki kızlar on dört yaşını görmeyen nişanlanmaya, evlenmeye başlıyor ve benim bu konuda bir şey yapmam gerekiyor.' Nereden geldiyse böyle bir derde kapılmış ve 'ne yapabilirim de onları bu yoldan çevirebilirim' diye düşünüyor. 'Aileleriyle konuşsam çözüm değil', diyor ve kendince bir sistem geliştiriyor: 'Bildiğim iş ne benim? Eskiden güreş yapardım, müsabakalara çıkardım. Madem öyle ben bu kızlara güreş öğreteyim.' Toplum baştan kızların güreş yapmasını, güreş meselesinin böyle bir mahalleden çıkmasını yadırgıyor. Sekiz ile on beş yaş aralığında on sekiz kız seçip işe koyuluyor fakat birçok anlamsız prosedürle karşı karşıya kalıyor: 'Sen bunları müsabakalara çıkartamazsın, bir spor kulübü kurman lazım', diyorlar. O da mahallenin kahvesini lokâl olarak gösterip kulübü kuruyor... Ve bu kızlara diyor ki 'siz artık antrenmanlara geleceksiniz, sonra müsabakalarda güreşeceksiniz.' Kızlar kabul edi-

yorlar. Neden? Çünkü bu kızlar hayatında arabaya binmemiş ve 'arabaya binip bir yerlere gideceğiz, mahallemizden çıkıp farklı insanlar göreceğiz, ev işi yapmayıp ev işinden kaçacağız' diye düşünüyor. Zaten çoğu okula gitmiyor, bir şekilde sosyalleşeceğiz düşüncesiyle böyle bir yolculuğa çıkmaya evet diyorlar. Bu kızların içinden Balkan şampiyonu çıkıyor, derken bu kızların arasından Türkiye şampiyonu çıkıyor. Çok garip bir şekilde, gitgide bir bilinçle erişiyorlar. Nedir bu bilinç? 'Benim bu hayatta daha yapmam gereken çok şey var, ben boy boy çocuk doğurup onları büyütemem.' Pekiyi; o zaman şunu sorayım: Bu ihtiyaç güreşçi onlara 'aman siz evlenmemelisiniz, daha yapmanız gereken şeyler var' mı dedi de kızlar bu bilinçle erişti? Yoksa kızlara kendi bildiği doğruları güreş uğraşı üzerinden mi aktardı da bu sonuç oluştu?"

"Bir örnek de ben vereyim: Kadriye Mahallesi'nde çocuklarla çalışmaya başladık ama bu çalışma bir süre sonra başka bir yöne evrildi ve 'ekelim biçelim; saksıya şunu koyalım' gibi fikirler öne sürmeye başladılar. O zaman 'buradaki terasımızı değerlendirelim. Neye ihtiyacımız var? Güneşe ve toprağa' deyip güneş ve toprak ekibi kurduk. Bir kısmı güneşin hangi saat dilimlerinde nereye, ne kadar vurduğunu gözlemlerken diğerleri saksıda ne tür bitkiler yetiştirebileceklerini araştırdı. Süreç böyle adım adım ilerlerken, 'acaba bir hava durumu köşesi mi yapsak' düşüncesi oluştu. Çünkü fark ettik ki proje sayesinde hava durumlarını çok yakından takip eder hâle gelmişler. Onu yapalım,

bunu yapalım derken ihtiyaçlarımız hiç bitmiyor ya; sakı ihtiyacımızı basit malzemelerle gidermek adına, mahalledeki pet şişeleri topladık. Önce şişeleri kesip müzik yaptık, ardından içlerine toprak doldurduk ve bir sürü sakımız oldu. Sakıların her birini elle süsledik. Hep çocukların taleplerinden ve fikirlerinden yola çıkıyoruz; bunu yaparken de süreci çok yakından gözlemleyen bir pozisyonu koruyoruz. Şimdi şunu soracağım: Toprak geldiği zaman her yer savaş alanına döndü, birbirleriyle toprak savaş yaptılar ve çok eğlendiler. Kendimi salınca ben de çok eğlendim. Peki; o ortamda benim bir ağırlığının olması gerektiğini söyleyen, sürekli bunu dayatan yaklaşımı ne yapacağız? Bizim kendi pratiklerimizi uygulayabileceğimiz alanlara ve bu pratikleri seslendirebileceğimiz platformlara ihtiyacımız var. Umarım bu forumdan öyle bir yere evriliriz.”

“Renkli Merdiven’in berisine bakarak, Günişiği’nden bu yana devam eden süreçte deneyimlediğimiz üzere, veli çalışmalarının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Burada ortaklaşacağımız şey kadın çalışmaları, baba çalışmaları olabilir. Ben erkek hakları hareketinin kadın haklarından bağımsız bir şekilde konuşulacağı bir ortamı çok merak ediyorum.”

“Sözlü tarih çalışmaları, Türkiye’de pek yaygın bir alan değil. Belirli bir yerdeki insanları dinlersiniz, onlar kendi tarihlerini yazarken siz de kaydettiklerini kitaplaştırırsınız fakat ben daha çok sıradan insanları dinlememiz, kaydetmemiz gerektiğine inanıyorum. Alıyorum kameramı gidiyorum; yeri geliyor bir ev kadınıyla görüşüyorum, yeri geliyor sokaktaki bir hamalla görüşüyorum. Sözlü tarih çalışmalarında önemli olan, dinlenilmeyenlerin tarihini kayıt altına almak. Onların anlatıları çoktur. Aslında Azrail’den erken davranıp toplayabildiğim kadar çok bilgi toplamaya çalışıyorum çünkü insanlar vefat edip gittiğinde tüm anılarını beraberinde götürüyor.”

YAPISAL SORUNLAR

Katılımcılar, uyguladıkları alternatif pratiklere ve modellere değindikçe, pek tabii ki kurdukları sistemin barındırdığı sorunları konuşmaya başladı: “Alternatiflerin çok tartışılmadığı bir ortamda yaşadığımıza inanıyorum; kendi alanım ve akademi de buna dâhil. Akademik kurumlar, benim gözlemlediğim kadarıyla çok statükocu. Mevcut eğitim düzenine rağmen, toplumla sağlıklı iletişim kurabilmek bağlamında alternatifler üretmek, hem kentimize hem ülkemize bakınca oldukça zor görünüyor. Sistem dışında durduğunu ilan ve iddia

eden kurumlar, dernekler de alternatif pratikler, yollar üretmiyor çünkü dernek gibi yapılar, bana kalırsa orta sınıfa has hazları tatmin etmek üzerinden yürüyor. Bu yürüyüş de alternatif düşünmeyi, alternatif pratikler üretecek eylemleri kışkırtmıyor. Ayrıca alternatifi yaratırken yürütme ve yaşatma biçimini gözlemek gerekiyor.”

“Mevcut sistem, olanak yaratmaktan çok olanaksızlık üretmeye başladı; o yüzden bizim sistemin karşısına ne koyabileceğimiz meselesine çok iyi odaklanmak lâzım. Dayanışma Akademileri olarak benzer bir arayış içerisine girdik. Türkiye’de akademiyi başka türlü biçimde, yeniden üretmek üzerine düşünmeye başladık. Bütün dayanışma akademilerini bir araya getiren bir toplantı düzenledik ve bunu başarmanın yollarını tartıştık. En çok nasıl kurumsallaştıracağımızı ararken zorlandık. Finansman konusunu ve kurumsal kimliğin nasıl oluşturulması gerektiğini konuşmaya başlayınca iyice kilitlendik.”

“Okul kavramı, daha en başından kurumsallığı ve sisteme bağlı işleyişi dayatıyor. İzmir’e bakacak olursak, sanat eğitimi merkezileştirilmek isteniyor, yani merkezi kanallardan ilerlemesi beklenen

düzenekler üretiyor. Hâlbuki sivil oluşumları tek desteklemek lazım; çünkü alternatifler bu oluşumlardan çıkacak. Yerel yönetimin her şeyi kendi başına örgütlemesi ve şehirdeki sanat etkinliklerinin çoğunu üretmesi söz konusu olmamalı; alternatifler oradan çıkmaz. Mevcut sistemin ürettiği arzular, sistemin merkezileşmiş olmasından dolayı düzeltilenmiyor.”

“Kamusal alanlarda sürekli sahne kuruluyor, ortada bir görüntüler silsilesi var ama bu eylemlerin kent-sel mekân ve sosyokültürel açıdan ürettiği sonuçlara bakacak olursak, kalıcı bir karşılık göremiyoruz. İKPG’nin düzenlediği bu forumu şehrin yerel dinamiklerinin birbiriyle daha yakından ilişkilenmesi açısından önemli buluyorum. Değişik odaklar, bir mekânın içinde buluşuyor ve birbirleriyle haberi-leşiyor; bültenler, yıllıklar yayınlanıyor. Böylece başka bir aktörle iş yapmak adına gerçek bir refleks gösterdiğinde, zemin kendiliğinden sağlanıyor. Bu model, deneyim aktarmak açısından ‘iyi örnek’. Forumu bakınca kıyıda köşede duruyoruz gibi görünebilir ama ‘sahne’yi büyüttüğümüz dakikada alternatif bulma yeteneğini kaybediyoruz. Üstelik sahneyi büyüttüğümüz dakikada, o sahnede illâ birilerinin söz sahibi olması ihtimali belirliyor.”

ULAŞILABİLİRLİĞİ ARTIRMAK

Forumda paylaşılan fikirler ve tecrübeler gösteriyor ki kültür sanat alanında farklı yöntemlere, bağımsız olana ulaşılabilirliği artırmak için de alternatifler geliştirmek lâzım. Bununla beraber, sınıfsal ve toplumsal olarak marjinalleşmiş,

yoksun kalmış kesimlere herhangi bir faaliyeti nasıl ulaştırabileceğimize alternatif bir çerçeveden bakmak gerekiyor. Konuştuğca fark ettik ki alternatif olarak nitelendirilen yöntemler bile bu kesimlere ulaşabilmek adına çeşitli kısıtlar içeriyor: “Parasız eğitim hakkı, bilimsel eğitim hakkı, laik eğitim hakkı; hatta sanatı yoğun olarak içeren bir eğitim modeline ulaşım hakkı... Kırk yıl öncesine bakınca, bunların tümü toplumsal konsensüsün parçasıydı, herkes tarafından kabul görüyordu. Şimdilerde, ‘senin çocuğun hangi özel okula gidiyor’ gibi soruları sormak sıradan oldu. Evet; belki belirli lokâl örgütlenmelerle birkaç insanın kurtuluş bulduğunu varsayabiliriz, hatta bu örgütlenmelerin ürettiği eylemler alternatif bir yaşam modeli sunuyor gibi görünebilir ama koca toplum, milyonlarca insan, karşımızda kaskatı duran sistemin içinde eğitim ve öğrenimine devam ediyor. ‘Okul’, bu sistemin içinde kendini yeniden üretmeye devam ediyor ve insanların topluma olan inancı gittikçe törpüleniyor. Artık kimse parasız eğitim hakkını gündeme getirmiyor. Bu yüzden, üretimlerimizin ne kadar ulaşılabilir olduğunu ivedilikle tartışmaya açmamız lâzım. Alternatif modeller ve pratikler geliştirmekte çok deneyim biriktirmiş olabiliriz ama bu modeller kitleleşmeye açık mı veya kimlere ulaşabiliyor? Tüm toplumu kapsıyor mu?”

“Çeşme’de yaşıyorsanız, BBOM gibi bir modele ulaşmanız kolay değil. Ben de aktif bir biçimde oğlumun gittiği okulla ilgilenmeye başladım. Son bir yıldır, haftada bir gün okula gidiyorum; çeşitli

etkinlikler yapıyoruz. Buradan yola çıkıp düşün-
düm ki akademisyen ve sanatçı arkadaşlarım
da benimkine benzer bir yol izleyebilir, haftada
bir günü rahatlıkla bu uğraşa ayırıp bilgilerini
becerilerini çeşitli okullarla paylaşmak isteyebilir
ama öyle olamıyor işte. Öte yandan, oğlumun sınıf
arkadaşlarının hiç birinin 'alternatif eğitim' alma
imkânı yok. Belki yaşadığımız yerden kaynakla-
nıyor, nispeten küçük bir yer Çeşme ama devlet
okullarını tamamen kaybedilmiş alanlar olarak
tanımlayıp müdahale alanımızın dışına çıkarmak,
bana yanlış geliyor. Biz elimizden gelen katkıyı koy-
maya çalışıyoruz; daha örgütlü olabilsek o alanda
çok şeyi değiştirebiliriz.”

“BBOM gibi modeller çok değerli ama o tip model-
lere bakınca kafamı kurcalayan bir mesele var: Bu
modeller, aynı sosyal ve kültürel sınıfa ait bir grup
ailenin çocuklarını kapalı devre bir sistem dâhilinde
buluşturuyor gibi görünüyor. O yüzden, becerile-
rimizi başka yollardan nasıl daha etkin bir şekilde
aktarabileceğimize yeniden bakmak gerekiyor.”

“BBOM modeli, Türkiye’deki eğitim sistemini iyi-
leştirmenin yollarını ararken ortaya kesin çözümü
koymuyor. Böyle bir iddiası da yok. BBOM, çözüm
üretmek adına elini taşın altına koymuş az sayıda
ebeveynin yarattığı ayrıcalıklı bir yapı; bu doğru bir
tespit. Ne var ki yola çıkarken hedeflediğimiz tam
da buydu çünkü bir hayâlin gerçekleşebileceğini
herkese göstermek istiyorduk. Bizim de uzun vadeli
hedeflerimiz, Türkiye’deki eğitim sistemini değiştir-
meye yönelik somut fikirlerimiz ve stratejilerimiz
var. Örneğin, öğretmen köyü kurup ücretsiz eği-
timler veriyoruz. Diyeceğim o ki bizler, birden çok
alanda aynı anda ilerlemek zorundayız. Bir yan-
dan büyük hedeflerimizi gözetirken diğer yandan
kamusal politikalar geliştirmek ve üretmek gibi bir
sorumluluk taşıyoruz. Aynı zamanda, kendi çocuk-
larımızın eğitimi için alternatif üretmek zorundayız.
Üstelik bunların tümünün başarılabildiğini olduğunu
ispat etmek durumundayız. Konuş konuş, nereye
kadar? Anlatıyorsun, ‘tamam güzel’ diyor ama ‘o iş
Türkiye’de olmaz, Hollanda’da olur’ diyenlere ‘işte
bak, biz yapıyoruz’ cevabını vermek gerekiyor.”

“Sürdürülebilir bir model bulabilirsiniz fakat bu mo-
deli diğer pratikler ve modellerle ilişkiye geçebilecek
şekilde tasarlamadıysanız çerçeveniz hep dar kalır.
Çok taraflı düşünüp, birden fazla alanda aynı anda
nasıl var olabileceğinizi mutlaka gözetmeniz lâzım.
Örneğin BBOM ile Kadifekale’dekiler arasında
yürüyen bir ilişki kurabilmek... Aslına bakarsanız,
ihtiyaçlar pek çok alanda ortaklaşıyor. Geliştirile-
cek pratiklere ve modellere ortaklaşan ihtiyaçlar

temelinden bakabilirsek, dayanışmayı hızla tahkim
edebileceğimize inanıyorum”.

“İzmir Ekonomi Üniversitesi’nde yanı zamanlı çalışı-
yorum. Üniversiteden bir grup arkadaşımla ‘acaba
yazın bir tasarım atölyesi serisi düzenlenebilir mi’
diye konuştuk. Meselâ, Üçkuyular ve Balçova’daki
ortaokul, lise öğrencileri bu seriden faydalanabilir.
Ağırlıklı kültür sanatı konuşuyoruz fakat tasarım,
geniş kitlelere ulaşabilmek adına daha elverişli bir
alan olabilir. Kaldı ki eğitime çok katkı sunabilecek
bir alan; soru sorma becerisini artırıyor, takım
çalışmasına açık ve fonksiyonelliği öne koyan bir
düşünme disiplini geliştirmeyi tetikliyor. Soruyu
size biri sormuyor, soruyu bizzat üretmeniz gereki-
yor. Edindiğiniz bilgiyi içselleştirip eldeki olanakları
ve parametreleri analiz etmeniz gerekiyor. Üstelik
bunu yaparken birden çok cevaba ulaşıyorsunuz.
Bu düşünme biçimine bence yetişkinlerden çok ço-
cuklar yatkın. Şahsen tasarım alanına odaklanmış
faaliyetlerin ciddi bir enerji ve sinerji üretebileceği-
ni düşünüyorum. Çevreme bakıyorum, çoğu arka-
daşım seve seve böyle bir enerjiyi, sinerjiyi yaratmak
ve paylaşmak ister görünüyor ama bunu nerede,
kiminle ve nasıl yapabileceğimizi bilemiyoruz.”

“Yoksul, sürekli göç alan mahallelerde çalışmak,
bambaşka bir mesele çünkü kültür, alışkanlıklar ve
toplumsal doku bizim alışageldiğimizden çok farklı.
Örneğin Kadifekale – Basmane – Yeşildere eksenin-
de devasa bir Mardinli kitle var. Bu bölge, Diyar-

bakır'dan da çok göç almış. Dil zaten problemken okul öncesi yaş grubuyla çalışma yürütmek, kendi içerisinde ne zaman karşınıza çıkacağı belli olmayan irili ufaklı engeller üretiyor. Biz, 'oyunlaştırılmış tematik atölyeler' üzerinden ilerledik. Temalar deyince de öyle atla deve şeylerden bahsetmiyoruz. 'Farklılıklarımız neler', 'ekoloji nedir', 'doğa nedir', 'doğayla nasıl ilişki kuruyoruz' gibi temalardan bahsediyorum. Mümkün olduğu kadar çocuklarla çalışıyoruz ama işin en önemli ayaklarından biri ebeveynler. Sekiz haftalık program süresince pek çok anne toplantısı yaptık, meselâ. Aynı konuları yetişkinlerle nasıl konuşabileceğimizi bulmaya çalıştık. 'Paylaşmak dediğimiz şey ne demek' ya da 'farklılıklar dediğimiz şeyler neler' gibi sorulara cevap aradık. İletişim alanı açılınca şöyle zeminler oluştu: Kadınlar kendi aralarında çok daha açık davranıyor, bir anda bütün sıkıntılarını ortaya dökabiliyor. Örneğin, bir kadın Kürt olduğu için yaşadığı zorlukları anlatmaya başladı çünkü o konuşmasa, gıyabında konuşuluyor olacak; bizzat orada bulunmasına rağmen. Kürtler hakkında sürekli atılıp tutulduğu için kadın patladı sonunda: 'Ben Kürdüm; Mardin'den geldim ve senelerdir burada ayrımcılığı yaşıyorum ama siz yine beni sınırlandırıyorsunuz.'"

ALTERNATİF MODELLERİN AKTARIMI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

"Alternatif" kavramı, bizi verili sistemleri ve yapıları aşmaya, bu yapıların ürettiği sorunları çözmeye, verili sistemlerden bağımsızlaşmaya çağırıyor. Bu yüzden, alternatif pratiklerin ve modellerin mevcut yapılardan bağımsız olarak

kurgulanması, sürdürülebilirliğe detaylı olarak bakma meselesini karşımıza getirip koydu: Bulunduğumuz alanlar ve yürüttüğümüz çalışmalar, kendi kadrolarını üretebiliyor mu; yoksa genel gidişatın içinde erimeye mi yüz tutuyor? Alternatif pratiklerin ve modellerin aktarımını, sürmesini nasıl sağlayabiliriz?

"Alternatif pratikler ve modeller, ilk evrede odak alan için öncü ve yol açıcı bir işlev üstleniyor fakat zamanla yaygınlaştıkça ve kamusal alanla kesiştiğinde, başka biçimlerde kullanıma girerek dönüşüyor. Bu dönüşüme negatif bir anlam yüklemiyorum; hatta tam da bizim arzu ettiğimiz şey bence. Yüzyıllar boyunca köhne eğitim ve öğrenim sistemlerini benimsemiş Batı Avrupa ülkeleri radikal, öncü, yol açıcı pratikleri ve modelleri belli oranda içselleştirdi; bunlar artık sistemin ayrılmaz bir parçası olarak kabul ediliyor. O yüzden alternatif pratiklerin ve modellerin popülizmle buluşması çok da kötü gelmiyor bana."

"'Çark nasıl dönecek?' hikâyesi çok önemli; çark da genellikle şöyle dönmeye başlıyor: Öncü ekipler, o işe yürekten inananlar, modeli yaygınlaştırdıkça 'sistemin büyükleri' pastaya el atmaya başlıyor. Radikal pratikler ve modeller, her halükârda olduğu şekilde kalamadığı gibi zamanla dönmeye başlayan sistemin içerisinde barınmaz hâle geliyor. Böylece, bizzat yaratıp uygulamaya koyduğunuz alternatif pratikler ve modeller, pasta büyüdükçe başkalarının eline geçiveriyor. Belki de hepimizin en başarılı olduğu alan, öncü olmak ve ihtiyaç yaratmak. Meselâ 'eğitimpedia' diye bir site var, anne ve baba olanlarımızın kaçığı bu siteden

haberdar? Bir kaç gönüllünün bundan iki yıl önce kurduğu site sadece çeviriye yer veriyor olmasına rağmen toplumun eğitim algısında çok büyük farkındalıklar yarattı. Bizim yapmamız gereken öncelikli şey de bu, sanat eğitiminin toplumsal bir ihtiyaç olduğuna dair farkındalık yaratmak. Geçenlerde kısacık bir yazı çevirdik: ‘Çocukların sevgiye, gıdaya ve oyna ihtiyacı olduğu kadar sanata, öyküye, şiire ve müziğe ihtiyacı vardır. Tıpkı sevgisiz kalmış bir çocuğun hâlini yıllar sonra fark edeceğimiz gibi sanatsız kalmış çocuğu da ancak yıllar sonra fark ederiz’ diyor. Sanatın çocuklar için ekmek, su kadar hayati bir ihtiyaç olduğunu topluma hissettirmemiz lazım. Biz bu ihtiyacı nasıl hissettireceğiz? Çözüm bu soruya bulacağımız cevaplardan çıkacak bence.”

“İşin sanat tarafına dönünce şunu görüyorum: İhtiyaç yokmuş gibi görünse dahi ihtiyaç yaratmak lazım. Meselâ, İzmir gibi bir metropolde yaşayan bileşenler, bu foruma katılanlar neden sosyal medyayı en güçlü şekilde kullanarak sanat ihtiyacını görünür kılmıyor? Şehirdeki parklara bakalım; çoğu park neden bu kadar çirkin? Parklardan başlayabiliriz meselâ, parkların neden çocuk dostu olmadığından, neden sanat aktivitelerine ev sahipliği yapmadığından yola çıkarak işe koyulabiliriz.”

“Örgütlenme meselesi temel sorun. Biz BBOM olarak kooperatifler üzerinden örgütleniyoruz. Otuz yakın kooperatif türü var. Modern anlamda kooperatifçilik, kapitalizme karşı bir etki tepki denkleminde doğmuştur. Kooperatifi tanımlarken ‘ne kamu ne de özel sektöre girer; ayrı ve bağımsız kuruluşlardır’ demişler. Eğitim ve kültür sanat kooperatifleri düşünebiliriz. Dernekler daha çok sosyal yapılar olarak varolurken kooperatifler ticari yapılar da kurabiliyor.”

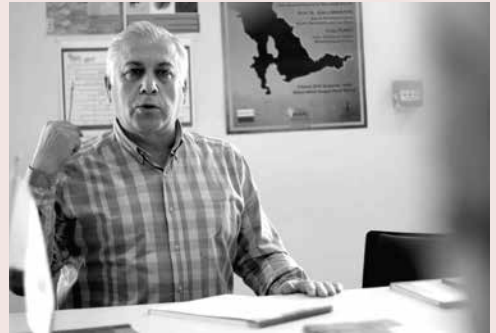
ALTERNATİFLERİ TAHAYYÜL ETMEK

Hem yapısal sorunları hem de bireysel deneyimleri konuşurken, aslında alternatif pratik ve modellerin yeşerebilmesinin, sürdürülebilmesinin çok daha sistemik bir değişimi gerektirdiği açığa çıkıyor: “Yapılan tariflerin ‘alternatif’ tanımıyla sınırlandırılmasını doğru bulmuyorum. Kıyamet kadar alternatif yöntem, seçenek üretebiliriz, sisteme devasa bir ‘alternatif seçenekler’ tablosu sunabiliriz; şüphesiz ki tahayyül etmek, bizim en başarılı olduğumuz alan ama çizgiyi belki de şurdan hareket ederek çekmek gerekiyor. Gerçekten alternatif bir dünya hayâlimiz var mı? Meselâ toplumsal cinsiyet meselesini radikal anlamda sorgulamayan, alternatif hayâller kurmayan bir toplumda eğitim öğretim sistemi içerisinde yöntemsel farklılaşmalar

yaratarak yol alabilir miyiz? Yani paradoksal bir durum var ya da bir sınıf çelişkisi. Büyük hayâllerin, alternatif yöntemlerin bizi getirip bıraktığı yerden bakınca, büyüleyici tahayyüller üzerinden işi başarma şansımız var mı? Bunlar kendime sıkça sorduğum sorular olduğu için size de rahatlıkla soruyorum; çünkü bu sorulara şahsen rahat ve akıcı biçimde cevap üretemiyorum.”

“Alternatifin sürekli değişen, gruplaşan, bir süre sonra da geleneğe dönüşen bir şey olduğunu görüyoruz. Halen Milli Eğitim Bakanlığı’nın devlet okullarında uyguladığı sistem de tam olarak bu süreci yaşadı. Bundan on sene, yirmi sene önce ilerici adımların sonucunda ortaya çıkmış iyi örnekler, o yıllarda ‘alternatif’ olarak sunulmuştu. Zamanın ürettiği ‘alternatif’ler giderek gelenek-selleşti. Şimdilik net bir kalıba oturtamıyor olsak da bu forumda dile getirilen alternatif pedagojik yaklaşımlar, ekolojik duruş, dayanışma ekonomileri, öz kaynak yaratma modelleri, ayrımcılığa karşı duruş ve yapılar arası dayanışma anlayışı, yannın gerçekleri olacak.”

“Hep şu Finlandiya eğitim sisteminden bahsediyoruz ya, geçen yıl Finlandiya’ya gidip sistemi yerinde inceleme şansım oldu. Yedi yaşına gelen çocuk okula başlayınca çantasını kapıyor, ya yürüyerek ya bisikletine binerek okuluna gidiyor. Anne babanın çocuğu okula götürmesi yasak çünkü çocuğun özgüven kazanabilmesi adına bu pratikler gerekli

görüldüğü. Sanki bizde doğru olan her şey orada yanlış, orada yanlış olan her şey bizde doğru olarak kabul edilmiş. Okullarda duvar yok. Öğrenciler resim dersi için okuldan çıkıp karşı taraftaki parka geçiyor, ağaçlara bakıp resim yapıyor. Finlandiya'da çocuklar, on altı yaşına kadar herhangi bir sınava girmiyor; sınav yok, karne yok, kamplaştırma yok, rekabet yok. Resim festivalleri var ama yarışma yok. 'Sen birinci oldun, sen ikinci oldun' türü kıyaslamalar yok. Onlar da 1970'lere kadar aynen bizimkine benzer bir eğitim sistemi uyguluyormuş; biz anlattıkça 'sizinki Amerikan sistemi' diye diye dinlediler anlattıklarımızı. Yani şöyle bir şey olmamış; değişim otuz yılda gelmemiş. O zihniyete bir anda varmışlar. Sağlam bir eğitim reformuna kalkışacak siyasi iradeye ve yeterli toplumsal talebe bakar. İşte o zaman Türkiye, anında bambaşka bir ülkeye döner."

"Devletten izin alarak alternatif pratikler ve modeller yaratamazsınız, bu mümkün değil. Sisteme küliyen karşı durarak mücadele etmek de bir yöntem, bütün açıkları kullanarak model inşa etmek de. O yüzden, belirleyeceğimiz strateji önemli. Neyi hayata geçirmek istiyorsanız sistemin bütün açıklarını kullanabilirsiniz ki biz onu tercih ediyoruz. Çünkü Türkiye'de bunun tersi, okulsuz olma hâli. O da bir tercih. Bunlar birbirini reddeden değil, aksine destekleyen çözümler olarak algılanmalı bence. Yani okulsuzlaşmayla bizim hayata geçirdiğimiz sistem, birbirini besleyen çözümler yaratıyor. Herkesi

okulsuz topluma ikna etmek durumunda değiliz, öyle bir hakkımız da yok ama isteyenleri destekleriz çünkü alternatif eğitim yaklaşımlarında çok çeşitli seçenekler var."

Görünen o ki alternatif pratikler ve modeller, büyük bir sahne içerisinde kendini bulmakta güçlük çekebilir ama iyi örneklerin, başarıya ulaşmış pratiklerin ve modellerin kendiliğinden bir araya gelmesi, değişime doğal yollarla öncülük etmesi mümkün. Yerel yönetimler, kim değişimi tetikleyebiliyorsa ona destek sunabilir. Büyük bir sahne kurmak yerine küçük sahneleri kurup birleştirmek, var olan alternatifleri desteklemek elzem görünüyor: "Bence tüm safları tahkim etmemiz gerekiyor. Forum, en azından bu işe yaramalı. Farklı birikimleri ve deneyimleri bundan sonra nasıl bir araya getireceğimize bakalım. İster Finlandiya modeli, ister Köy Enstitüleri; bunları hayata geçirmek sonuçta toplumsal iradenin ürünü olacak. Bizler de bu iradeyi zorlayacak bir zemini oluşturmalıyız."

Bir başka alternatif yaratma tahayyülü de "yeni bir ilişkilendirme biçimi"nden yola çıkıyor: "İstedikimiz kadar alternatif olduğumuzu, alternatif yarattığımızı iddia edelim; bir yerinden paçamızı kaptırdığımız, karşısında sürekli tetikte olduğumuz, refleksler geliştirdiğimiz kimi durumlar var. Özellikle muhalif dediğimiz, alternatif oluşturmaya çabalayan çevrelerde tedavülde kalmaya devam eden iki kavram var. Sesli dile getirmekten zaman

zaman çekinsek de bu iki kavram, hayalet gibi her yerde dolaşıyor: Biri 'dayanışma', diğeri 'örgütlenme'. Biz kendi kolektifimiz içinde dahi bu ikisiyle dalaşır vaziyetteyiz, sürekli hır çıkıyor içimizde. Dayanışma meselesinin yalan yanlış anlaşılması yüzünden kendimizi tekleşmiş hissettiğimiz durumlarla karşılaşyoruz. Örneğin bir etkinlik düzenlemek, albüm kaydetmek için dayanışma çağrısında bulunuyoruz; bu çabaya ilk gelen karşılık 'ekonomi' oluyor. Bir süre sonra, bundan feci şekilde sıkıldığımızı fark ettik. Ben örgütlenmek veya dayanışmak istemiyorum meselâ; ilişkilenmek istiyorum. Bana göre, bize göre, ilişkilenmek örgütlenmekten çok daha faydalı. O şekilde hareket alanımızı genişletebiliyoruz. Bu perspektifi benimsemeye başladıktan sonra daha fazla iş yaptığımızı, daha çok yere gittiğimizi, daha çok proje ürettiğimizi fark ettik. Kendimize benzemeyen, aslında bizimle dayanışmayacak veya bizimle örgütlenmeyecek kimselerle, topluluklarla, projelerle bir şekilde yollarımız kesişivermeye başlıyor. Yola Praksis Müzik Kolektifi olarak çıkmışken şimdi Şubadap Çocuk Korosu var, Terane Film Müzikleri Orkestrası var, Deliler Teknesi diye bir başka grup var. Sayımız arttı; daha mobilize hale geldik, daha rahat hareket ediyoruz. Bunların hepsi, kendi kendimize dayattığımız dar kalıptan çıkmakla, kendi üzerimize yığdığımız yükten kurtulmakla oldu."

Son derece dinamik geçen, bol muhabbetli bu forumun ardından, geriye kalanlara bakalım:

- Forum katılan kültür sanat aktörlerinin ve gerçekleştirdikleri faaliyetler dolayısıyla eğitimle bir şekilde yolları kesişen toplumların mevcut eğitim - öğrenim çerçevesine sığmayan tahayyülleri var.
- Her ne kadar farklı alanlarda faaliyet sürdürseler de katılımcıların derterli ve tecrübe alanları birbiriyle sıkça kesişiyor.
- Forumdan geriye kalan en değerli tortu şu olabilir: Faaliyet alanlarını korurken alternatif tahayyülleri canlı tutmak.
- Mevcut sistemin ürettiği sorunları toptan bir hamleyle ortadan kaldırmak güç görünüyor çünkü alternatifleri mümkün kılmayan ya da yutuveren kimi yapılar söz konusu. Bu derdin devası da forumdan kalan ikinci değerli tortu olabilir: Elimizdeki irili ufaklı araçlarla sisteme sürekli müdahale etmeye devam etmek ve safları mümkün olduğu kadar sıkı bir biçimde güçlendirmek lâzım. Saflar kadar sahayı da hızla tahkim etmemiz gerekiyor ki tam da o süreci yaşıyoruz. ✚

Az Bilinen Antik Kentler Bisiklet Turu

Olca H. Ormankıran

azbilinenantikkentlerturu.org

“...Turu 2012 yılından beri aksatmadan düzenliyoruz; bu yıl altıncısını gerçekleştireceğiz. Dört gün boyunca İzmir ve çevresindeki antik kentleri bisikletle turluyor, yükümüzü sırtlanıp çadırlarda konaklıyoruz. Turun temel amacı, İzmir ve çevresinin antik dönemlerden bu yana pek çok medeniyete ev sahipliği yaptığı için, bu medeniyetlerin felsefe, sanat, bilim ve kültür gibi alanlarda öncü görevi gördüğünün altını çizmek. Her tura yüz ila yüz elli katılımcıyla çıkıyoruz; ihtiyaçlar için aramızda örgütleniyoruz. Katılımcılar, tur masraflarını eşit şekilde bölüşüyor...”

“...İnsanoğlu, doğayla mücadelesinden edindiği bedensel pratikleri, becerileri ve deneyimleri nesilden nesile aktara aktara bugünlere varmış. Her zorluğu aşacak bir çözüm yolu mutlaka bulunmuş. Buradan bakınca, bisikletin şehirlerde maruz kaldığımız çoğu zorluğu aşmaya yarayacak bir araç olduğunu iddia ediyoruz. Bilgiyi ve deneyimi sonraki nesillere bisiklet üzerinden aktarabileceğimize inanıyoruz. Antik kentleri ve bisikleti de bu bağlamda birleştiriyoruz. Sadece bisiklet ve tarih bilincini değil, doğa sevgisini de güçlendirmeyi hedefliyoruz...”

Ali Kanal

alikanal88@gmail.com

cargocollective.com/alikanal

alikanal

“...Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde heykel üzerine eğitim aldım; 2015 yılında mezun oldum. İlk dönemlerde, ağırlıklı olarak çağdaş sanatta heykelin yerini öğrenmek amacıyla eser ürettim. Şimdilerde heykelin yanı sıra enstalasyon ve videolarla uğraşıyorum...”

“...Enstalasyonun mekân üzerinde yaratacağı problemleri gözlemek ve izleyici için nasıl bir etkileşim alanı oluşturacağını anlamak adına, 2014 yılında yaptığım ilk işten bahsetmek isterim: Mekânı yedi yüz elli ayakkabı kutusuyla doldurmuştum; bu kutuları iki hafta boyunca her akşam Kemeraltı'na gidip toplamıştım. Ayakkabı kutularının içine yerleştirdiğim saatler sadece otuz üç dakika boyunca işliyordu ve topluca çok güçlü bir ses üretiyordu. Alarm zilinin çalmasını takiben, süreç yeniden başlıyordu. Yani mekânı izleyici için olabildiğince yoğun, zorlayıcı, bunaltıcı bir hâle getirmeye çalışmıştım. Sonraki dönemde insanların sağa sola attığı, değersiz gördüğü nesneleri sanat eserine çevirmeye, heykel adına form araştırmaları yapmaya ağırlık verdim...”

Çatı 1972

Gürkan Baltacılar

cati1972@yahoo.com

f cati1972.improvisation

“...Türkiye'nin öncü doğaçlama grubu Çatı 1972 Improvisation'ın kurucu üyesiyim ve kırk beş yıldır bu müzikte ısrar ediyorum. Doğaçlama, insanoğlunun yeryüzünde belirdiği andan itibaren yapageldiği içgüdüsel bir müzik türü. Doğaçlama yerine 'improvisation' kelimesini tercih ediyorum çünkü evrensel bir terim. Meselâ, 'Rock müzik' yerine 'taş müzik' tanımını kullanmıyoruz, değil mi?...”

“...Almanya'daki konserden sonra Avrupa'nın hemen hemen her ülkesinden festivallere davet alıyoruz. Birlikte kırk beş yıldır yaptığımız müziği çalışıyoruz. Avrupalılar, bakış açısından ve yerleşik kültürel kodlardan dolayı bu müziğe bizden daha meraklı...”

“Hep anlık, yeni ve taze olanın peşindeyim çünkü 'an'ın büyümesine inanıyorum. Başlangıçta resim üzerine yoğunlaşmam nedeniyle müziği bir tür görsel ses yığını olarak algılıyorum ve bu izleğe göre icra ediyorum. Altmış yaşındayım; müzik yapmayı ilk günkü heyecanımı koruyarak sürdürüyorum ve yaşadığım sürece bu işi devam ettirmek istiyorum...”

Cenkhan Aksoy

cenkhan.aksoy@gmail.com

f cenkhanaks

📷 cenkvehan

“...Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü'nden mezunum. İki boyutlu tuval algısına bağlı kalmadan, alternatif medyumlarla entegre olacak şekilde resim, heykel ve fotoğraf alanlarında çalışıyorum. Özetlersem, kendi yarattığım malzemeleri, çektiğim fotoğrafları, şahsi eşyalarımı ve buluntu eşyaları tuval üzerinde nasıl birleştirebileceğimin arayışı içerisindeyim...”

“...Genel sanat literatürüne eğildikçe, güncel sanatla ilişkimi netleştirdikçe, içeriğe ve kendime doğru yönelmeye başladım. 2013 yılında yaptıkları açık çağrıya cevaben, Ankara'daki Torun kolektifine 'Kendi Kendine' adlı projemle başvurduğum; böylece ortaya çıkan sergi kapsamında ilk disiplinler arası işimi sundum. Bunun dışında, geçen yıl Haziran ayında, Umur Bey Mahallesi'ndeki (eski adıyla Darağaç), arkadaşlarımızla karma bir sokak sergisi gerçekleştirdik. Bu sergi, bölgede geçirdiğimiz iki yılın birikimini ve ürettiği deneyimleri ortaya koydu. Sergileme alanlarına katkı sunmak açısından mahalle esnafı da işin içindeydi. Bu yıl devamını yapacağız; mahallenin oto sanayi kısmında çalışan kaporta ve boya ustalarının atölyelerini devreye sokacağız. Bölgede yaşayan ve üreten genç sanatçıların bu mekânları 'site-specific' müdahalelerle dönüştürmesini amaçlıyoruz...”

Critical Mass

Tanzer Kantık

criticalmassizmir@yandex.com.tr

f /groups/cmizmir

@cm_izmir

criticalmassizmir

“...Critical Mass 25 Ekim 1992’de, San Fransisco’da başlamış bir bisiklet eylemi. İsmi ‘kritik çoğunluk’ anlamına geliyor. İlk günden bu yana hızla yayılmış; şimdilerde üç yüz otuz civarında şehirde düzenleniyor. Bisikletliler, her ayın son Cuma günü saat 19:00’da şehrin merkezi bir meydanında toplanıp trafiğe çıkıyor. Biz de toplanma noktası olarak Konak Meydanı’nı seçtik; trafiğin en yoğun olduğu rotayı takip ederek Çankaya, Alsancak, Talât Paşa Bulvarı, Cumhuriyet Meydanı gibi arterlerde bir şeridi işgal ederek ilerliyoruz. Böylece kanuni hakkımız olan alanı motorlu taşıtlardan geri alıyoruz. Bir de sloganımız var: ‘Trafiği Biz Tıkamıyoruz, Trafik Biziz’...”

“...Critical Mass, bisikletin trafikte işgal ettiği alana ve diğer araçlarla ilişkisine dair kavramsal bir duruş ortaya koyuyor. Bir nesne veya özne, tek başına bir organizmanın ya da bir organizasyonun içerisinde bulunduğu zaman göz ardı edilebilir ama bu nesneler veya özneler, bir araya gelip çoğalırsa, yani hacim kazanırsa bu kalabalığı mutlaka muhatap olmak zorunda kalırsınız...”

Doğa Kılıcıoğlu

dogakilcioglu@gmail.com

vimeo.com/72402696

vimeo.com/94992571

“...Bornova Anadolu Lisesi’nden mezun olduktan sonra Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde lisans eğitimi aldım. Üniversitedeyken okul dergisine röportaj yapmak için gittiğim Altı Nokta Körler Derneği’nde görme engellileri yakından tanıma fırsatı buldum. Bu deneyim, engellilere bakışımızı sorgulamama sebep oldu ve bir film çekmeye karar verdim. 2003 yılında çektiğim ‘Üç Kulaklı’ adlı kısa belgeselle Altın Portakal’da ödül aldım...”

“...Okuldan sonra başlayan dizi asistanlığı dönemimde televizyon dünyasının gerçekliğini sorgular oldum. Bunun üzerine, kardeşim Can ile beraber ‘Kamerayla İzdivaç’ belgeselini çektik. ‘Esra Erol’la İzdivaç’ adlı programın perde arkasını yansıtan bu belgesel, ‘televizyon dünyası nasıl bir gerçeklik sunuyor?’; ‘Bu insanlar stüdyo koridorlarında ve kamera önünde gerçekten neyi arıyor?’ gibi sorulara cevap veriyordu. Gösterimler sırasında, izleyicinin ne kadar önyargılı olduğunu keşfettim. Bence öfkelenmek ve saldırmak en kolay yol, izleyicimizi daha iyi anlamak ve analiz etmek için yaklaşım dinlemek zorundayız...”

Romantic Dolls

Cemil Emre Altan

www.ealtan.com
www.romanticdolls.com

“...1972 İstanbul doğumluyum; İstanbul Devlet Konservatuarı’nda keman, Bilkent’te işletme eğitimi aldım. Uzun süre reklâm, pazarlama ve emlak sektörlerinde çalıştım. Var olabilmek adına, İstanbul’da şartlar gittikçe zorlaştığından dolayı, 2013’de İzmir’e taşındım. Halen beste üretiyor, aranje ve prodüksiyon işleriyle uğraşıyorum...”

“...2002’de İstanbul’da tanıştığım İzmirli Ceyda Caba ile oluşturduğumuz Mr & Misfits ikilisi, yeni katılımlarla 2015’te Romantic Dolls grubuna dönüştü. Bu süreçte hazırladığımız demolar sayesinde İrlandalı plak şirketi Dynamik Records’un dikkatini çekti ve ilk albümümüz ‘User’ı yayınladık. İstanbul, Çeşme ve İzmir’de çeşitli konserler verdik. Albümdeki parçalar Türkiye, İrlanda ve Amerika’da muhtelif radyolarda yayınlandı; hatta ‘User’ adlı parça, İrlanda’da listeye girdi. Ardından, Almanya’dan Lola Records, yayınladığı toplama albümde ‘Ottoman Funk’ adlı parçaya yer verdi. Aynı yıl, ilk solo albümüm ‘Turkish Coffee and Mint Liqueur’ü çıkardım...”

“...Türkiyeli bir sanatçı olarak evrensel değere sahip işler üretmek istiyorsanız, mütevazı adımlardan mutlu olmanız lâzım. Gittikçe gelişebilmeniz için de elinizi ürettiğinizden hiç çekmemeniz gerekiyor...”

Fazilet Onat Kolukısaoglu & Emrah Kolukısaoglu

faziletkolukisa@gmail.com

“... NTV’de çeşitli projeler yaptık; ilk akla gelenler ‘Çalışma Odam’ ve ‘Benim İstanbul’u’. Bir de e-dergi hazırladık. Şimdi bir İzmir haritası fikri üzerinde çalışıyoruz. İzmir, İstanbul’a nazaran kültürel kayba daha az uğramış bir şehir; bu yüzden haritalanmaya uygun olduğunu düşünüyoruz...”

“Farklı şehirlerin bir araya gelmesi, buluşması, İzmir’deki sanat ortamının ve sanatçıların İstanbul’daki sanat ortamı ve sanatçılarla buluşması gibi durumlara sıkça rastlanmıyor olsa da zamanla bu gibi platformları sağlayan iyi örnekler ortaya çıktı. Meselâ Bodrum’daki Gümüşlük Akademisi veya Ayvalık’daki Taş Mektep. Farklı alanlardan isimleri barındıracak bir akademi fikrinin de çok yapılabilir olduğunu düşünüyoruz. Farklı şehirlerdeki sanatçıların birbiriyle daha sık ilişki kurması, o bölgede yaşayan halkı da olumlu etkileyecektir...”

UrbanTank

Tuba Doğu & Melis Varkal

www.urban-tank.org

info@urban-tank.org

“...UrbanTank platformunu katılımcı kentsel çevreler için insan odaklı araştırmalar ve projeler geliştirmek amacıyla, 2013 yılında kurduk. Toplumsal hafıza ve mekân ilişkisi, toplumsal katılım, katılımcı tasarım süreçleri üzerine çalışıyoruz. İnsanların yaşadığı yere dair alınan kararlara ve süreçlere ne kadar müdahil olduğuyla ilgileniyoruz...”

“...Yerel yönetimler ayağını dışarı tutarak, kent ve kentli ilişkisine odaklanıyoruz. Temel derdimiz, kente duyulan aidiyetin kopuş sürecini sorgulamak ve bu kopuşu engelleyebilecek bir takım fiziksel, dijital ortamlar, arayüzler üretmek. Genellikle kamusal alanlarda çalışmayı yeğliyoruz ve bu çalışmalar esnasında sadece fiziksel arayüzler kurmakla ilgilenmiyoruz; arka planda yatan dinamikleri de inceliyor ve irdeliyoruz...”

KlorakSanat İnisiyatifi

Deniz Ataman & Nazlı Kulan

“...İstanbul Bilgi Üniversitesi Sanat ve Kültür Yönetimi Bölümü mezunuyuz ve ikimiz de İzmirliyiz. Mezun olduktan sonra, İzmir’de sanat sektörünü canlandıracak bir girişimde bulunmak istedik ve KlorakSanat İnisiyatifi’ni hayata geçirdik...”

“...Eserleri açık artırma yöntemiyle herkesin satın alabileceği fiyatlar belirleyerek satışa sunuyoruz. Sanatçı ve sanatseveri aynı ortamda bir araya getiriyor olmamız, işin herkesin hoşuna giden kısmı oldu. Böylece alıcılar, satın aldığı sanat eserinin yaratıcısıyla tanışabiliyor; sanatçı eserini satın alanlarla bire bir temas kurabiliyor ve açık artırmadaki çekişmelere bizzat tanık oluyor. Bu formatın sanatçıları üretmeye, eserleri üzerinden gelir elde etmeye motive ettiğine inanıyoruz...”

kloraksanat@gmail.com

[f kloraksanat](https://www.facebook.com/kloraksanat)

[i kloraksanat](https://www.instagram.com/kloraksanat)

Lütfü Dağtaş

lutfudagtas@gmail.com

“...Gazeteciyim. Ayrıca belgesel kitap, film çalışmalarım var. Dizi formatındaki ilk belgesel çalışmamı, 1978’de TRT için ürettim: ‘Ulusal Parklar’. İkinci filmim kısa belgesel dalındaydı ve ‘Anadolu’nun Son Karatabağı: Bergamalı İsmail Araç’ adını taşıyordu. Bu çalışmam, 2015 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi Yerel Tarihe Saygı Ödülü’nü aldı. Belgesel kitaplarımsa şöyle: ‘Anadolu’da Dericilik’, ‘Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler’, ‘Anadolu’nun Son Karatabakları’, ‘Gözbebeğim Deltam Çiğli’, ‘1800’lerden 1970’lere: İzmir Gazinoları’. Bunların yanında, ‘Günün En Güzel Saatleri’ ve ‘Can Baba’ya Çocukça Şiirler’ isimli iki şiir kitabım var...”

“...Gazetecilik ve yazarlık dışında, fotoğraf sanatıyla ilgileniyorum. 1970’lerden bu yana, farklı alanlarda yapıt vermiş kültür insanlarımızın portre fotoğraflarını çekiyorum...”

Mehmet Sait Tunç

mehmetsaittunc@gmail.com

“...1964, Mardin doğumluyum. İşletme ve sosyoloji alanlarında lisans eğitimi aldım. ‘Sine-Mardin’ festivalinin koordinatörü ve ‘Mardin Sinema Derneği’nin kurucusuyum; halen derneğin başkan yardımcısıyım. Ayrıca, İzmir’de faaliyet gösteren ‘Uluslararası Aktivist Sanatçılar Birliği’nin yönetim kurulu üyesiyim...”

“...Mardin ili ve ilçelerinde yüz yirmiyi aşkın sözlü tarih çalışması yaptım. Yönetmenliğini Uğraş Salman ile beraber üstlendiğim ‘Anlat Bana: Dövmeler, Ağtlar, Hikâyeler’ isimli belgesel, sinema otoriterlerince 2012 yılında düzenlenen ‘65.Cannes Film Festivali’ kapsamında Türk Sineması’nı tanıtmak amacıyla basılan kataloğa seçildi. ‘Narsa Teyze’ isimli bir belgeselim daha var. 3. Mardin Bienali’nde iki çalışmam yer aldı. Uysal Yenipınar ile birlikte ‘Güneydoğu Anadolu Geleneksel Dövme Sanatı Beden Yazıtları’ isimli kitabı yayınladık. Mardin Valiliği’nin çıkardığı kültür ve sanat dergisinin yayın kurulundayım; düzenli olarak bu dergiye yazıyorum...”

No: 42**Nehir Nişancı**

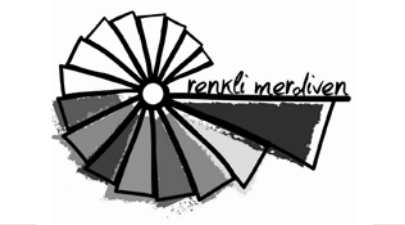
f nedarbu42

“...Endüstriyel tasarımcıyım, ilk başlarda özel tasarımlı ürünler yapıyorduk fakat İzmir’de buna yönelik bir pazar olmadığına farkına varınca bir yatırımcı bulduk ve kafe açmayı hedefledik. No: 42, kısa zamanda şehrin yaratıcı kesimi için önemli bir uğrak noktası oldu. Ayrıca ürünleri birinci elden alıcısıyla buluşturmak adına, pazar görevi görmeye başladı...”

“...Butik üretim ve el yapımı ürünler üzerine düzenli olarak atölye çalışmaları yürütüyoruz. Bir buçuk yıldan bu yana, ayda bir panayır düzenliyoruz. Panayır kapsamında, tasarımcılara kendi ürünlerini satma imkânı tanıyoruz. Parti tadında geçen bu panayırın içeriğini gastronomik etkinlikler ve dinletilerle zenginleştiriyoruz. Plak odamız var; bir duvarımızı İzmirli sanatçılara ayırdık, duvar sergimiz her ay yenileniyor. Sürekli devinim içinde bir mekân; müdavimlerimizin içeriğe katkı sunabilecek her türlü fikrine sonuna kadar açığız...”

Renkli Merdiven

Orkun Kocabıyıkoglu

renklimerdiven@gmail.com

f renklimerdivenizmir

“...Çocuk, kadın ve erkek çalışmalarını kendine merkez edinen Renkli Merdiven’in çıkış noktası, sarmalların ve çemberlerin içinde bulunduğumuz şu yaşamda farklı disiplinlerden gelen rengârenk insanların beraberce bir şeyler üretebilmesi için gereken zemini, koşulları sağlamak...”

“...İşe bir eğitim programı oluşturmakla başladık çünkü sanatın eğitim sürecinde önemli bir araç olabileceğine inanıyoruz. Aslında çocuklar, çoğu kez arkadaşlık edeceği, deneyimi birlikte öğrenirken büyütebileceği insanlara ihtiyaç duyuyor. Bu yaklaşımı kamusal alana yayarak, milli eğitim sisteminin ürettiği pratiklere alternatif olabilecek yöntemler üretmeye çalışıyoruz. Katılımcıların ihtiyaçlarını rahatça dile getirebileceği, sorunlara beraberce çözüm arayabileceği bir ortamı kalıcı kılmanın peşindeyiz...”

Simge Kültür Sanat Derneği

Asuman Susam

teosyazarevi@gmail.com

www.simgেকultursanatderneđi.com

“...Kişisel olanın politik olduğuna inanan, dünya fikrini belirleyen sanat olduğu görüşünden hareket eden bir oluşumuz. Dernek, Teos Yazar Evi - Kültür Sanat Edebiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi üzerinden  n kültürü üzerinde konumlanmış Seferihisar coğrafyası için bellek mekânı olma işlevini de üstleniyor. Felsefi yaklaşımını da ekolojik, feminist, antikapitalist, evrenselci bir dünya fikri üzerinden kuruyor...”

“...Teos Yazar Evi - Kültür Sanat Edebiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, içeriden dışarıya doğru genişleyen hedefleriyle ‘citta slow’ felsefesini benimserken kültür sanat üretiminin yerelden evrensele yayılımında doğrudan katılımı esas alan demokratik pratikleri önceliğine koyuyor. Kendini tanımlarla sınırlayan olmaktan çok, bağlama ait değerler ve ilkeler çerçevesinde genişleyen, dönüşen bir eylem alanının temsilcisi olmayı hedefliyor...”

* *Simge Kültür Sanat Derneği, Mayıs 2017’de ismini Teos Kültür Sanat Derneği olarak değiştirmiştir.*

Suat Vergili

suat.vergili@deu.edu.tr

“...   şapkam var: Akademisyenim; Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü’nde yardımcı do entim. Ses manzaraları, şehrin ses envanteri, mekân - akustik ilişkisi ve ses ekolojisi üzerine çalışıyorum.  kinci şapkam, ses mühendisliği. Kayıt sektörüne yönelik bitmek tükenmek bilmeyen ilgimin sonucunda, Güzel Sanatlar Fakültesi’nde yim...”

“...  nc  şapkam, müzisyenlik; uzun yıllardır çeşitli projelerde ve gruplarda müzisyenlik yapıyorum. Powerdrunk isimli grubumla  zmir’de ‘Hindu Lunchbox’ isimli bir albüm kaydettik. Halen klasik rock grubumuz The Underdogz ve canlı performansa yönelik elektronik müzik projemiz SOUS ile konser vermeye, kayıt yapmaya devam ediyoruz...”

Tabu Film

Tayfun Belet

tayfunbelet@gmail.com

 TABUFILM

“...Belgesel yapımcısı ve yönetmeniyim. Yanı sıra, Yaşar Üniversitesi Film Tasarım Bölümü'nde öğretim görevlisiyim. İlk belgeselim 'Anılarla Atatürk'ü 2006 yılında çektim. Ardından bu alanda çalışmaya karar verdim. Bugüne kadar on belgesel çektim, yirmi altı bölümlük bir belgesel dizisinin yapımcılığını ve yönetmenliğini üstlendim. Yönetmenliğini yaptığım belgeseller, otuzu aşkın ülkede seyirciyle buluştu; kırka yakın ödül aldım. 'Çırak', 'Akvaryumda Sessiz, Sakin' ve 'Çekirdek ve Makara', yurt dışında bazı prestijli sinema okullarında müfredata girdi. Ayrıca dizi ve reklâm sektöründe yönetmenlik yaptım...”

“...Bıçimsel anlamda sinemaya yaklaştırmaya çalıştığım belgesellerimi çekerken öncelikli amacım, insan hikâyelerini mekânlarla özdeşleştirmek...”

Taraftar Hakları Derneği

Burkal Efe

www.taraftarhaklari.org

“...Taraftar Hakları Derneği, 2012 yılında İzmir'de kuruldu. Alsancak Stadi'nin yıkımı, organizasyonumuzun örgütlenmesinde mihenk taşı görevi gördü. Taraftarların başta futbol olmak üzere tüm spor dallarında yönetimlere müdahil olması gerektiğini savunuyoruz ve bu savunumuzu hayata geçirmeye yönelik çalışmalar yürütüyoruz...”

“...Beşiktaş taraftar grubu Çarşı'nın darbecilikle suçlandığı davanın takipçisiydik. Passolig davası sürecinde farkındalık yaratmak adına, İzmir'de Kıbrıs Şehitleri Caddesi'nde geniş katılımlı bir sokak yürüyüşü düzenledik. Özgecan Arslan'ın katledilmesinden sonra kadın kollarımız, 'tribünde kadına yönelik şiddete sessiz kalma, ortak olma, tribünde küfre ve şiddete hayır' temalı bir yürüyüş organize etti. Bu yürüyüşe tüm taraftar gruplarından temsilcilerle kadın taraftarlar katıldı. Çünkü kadına yönelik şiddeti besleyen dilin bilhassa tribünlerde kendisine yaşam alanı bulduğunu düşünüyoruz...”

İro Cafe / İro Sanat

Candemir Basan

www.irocafe.com

[f irocafeandart](#)

“... İşe Ağustos 2015'te kahve satmak için başladık. Hâlâ kahve satıyoruz ama Bostanlı'da bir kültürel üretim - paylaşım odağı hâline geldikçe, işin boyutu çok değişti. İro Sanat alt başlığı üzerinden tasarladığımız etkinlikleri yaygın bir şekilde duyuruyoruz. Pazartesi günlerini kısa filmlere, belgesellere, video art işlerine ve sanatçı konuşmalarına ayırdık. Her Çarşamba, sahneyi farklı tarzlarda, tamamen özgün işler çıkaran, sahnemize özel repertuar, gösteri tasarlayan gruplara, tiyatrolara, müzisyenlere açıyoruz...”

“...Neredeyse her hafta sonu bir atölye var; katılımcılar bu atölyelerde deneyim paylaşıyor, yeni beceriler ediniyor. Mart ayından bu yana mekânımızı farklı alanlarda örgütlenmiş topluluklara açıyoruz. ‘Hemzemimler’ adını verdiğimiz bu aylık seri kapsamında, sivil toplum örgütleriyle kendi kitlemizi karşılıklı olarak temasa geçirmeye gayret ediyoruz. Bugüne dek bisiklet topluluklarını, endüstri dışı futbol dünyasını, alternatif eğitim veren yapıları ağırladık. Haziran ayında, ‘Onur Ayı’ kapsamında Siyah Pembe Üçgen inisiyatifi ile çalışacağız. ‘Hemzemimler’ serisinin küratörlüğünü mutlaka alanda aktif olarak çalışan girişimlere veriyoruz. Her buluşmayı, forumu, etkinliği işitsel ve görsel olarak kayda alıyoruz çünkü semtin ve şehrin hafızasına katkıda bulunmayı öne koyuyoruz...”

PORTFOLYO: ÖZGE YAĞCI

1983 Antalya doğumlu sanatçı, 2013 yılından bu yana İzmir’de yaşıyor; Dokuz Eylül Üniversitesi Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı’nda sanatta yeterlik eğitimine devam ediyor. Katıldığı sergilerden bazıları: “İzler”, Mixer, 2017, İstanbul / “Contemporary İstanbul”, 2016 / “Profiler”, GaleriBu, 2016 / İstanbul / “Şehrin Bittiği Yerde”, Casa dell’Arte Konuk Sanatçı Programı Sergisi, 2016, Bodrum / “Mamut Art Project”, Küçük Çiftlik Park, 2016, İstanbul / “Turgut Pura Vakfı 34. Heykel Yarışması Sergisi”, İzmir Devlet Resim ve Heykel Müzesi, 2015 / “İstanbul Rotary Sanat Yarışması Ödülü Sergisi”, Proje 4L Elgiz, Çağdaş Sanat Müzesi, 2014, İstanbul / “Cluj Uluslararası Seramik Bienali”, Cluj-Napoca Sanat Müzesi, 2013, Napoca, Romanya

“Sanatçı, üretimlerinde birey (çoğunlukla sanatçının kendisi) ve birey dışında kalan doğal ya da yapay yapılar ve mekanizmalarla bir tür diyalog kurma çabasına giriyor. Bu, çoğu zaman kurulamayan bir diyalogun deşifresi şeklinde ortaya çıkıyor. Yağcı’nın işlerine baktığımızda, performatif bir eylemden ziyade malzeme üzerinden geliştirilen bir anlatımın söz konusu olduğunu görüyoruz. Yağcı, kurulamayan şehir / ev / yuva / aile / birey / toplum gibi temalar üzerinden ara bir mekân kurgusu geliştiriyor. Bir anlamda, kendisini de bu ara mekânın karakterlerinden birisi olarak kurarak eksik yanın peşine düşüyor.” — BORGA KANTÜRK

SOL SAYFA

"Düş Otu" serisinden, "İkili Yokluk",
seramik ve ahşap, 45x45x82 cm, 2017

"Düş Otu" serisi, sergileme görüntüsü, 2016/2017

"Düş Otu" serisinden
kutu içerisine seramik yerleştirme,
üç adet, 22x32x24 cm, 2015

"Tuhaf Bekleyiş",
seramik ve ahşap, 40x40x105 cm, 2015

"Köksüz"
hazır sandalye ve seramik, 75x115x45 cm, 2015

"Daydreamer"
üç kanallı video, 3', 2016

Halim Yazıcı:

“Bir Plak Dinledim, Şiirim Değişti”

RÖPORTAJ İBRAHİM METİN BALTACI FOTOĞRAFLAR CANDEMİR BASAN - HALİM YAZICI ARŞİVİ

Adeta kanatlı bir karınca gibi kuzeyden güneye koşturarak İzmir ve çevresini şiirle bezeyen Halim Yazıcı, bir süredir plaklar döndürüyor; şarkı aralarına da hayat hikâyesinden anekdotlarla şiirler sıkıştırıyor. Müzikli şiir dinletilerini alışlageldik yeknesaklıktan dışarı uğratan bu performans dizisini konuşmak üzere kendisiyle uzunca bir çay sohbetine oturduk: “Değişen şiirim falan değil, benim hayatım. Şiirim de müzik veya etrafımdaki insanlar gibi hayatımın önemli bir parçası. Bir plak dinledim, gerçekten hayatım değişti. Her plak değiştiğinde, benim hayatımın bir başka parçası değişiyor. Nasıl, nerede ve neyin içinde yaşıyorsanız öyle yazıyorsunuz; ona dönüşüyorsunuz.”

Performans serinize, pikap ve plakla tanışma hikâyenizi izleyiciye aktararak başlamışsınız. Bu hikâyeyi sizden tekrar dinleyebilir miyiz?

Saniyorum 1966 - 67 yılları; Bergama'da bir yılbaşı akşamı. Bergama o zamanlar tam anlamıyla bir kasaba, şimdiki hâline pek benzemiyor. Siyah beyaz zamanlar; insanlar siyah beyaz, filmler siyah beyaz, ekranlar siyah beyaz, kafalar siyah beyaz ama flu değil; insanlar net. Netlik yıllarıydı o yıllar. Babam eve güzelce ambalajlanmış, kocaman bir kutuyla gelmişti. Hediye iki ablama ve bana getirmiş. Açtık içini, kırmızı beyaz bir pikap çıktı. Pikabın kapağını açtık, hoparlörler görüldü. Hayatımda pikap görmüş müydüm, o güne kadar? Hayal meyal hatırlıyorum, galiba bir komşuda görmüştüm. On iki yaşında olsam gerek; orta bire veya ikiye giden bir çocuğum. Kırmızı lambalı, konsol tipi, kocaman radyo, pikap gelene kadar başköşede idi. Evde duruyor o radyo ve hâlâ çalışıyor. Beş ayrı kanaldan onlarca istasyona ulaşırdınız. Ablamla sürekli müzik dinliyorduk; ben de ilk müziklerimi o lambalı radyodan dinledim. Keşfetmeye çalışıyorum, çünkü müziği çok seviyorum. Eve birden bire gelen bu alete bakınca, “buradan ne dinleyeceğiz” dedik. Pikabın ambalajından incecik, kare şeklinde bir kutucuk daha çıktı. Açtık ve plak denen şeyle karşılaştık. Babam “bu bir plaktır”

dedi. Çok aydın bir adamdı. Dedelerin hâli vakti yerinde; İsviçre'de iktisat okurken savaş patlamış, aileyi korumak adına okulu bırakıp Bergama'ya dönmüş babam.

Koyduk pikaba; babam kolunu çekince tık etti, dönmeye başladı plak. Dikkatle izliyorum; 33'lük, 45'lik ve 78'lik devre ayarı var. 33'e ayarlayıp bizi uyardı, “sakın oynamayın”. Plagın üzerinde 'Allstar Festival' yazıyor. Mavi bir amblem var, içinde defne buğday gibi bir şey var; dalları dünyayı sarıyor. Babam dedi ki: “Bu Birleşmiş Milletler logosu; plagı onlar çıkarmış”. Birleşmiş Milletler nedir, 'Allstar Festival' nedir, bilemem ki ben. Plakla beraber, odanın içerisinde bir büyü dönmeye başladı.

Çıt çıkmıyor. Ablamlar benden beş altı yaş büyük; müzikler onlara biraz ağır geldi. Radyodan Beatles, Animals, Monkees dinleyip duruyorlar. Bizim 1963 tarihli "Allstar" ise caz, swing, chanson, balad ve gospel ağırlıklı. Ben kapıldım gittim, hâlâ o büyüün içerisindeyim. Şimdi altmış üç yaşındayım, elli bir yıldır o samanyolunun içerisinde yolculuktayım sanki. O aşk hali devam ediyor.

Bundan üç yıl kadar önce, İzmir Kitap Fuarı'nda sahafların olduğu bölümde plakları kurcalıyorum. Aynı plağı buldum. Sahaftaki kıza tutturdum; "satmayın bunu" dedim, "bu plak çok önemli, sakın satmayın, arşivinize alın!" "Yok yok" dedi kız, "kırk beş liraya satıyoruz" diye cevapladı beni. "Ben alıyorum o zaman" dedim. Bir baktım ki içinden bendeki baskıdan farklı şeyler çıktı. O baskıya Tibet, Çin, İran, Türkiye, Hong Kong, Arjantin gibi yoksul ülkelerden insanların fotoğraflarını koymuşlar. Bir şey daha çıktı, plağın içinden: Mektup. Pelur kağıda basılmış, BM Yüksek Komiseri bilmem kim yazmış. Mektup, Türkiye dağıtımı için dilimize çevrilmiş. Aşağı yukarı şunu anlatıyor: Dünyanın yedi ülkesinde aynı anda baskıya girmiş, dünyada yaşayan mülteciler yararına basılan bir plakmış, o fotoğraflar da mültecilermiş. Kartonetteki sunum yazısınıysa Yul Brynner yazmış; Brynner plağı satacak olanlara da şöyle bir çağrı yapmış: "Lütfen bu plağı satın, daha çok satın, kâr oranınızdan lütfen biraz feragat edin. Feragat edeceğiniz oran mülteciler yararına, amacına uygun şekilde, BM Yüksek Komiserliği tarafından kullanılacaktır. Mülteciler yararına bir plaktır bu, kâr amacı gütmemektedir". Nat King Cole, Bing Crosby, Nana Mouskouri, Edith Piaf, Anne Shelton,

Luis Alberto del Parana, Mahalia Jackson, Maurice Chevalier, Louis Armstrong, Doris Day, Patti Page gibi müzisyenler, her parçayı bu plağa özel olarak seslendirmiş. Eşlik eden orkestralar ve besteciler de bir bedel talep etmeden plağı doldurmuş. Ben bunları okuyunca çok oldum, elimdeki plağın değerini tekrar keşfettim.

Kırk yıl önceyle bir bağ daha oluştu, tabii...

Hem o bağ oluştu hem de plak iyice kıymete bindi, kendi adıma. Ben o plakla büyüdüm, ortaokul derken liseye geldim. Yıl oldu 1968, 1969. Bu arada Bergama'da liselerarası müzik yarışmaları oluyor, yarışmalara katılan gruplarda çalışanlar hep arkadaşım. Meselâ, Taci Uslu vardı; Grup Yorum'un kurucularından. Bir garajımız vardı, orada birlikte plak dinlemeye başladık. Günlük telaşlardan kaçıp kafa dinlediğimiz, ilk aşklarımızı yaşadığımız, ilk şarabımızı içtiğimiz bir mekân yarattık. Hüsnü Arkan da o mekândan arkadaşım. ELP, Rolling Stones, Cream, John Mayall... Uçup gidiyoruz. Ablamlar İzmir'de koleje yazılınca her hafta sonu Bergama'dan şehre gelir olduk. Çarşı pazar dolaşıyoruz tabii. Kemeraltı'nın girişinde, sağ tarafta, şimdiki İş Bankası binasının karşısındaki Damlapınar mağazasında plakları görünce "Allah, plak var" diye bağırdım. Stoğu karıştırmaya başladım ve birinin kapağı çok dikkatimi şekti: Yoksul bir adam, yarı şeytan yarı tanrı yarı ucube; üzerinde garip bir palto, saç sakalı birbirine karışmış... Plağın üzerinde Jethro Tull yazıyor. Ne tür müzik yaptıklarından haberdar değildim ama kapaktan etkilenip harçlığı bastırdım. Bergama'ya döner dönmez pikaba koydum, "bu ne" dedim. Gitar, davul tanıdık da bir enstrüman var ki uçup uçup gidiyor. Flütle rock yapıyor adamlar, bu nasıl bir şey? Derken gençlik yıllarına geldik. Bergama turist alanı; o zamanlar hippiler çok gelir giderdi Bergama'ya, ikili tekli üçlü karavanlarla. Taci, Muhlis Uslu, Zafer Uslu ile beraber peşlerinde dolanıyoruz.

Karavanlılar, 80'li yıllara kadar Yeni Şakran'dan pek eksilmedi...

Doğru; bahsettiğimse 70'li yılların ortası sayılır. İngilizcemizi geliştirmek adına hippilerle sohbet etmenin peşindeyiz ama lafı mutlaka döndürüp dolaştırıp müziğe, plağa getiriyoruz. Öyle öyle çok arkadaş edindik. Heyecanla Jethro Tull'dan falan bahsediyoruz, şaşıyorlar tabii. Derken, biz de onları mekânımıza davet ettik; şarap ikram ettik, beraber müzik dinledik. Onlar da bizi Güzellik Ilıcısı'ndaki karavanlarına davet etti. Gümbür gümbür bir ses sistemi var, kocaman kartuşları takıp daha önce duymadığımız bir sürü albüm dinlettiler. Pink Floyd ile böyle tanıştık. İsimleri not alıyoruz ama bir yandan da dersimize çalışıyoruz. Bu isimlerin doldurduğu

plakların peşine düşmeye başladım, koleksiyonerlik tutkusu öylece başlamış oldu. Bizimkiler plak toplamıyordu gerçi; kaset kartuş peşindeydiler ama ben plaktan hiç vazgeçemedim. Plağı eline aldığın zaman dokunabiliyorsun. 180 gram diye bir hadise var. Tasarım alanı var, kitapçığı var, bilgiler var...

Bir yandan şiir yazmaya başlamışım; seviyorum, aşık oluyorum, yazıyorum. Ayrılıyorum, yazıyorum. Arkadaşım ölüyor, öldürülüyor yazıyorum. Not tutuyorum devamlı. Şunu fark ettim ki dinlerken yazarsam kendimi daha iyi, daha enerjik hissediyorum. Bir baktım ki dinlediklerimi yazmaya başlamışım; bazı şiirlerin adlarını o müzisyenlere adamaya başladım.

Performans fikri de sınırim buradan temellendi.

Aynen öyle. “Bir Plak Dinledim, Şiirim Değişti”, planlı programlı ve hesaplı kitaplı biçimde ortaya çıkmadı. İşin ikinci kısmı var: 1985 yılında bankacı olarak Denizli’ye gittim. Orada on beş yıl kaldım; beş yıl bankacılık, on yıl da belediyeceilik yaptım. O dönemde abilerimizin kuruluşuna öncülük ettiği Radyo D vardı. Engin arkadaşımı, benden bir müzik programı yapmamı talep etti. Baktım radyoda plakçalar var, kabul ettim. Her hafta için ayrı program hazırladım: Klasik müzik, klasik caz, blues ve rock. “Metin de yazsan iyi olur; bir şeyler konuşmak lâzım” dediler. Kıyırık bir daktilom, deterjan kolisinden uydurduğum bir masam vardı. Ev bomboş, hiç eşya yok. Hoşuma giden şiirlerimi program için hazırladığım metinlerle birleştirmeye başladım. Yaklaşık altı ay sürdü bu program. Birçok arkadaş edindim; sağ olsunlar, hâlâ arayan soranlar var. Bazı kayıtlar da duruyor olmalı, bir yerlerde. Daktilo ettiğim kimi metinleri hangi albümle ilintilendirmişsem o plağın içine koymuşum.

Aradan yıllar geçti, İzmir’e yerleştik. Geçen yıl İzmir Akdeniz Akademisi davet edince, yayınladığımız “Caz Kedisi” dergisi üzerinden İKPG’nin düzenlediği bağımsız yayın forumuna katıldım. Akademinin müdiresi Ayşegül Sabuktay, eski mesai arkadaşım; ben Kültür Müdürlüğü ve Kent Konseyi Müdürlüğü yaparken İzmir Akdeniz Akademisi henüz kuruluş aşamasındaydı. Ardından, İro Cafe’ye düştü yolum; orada dönen enerjiyi ve yapılan işleri görünce bu performans serisini sahneye taşımayı önerdim. İro Cafe, kaset ve plak kültürünü çok önemseyen bir mekân, dahası içeride pikap var. Ayrıca açıklamalı rock tarihi üzerine çeşitli atölyeler ve etkinlikler düzenliyorlar. Seriyeye ‘Allstar Festival’ albümüyle başladık, ‘Ağrı Dağı Efsanesi’ ve Pink Floyd’un ilk albümü ‘Piper At The Gates Of The Dawn’ ile devam ettik; sonbaharda listede neler olacağına bakacağız. Plağın doldurduğu yılın bir ruhu var. 1954 veya 1968... Her plağın da kendine has bir ruhu var.

Ruhları canlı kalan plaklar var.

Zamanın ruhundan izler taşıyorlar...

Evet; o yüzden izleyiciyi plağın doldurulduğu ana götürmeye gayret ediyorum. Anı dondurup albümün siyasal tavrını aktarmaya, tarihsel zemininden bahsetmeye çalışıyorum. Parça aralarındaki cızırtının eşliğinde, o dönemde yazdığım şiirleri seslendiriyorum; bazen de şarkı sözlerine başvuruyorum. Aslında enerjileri buluşturuyorum.

Her performans için ayrı bir plak seçiyorsunuz, değil mi?

Kesinlikle. Örneğin Ella Fitzgerald’a adadığım şiirler var, yıllar önce yazdığım. Eğer Ella’dan bir parça dinleyeceksek o şiiri okuyarak başlıyorum. “Oturayım da program için şu parçaya özel bir şiir yazayım” demedim, hiçbir zaman. Hiç umrumda olmaz.

Sizde metinsel, şiirsel karşılığı olmayan ama “mutlaka çalmam lâzım” dediğiniz albümler olmuyor mu?

Olmaz mı? Geçenlerde öyle bir plak geçti elime. Richard Harris, Halil Cibran’ın şiirlerini seslendirmiş, albümün prodüktörlüğünü de Arif Mardin üstlenmiş. Onu çalışmak istiyorum. Ülke coğrafyası önemli değil benim için; söz konusu müzisyenin veya grubun yaşamı, verdiği mücadeleler, müziğe katkısı önemli.

Size göre cazın rengi ne?

Gökkuşağı.

Esmer değil yani?

Değil. Cıvı cıvı bir gökkuşağı üstelik. Eksik renkli gökkuşağı olur mu hiç? Gökkuşağının renkleri dersen, o benim içimde. -:-

Performansın kamusal alana bıraktığı “LEKE”

RÖPORTAJ TANZER KANTIK FOTOĞRAFLAR SARP KESKİNER

Onur Öztepe ile “LEKE” adlı işi üzerinden hedeflerini, performansın video sanatıyla birleşimini ve kamusal alanla ilişkisini konuştuk.

Sohbetimize seni daha yakından tanıyarak başlayalım mı?

1982 yılında, İzmir’de doğdum. 2009 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü’nü bitirdim. 2014 yılında aynı bölümde yüksek lisansa başladım. Lisans eğitimim sırasında birçok karma sergiye katıldıktan sonra, aynı yıl Ankara’da, Galeri Soyut’da ilk kişisel sergim “KÖK”ü açtım. 2015 yılından itibaren Aslıhan Güçlü, Banuhan Ulusoy, Mürsel Argunağa, Neslihan Özgür ve Özlem Tezcan gibi farklı disiplinlerden gelen sanatçıların oluşturduğu toplulukla sergi açmaya devam ettik. 2016 yılı süresince sırasıyla “SOMNIUM”, “Sekiz Artı Bir MAHRUMİYET”, “DOXA” ve “PUNCTUM” sergilerini açtık.

Video sanatıyla ilişkin ne zaman ve nasıl başladı?

“Video art” ile değerli hocamız Yrd. Doç. Murat Özdemir’in yönlendirmesi sayesinde, yüksek lisans eğitimim sırasında tanıştım. Sanat uğraşısını bir oyun alanı olarak görüyör, insanlarla iletişim kurmaya yarayan lisanlardan biri olarak kabul ediyorum. Bence bu evrensel lisan yer yer zamansız bir nitelik taşıyor.

Teknolojinin ilgilendiğin alanlarla ilişkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Çok da farkında olmadığımız bir dönüşüm

yaşıyoruz; çağın koşullarının öne çıkardığı sürat, neredeyse kutsanan bir kavram haline geldi. İmgelerin doğruluğu, niteliği tartışılır bilgilerin yoğun bombardımanı altında. Durum böyleyken video, hızlı alışverişe müsait bir yapıya sahip olması nedeniyle büyük üstünlük kazandı. Burada alışverişten neyi kastettiğimi biraz açmak isterim: İzleyicinin eserden almak istediğiyle sanatçının izleyiciyle paylaşmak istediği, izleyiciye aktarmak istediği arasında meydana gelen olay veya durum diyebilirim.

Son yirmi yılda inanılmaz bir hızla gelişen teknoloji sayesinde video çeken makinelere kolayca ulaşabiliyoruz. Cep telefonlarıyla dahi basit kurgu ve montaj işlemleri yapabiliyoruz. Tüm bu gelişmelerin insanlarda geçmiştekinden başka türlü bir farkındalığa, sahiplenmeye ve aşinalığa yol açtığını düşünüyorum. Ancak bu avantajlar, videonun üretimi aşamasında bizi ‘ben yaptım oldu’ şeklinde bir kolaycılığa itmemeli. Samimiyet kaidesini asla göz ardı etmemeli, sanatın esaslarından biri olarak nitelendirebileceğimiz ‘biricik olma’ durumunu asla es geçmemeliyiz.

Biraz “ŞEHVEN” adını verdiğin işinden bahsedelim, sonra sözü “LEKE”ye getirelim istiyorum. Kişisel performansını da içeren 2016 tarihli “LEKE” adlı çalışman çok dikkat çekici. Hem bedenini performansın öznesi haline getirmişsin hem de önceki işlerinden farklı bir yere gitmişsin...

Aslen seramik eğitimi almış olmama rağmen, özellikle 2015 sonrasında daha deneysel bir anlatım tarzına yöneldim. İlk çalışmam, video yerleştirme olarak niteleyebileceğim “ŞEHVEN”in oldukça sert bir anlatımı vardı; hazır yapım materyalden gerçeklik olarak kabul edilenin farklı bir versiyonunu oluşturmaya çalışmıştım. Bu çalışma, yemek yapımı videolarındaki kışkırtıcılıkta insan bedenini doğası gereği kışkırtıcı bir imge olarak kullanan porno arasındaki benzeşmelere, ayırt edilememe haline gönderme yapıyordu.

Performans, güncel sanat dünyasında özellikle 1970’lerden sonra kabul görmeye başlamış bir alan. Sanatçının bedeni artık bir sanat nesnesi, üretim yerinin kendisi ve kurguladığımız lisanın araçlarından biri olarak kabul görüyor. “LEKE”de teknik ve anlatım olarak biraz daha farklı bir

yaklaşımı denemek istedim. Hazır yapım görüntülerden yerleştirmeler yapmak yerine, bizzat gerçekleştirdiğim bir performansı kayıt altına alarak işi neticelendirdim.

“PUNCTUM”, içerik olarak mekân ve aidiyetin öne çıktığı bir sergiydi. Bahsedilen temalardan yola çıktığımda, ulaştığım kavram, “iz bırakmak” oldu. Bu bağlamda, eserin ismini “daha önceden orada olduğuna dair bir emare bırakmak” adına “LEKE” olarak belirlemiştim. Çalışmalarında İslamiyet öncesi Türk kültürüyle kurduğum bağlara yer vermeyi uzun zamandır amaçlıyordum. Bu amacıma yakınlaştığım performans, ritüellere gönderme yapacak şekilde, yakma eylemine dayanıyordu. Ateş, birçok kadim kültürde arındırıcı, zaman zaman da kutsal kabul edilmiş. Beden kadrada tümüyle eylemi gerçekleştirirken yüzün görünmüyor olması, bilinçli bir tercihti. İşin kendisinin siyah beyaz olması, nihilistik bir mânâ taşıyordu. Yatar pozisyonadaki bedenimin yarattığı silüetin lekesel olarak mekâna işlenmesi ise ‘ölüm’ ve ‘ölü’ kavramlarıyla bağlantılıydı. Çalışmanın izleyiciyle kurmasını istediğim ilişki, ürkütücü bir niteliğe sahip olmalıydı. Video, tıpkı fotoğrafta olduğu gibi ışığın ve dolayısıyla ışık yardımıyla çalışan görme duyumuzla farkına vardığımız “gerçekliğin hapsedilmesini” ifade ediyordu. Buradan hareketle eylem, o an kamera vasıtasıyla yakalanarak sabitlenmiş oldu. Buradan da şu sorular doğdu: “Hangisi gerçek oldu? Gerçek olarak kabul ettiğimiz an, doğrusal bir düzlemde geçmiş, şimdi, gelecek olarak

anlamlandırdığımız zaman kavramına ne kadar temas ediyor?”

Açıklamaya çalıştığım üzere, “LEKE”, teknik ve kavramsal olarak birkaç katmandan oluşuyor. Performans yardımıyla “lekelenen” mekân, aynı zamanda videoya kaydediliyor; yani “belgeleniyor”. “LEKE”nin performansın gerçekleştirildiği yerden farklı bir mekânda projeksiyon cihazı yardımıyla sergilenmesi de zaman - mekân, gerçeklik kavramlarıyla oynadığım, izleyiciyle bu durumu paylaştığım başka bir “olma hali”ni ortaya koyuyor. +

İzmir Devlet Tiyatrosu Altmışını Kutluyor

RÖPORTAJ EBRU ATILLA SAĞAY FOTOĞRAFLAR İZMİR DT

İZMİR'DEN

40

İzmir Devlet Tiyatrosu, altmış yıllık tarihiyle İzmir'in kültür ve sanat yaşamını besleyen en önemli kurumların başında geliyor. 1944 yılında "Yağmurcu" oyunuyla perde açan kurum, resmi faaliyetlerine 1957 yılında, Konak Halk Merkezi binasında başlamış. İzmir DT Müdürü Tayfun Eraslan'ı Mimar Necmettin Emre'nin elinden çıkmış ve Cumhuriyet döneminin en iyi korunmuş yapılarından birinde, Konak Sahnesi'nde ziyaret ettik.

1993 yılından beri personeli olduğunuz İzmir Devlet Tiyatrosu'na müdür olduğunuzda önünüze koyduğunuz ilk hedef neydi?

Bu kurumun amaçları ve misyonu bellidir. Üslup değişse bile kültürel zenginliğimizi yansıtmamız ve halkımızın sanat etkinliklerine katılımını artırmanın sorumluluğunu taşıyoruz. Günlük siyasetin içinde, insanların kendi varlıklarıyla soluk

alabileceği alanlar yaratmaya çalışıyoruz.

Yönetime geldiğim ilk günden itibaren, İzmir'in dokusunu göz önünde tutarak, diğer kurumlar arasında harç vazifesi görebilecek projeler tasarlamaya başladım. Bu kentte yaşıyorsam, kurumumun enerjisini kentin tümüne yaymam gerektiğini düşündüm. Alanında uzmanlaşmış sivil toplum örgütleri ve kuruluşlar tek başlarına harika işler yapıyordu ancak beraberce bir sinerji üretmiyordu. İzmir'deki özel tiyatroların bir çatı altında toplanmasına öncülük ederek amacımın bir kısmını gerçekleştirmiş oldum. Kapısını çaldığım yerel yönetimler ve özel sektör temsilcileri, fikirlerime önem verip iş birliği yapmaya başladı. Biz de meseleye okul görevimizi öne koyarak yaklaştık ve kültür sanat alanında yol çizmelerine yardımcı olduk. Yanı sıra Milli Eğitim aracılığıyla pilot okullardaki öğretmenlere seminerler verdik.

16 Ekim 2015 tarihinde Urla'da açtığınız sahneyle ilk banliyö tiyatrosunu hizmete sokmuş oldunuz. Süreci kısaca anlatır mısınız?

Talebi üzerine, Urla Belediye Başkanı Sibel Uyar'ın beldede kültür sanatın gelişimine yönelik çabalarına katkıda bulunma şansını elde ettik. Bize tahsis etmeyi teklif ettiği Atatürk Kültür Merkezi'nin restorasyonunu hızlıca tamamladık ve açılışı "Bakanı Bekliyoruz" oyunuyla, 2015'te yaptık. İlk günden bu yana, haftalık oyun desteği veriyoruz. Keşke imkânlar müsait olsa ve Urla örneğinde olduğu gibi her kasabanın bir tiyatrosu olsa.

İzlediğiniz güncel stratejiler hakkında bilgi verebilir misiniz?

Güncel olanakları en üst düzeyde kullandığımızı söyleyebilirim. 2017 yılı repertuarını belirlerken, İzmir Devlet Tiyatrosu'nun varoluşu sebebini en iyi şekilde yansıtmak için oyunları seçmeye özen gösterdim. Günlük siyasetin dışında kalarak, hayata dair diğer şeyleri sorgulatacak ve insanları birleştirmeye yönelik içerikler üzerinden ilerledik. Hayatın üstünde düşünmeyi, farklı yelpazelerden geniş kitlelere hitap edecek ve izleyicinin kendisinden bir şeyler bulabileceği oyunlar çıkarmayı çok önemli görüyoruz. Bu yüzden oyunların içeriğini, türünü, sahne plastikliğini ve ritmini güne uydurmaya dikkat ediyoruz. Diğer yandan, kentin kültür ve sanat aktörleriyle ortaklaşa çalışabileceğimiz alanlar açmaya devam ediyoruz.

İzmir'de ciddi bir tiyatro salonu yetersizliği olduğundan yakınıyor. Bornova ve Karşıyaka'da hizmete girecek salonların durumu hakkında bilgi verebilir misiniz?

Karşıyaka sahnemizin hazırlıkları 2017 sonunda bitecek; bu kesinleşti. Maalesef mahallenin zeminine dair ortaya çıkan problem, inşaatın planlanan şekilde yürütmesine engel oldu. Lokasyon olarak çarşının içinde yer alan bu inşaat, çalışma saatleri açısından karşılaştığımız kısıtlardan dolayı beklenenden uzun bir sürede tamamlanacak. Bornova Kültür Merkezi sahnasının hızla devam eden inşaatıysa bitmek üzere ve yaz sonunda faaliyetlerimize başlayacağız. Kentte gereğince kullanılmadığına kanaat getirdiğimiz kimi binaların kültür ve sanata hizmet edebilecek mekânlara dönüştürülmesi için de ciddi efor sarf ediyoruz. Kültürpark için önerdiğimiz projeyi sunarken başka bir planlama yapıldığını öğrendik. Elbette bizim önerdiğimiz gibi olacak diye bir zorunluluk yok fakat projeyi üstlenenlerin kimseye

danışmadan inşa etmeyi planladığı türden salonlar, kaliteyi ve belli kriterleri gözetken bizim gibi sanat kurumlarına yaramıyor. Çok amaçlı salonlarda tiyatro oynamak ne yazık ki mümkün değil. Oysa doğru inşa edilmiş bir tiyatro salonunda her tür etkinliği yapabilirsiniz. Tasarım ekibimizin çıkardığı çizimleri alıp bu işe soyunanların kapılarını çalmaya devam ediyorum ve illüzyon sanatının doğasına aykırı inşa edilecek salonlarda şıklıktan ziyade işlevin ön planda tutulmasının ne kadar gereksiz olduğunu anlatmaya çalışıyorum.

İzmir Devlet Tiyatrosu altmışıncı yılını nasıl kutlayacak; planlanan etkinlikler neler?

Kentle birlikte kutlamak istiyoruz. Ayrıca tiyatro emekçilerimize vefa göstermenin anlamlı olacağını düşünüyoruz. Bellek, içinde yaşadığımız çağda gittikçe önem kazanan bir kavram haline geldi. Yakın tarihte gerçekleştirdiğimiz altmışıncı yıl söyleşisinde, 1957'den bu yana görev yapmış, halen hayatta olan idarecilerimizi ağırladık. Hatıraların canlandığı, önerilerin dile geldiği keyifli bir etkinlikti. Bir gala yemeği ve sunumla devam edecek kutlamaların ardından, anı kitabı çıkaracağız. Ekibimle ortak fikrimiz, projeleri güçlendirerek önümüzdeki altmış yılda kurumun devamlılığını sağlamak. ✚

Akademide Yeni Arayışlar: İzmir Dayanışma Akademisi

YAZI / FOTOĞRAFLAR ZEYNEP GÖNEN

İZMİR'DEN

42

İzmir'deki üniversitelerin varlığı, akademik hayata ve şehre kattıkları adına son derece hayati fakat dünden bugüne dile getirilen pek çok eksiklik var. Bu eksiklikler, güncel olumsuz gelişmelerin sonucu olarak, maalesef çoğalıyor. 15 Temmuz darbe girişimi sonrası bazı üniversitelerin kapanması sonucunda pek çok değerli ismin akademik hayattan koparılması ve Ege Üniversitesi'nden barış imzacısı akademisyenlerin ihracı, bu eksilmenin temel sebepleri. İhraçlar, muhalif akademisyenlerin birey olarak üniversitelerinden uzaklaştırılmasının yanında özgür düşüncenin, bilgi üretiminin, üretilen bilgiyle toplumsal söz ve eylemlerin ortaklaştırılması niyetinin de üniversitelerden uzaklaştırılması anlamına geliyor. Buradan bakınca, ihraçların sadece üniversitelere değil, kendisi için bilgi üretilen topluma da darbe vurduğunu söyleyebiliriz.

Dayanışma akademileri, ortak bilgi üretmek ve aktarmak adına yeni alanlar açmak üzere bu yokluk ve zorluk zemininden yerşerdi. İlk dayanışma akademisi, bildiriye imza attığı için Kocaeli Üniversitesi'nden atılan akademisyenlerin çabalarıyla hayata geçirildi. Akademisyenler, ihraçlardan hemen sonra, 28 Ekim 2016'da Kocaeli Dayanışma Akademisi'ni (KODA) kurarak üniversite dışında dersler vermeye başladı. KODA projesinin amacını da

“bilimsel ve entelektüel pratikle ‘gerçek toplumsal yaşam’ arasında bir sembiyoz* oluşturmak” olarak belirleyip bilgi üretimini toplumsallaştırmayı hedefe koydular.

Kocaeli Dayanışma Akademisi'nin ardından sadece atılan akademisyenler değil; akademik, politik ve hukuki sebeplerden dolayı çeşitli yaptırımlarla karşılaşan farklı yerellerdeki muhalif akademik oluşumlar, ard arda dayanışma akademileri kurmaya başladı: Eskişehir Dayanışma Dersleri,

Kampüssüzler Ders Ortaklıkları, Praksis Dayanışma Dersleri, Mersin Dayanışma Akademisi, Dersim Akademisi, Ankara Sokak Akademisi, Ankara Dayanışma Akademisi (ADA), Antalya Dayanışma Akademisi (AnDA), Samsun Dayanışma Akademisi, Mardin Dayanışma Akademisi, İzmir Dayanışma Akademisi ve Marmara Dayanışma Buluşmaları, şimdilik oluşturulan girişimler.

Henüz kurulum veya gelişim aşamasını yaşayan dayanışma akademileri, akademik bilgi üretimini ve alternatif akademik mecraları oluşturacak yöntemler üzerine denemeler üretiyor. Örneğin, Kocaeli Dayanışma Akademisi bilgiyi halka yaklaştırmayı deniyor Kampüssüzler, ortak bilgi üretmenin, Marmara Dayanışma Dersleri ise bir konuyu paneller ve performanslarla derinlemesine incelemenin

yollarını arıyor. Dayanışma akademileri, yerelden hareket ederek “aşağıdan yukarıya bir akademi anlayışı” inşa ediyor ya da yepyeni bir akademik sistemin temellerini atıyor. Bu girişimlerin hepsi birbirleriyle ilişkili ve yerelden filizlendiği için birbirinden farklı, özgün yapılara sahip.

İzmir Dayanışma Akademisi ise barış imzacısı akademisyenlerin ortaklaşa hayata geçirdiği bir girişim. Henüz İzmir'deki üniversitelerden herhangi bir ihraç durumu söz konusu değilken, barış akademisyenlerine yönelik baskılara karşı dayanışmayı ve bilgiyi toplumsallaştırmayı amaç edinerek ortaya çıkmış. Şimdilerde, içinde Ege Üniversite'sinden ihraç edilen akademisyenlerin yanı sıra İzmir'de soruşturmalara maruz kalan, ihraç sürecinden sonra İzmir'e taşınan ya da hâli hazırda İzmir'de bağımsız olarak çalışan barış akademisyenlerini barındırıyor.

Faaliyetlerini Eğitim-Sen ve SES'in kurumsal çatısı altında yürüten İDA, 4 Aralık 2016'da “buluşma” olarak adlandırdığı ders serisini başlatmış. En son altıncısı gerçekleştirilen bu buluşmalar, her ayın ilk cuması Tepekule Kongre Merkezi'nde yapılan açık dersleri içerirken, özellikle ihraç edilmiş ve kurumsal olarak akademiden dışlanmış akademisyenlere yer veriyor. Bu yöntemle bilgi üretimini üniversitenin dışına taşıran heyecanlı derslere ve tartışmalara alan açıyor. İDA buluşmaları, İzmirliilerin yoğun ilgisini çekerken çoğu zaman gündemimize değinen dersler sayesinde bu zor zamanlarda umut aşısı görevi görüyor.

Bu buluşmaların yanında, tamamı ihraç edilen akademisyenlerin oluşturduğu bir İDA ekibi, on haftalık İDA Göç Okulu'nu hayata geçirdi. Frederick Ebert Stiftung Vakfı'nın desteğiyle gerçekleşen bu okul, özellikle İzmir yerelinde dair bilginin genişlemesi için önemli bir adım. ✚

İzmir Dayanışma Akademisi

* Bir arada varoluş

Sürdürülebilir Moda: sat-su-ma

RÖPORTAJ NURSAÇ SARGON FOTOĞRAFLAR ÖZGÜR DEMİRCİ

İZMİR'DEN

44

Özge Horasan ile Güzelbahçe'deki atölyesinde buluştuk; sürdürülebilirlik ilkesinden hareketle tasarım ve üretimin her aşamasında karbon ayak izini en aza indirmeyi hedefleyen markası sat-su-ma'yı konuştuk.

Özgeçmişine baktığımızda görüyoruz ki bilim alanında öğrenim görmene rağmen iç sesini dinleyip 2013'te Seferihisar'a taşınmışsın. Öncelikle bu karara nasıl vardığından, İzmir'e yerleşme sürecinden bahseder misin?

İzmir'e gelmeden önce Ankara'da yaşıyordum. Orada doğdum, büyüdüm ve okudum. Bir süre sonra Ankara'da yapabileceklerimin sonuna geldiğimi fark edip yaşadığım yeri değiştirmeye karar verdim. Annem İzmirli; dolayısıyla bu şehirle hep bir bağım vardı. Ailem, ben Ankara'da üniversitede okurken İzmir'e taşındı. Yedi yıl sonra, sıranın bana geldiğine kanaat getirip Seferihisar'a yerleştim.

İzmir'e gelirken burada ne yapacağına dair bir karar vermiş miydin?

Hayır, hiçbir fikrim yoktu.

O halde, yaşadığın çevrenin ne yapmak istediğine karar vermende etkili olduğunu söyleyebilir miyiz?

Evet, bunu buraya geldiğimde anladım. Eğer zihinsel berraklığın peşindeysen kendini izole etmek iyi gelebilir. Alışık olduğun yeri bırakıp bir başka yere taşınmak da iyi gelebilir. En azından bana iyi geldi.

Çalışmalarına başladığında sat-su-ma markasını oluşturmaya karar vermiş miydin, yoksa aşamalar mı seni oraya getirdi?

Başlarken, kesin olan tek şey şuydu: Kendim bir şeyler üretecektim; çıkış noktam buydu. Biyoloji okumuştum, bitkileri çok sevdiğim için de yüksek lisansımı botanik üzerine yapmıştım. Bilimsel olarak bitkileri yakından tanıyordum ama bu tanışıklığı işin zanaat kısmıyla nasıl birleştireceğimi bilmiyordum. Ardından, doğal boyama diye bir yöntem olduğunu hatırladım ve bir kaç ay boyunca araştırma yapıp denemelere giriştim.

Dikiş yeteneğin çocukluk yıllarına, botanik bilgin üniversite yıllarına dayanıyor. Yani sat-su-ma markasını hayata geçirmek adına gereksinim duyacağın donanım ve yetenek sende uzun zamandır varmış. Sürdüğün sakin yaşam, yeteneklerini ortaya çıkarma sürecine etki etti mi?

Benimsediğim yaşam tarzının kafamda birleştirmeye çalıştığım parçaları bütünlemeye yaradığını söyleyebilirim. Yaşam koşullarınız sakin değilse bu gibi işlere, denemelere gereken zamanı ayırabilmeniz pek mümkün olmuyor.

Fikrin ortaya çıkışından üretime geçişe uzanan süreç boyunca seni en çok heyecanlandıran aşama hangisi?

Eğer bu çağda giysi üretiyorsanız, sezonları ve trendleri yakalayabilmek için yaratım ve üretim basamaklarında çok hızlı ilerlemeniz gerekiyor. Fakat sat-su-ma'da süreç, klişelerden bağımsız ve "yavaş" işliyor. Parçayı tasarlama, malzeme

seçme, kalıbı çıkaracak kişiyle iletişim kurma, ortaya çıkan ürünü inceleyip tekrar dikişe yollama, gelen ürünü elde, tek tek boyama gibi üretime dair basamakların hepsi kendine has telaşlar içeriyor. Bu basamakların ve telaşların hepsinden ayrı ayrı tat alıyorum.

Her aşamayla bizzat ilgilenmek seni zorlamıyor mu?

Geçtiğimiz sene her şeyi bizzat dikiyor, boyuyor ve pazarlıyordum ama şimdilerde dikmeyi bıraktım. Böylelikle yüküm biraz hafifledi. Boyamayı geleneksel yöntemlerle, kazanda saatlerce kaynatarak yapıyordum ve boyaya karşı ilgisi en düşük lif pamuk olduğu için parça, ancak beşinci günde hazır oluyordu. Beş gün, tekstil dünyasında bir ürünü ortaya çıkarmak için çok uzun bir süre. Konu hakkında araştırma yapmaya başlayınca “soğuk boyama” yönteminden haberdar oldum. “Soğuk boyama”, bitkisel toz boya kullanılarak uygulanan, patentli bir yöntem. Boyahane ortamında uygulanabilir bir yöntem olduğu için de ucu gelişmeye açık. Bu yöntem sayesinde boyama işlemini iki saatte tamamlayabiliyorum. Üstelik saatlerce kaynatma işlemiyle uğraşmıyorum.

Zor bir mecra seçmişsin; tekstil gibi endüstriyel kabul görmüş bir tüketim nesnesini daha sürdürülebilir bir politika izleyerek üretiyorsun. Bunu insanlara anlatırken zorlanıyor musun?

Şöyle ki organik kıyafet kavramı, Türkiye için hâlâ çok yeni. Organik kıyafete yönelik “ne gerek var canım” tadında bir tepki var. Hâlbuki organik olması, bize pamuk yetiştirilirken pestisit kullanılmadığını söylüyor. Bu da sadece kendimiz için değil, bütün ekosistem için en hayırlısı. Avrupa, organik tarımı daha 1900’lü yılların başında konuşmaya başlıyor ama biz 2017 yılında henüz bunun gerekli olup olmadığını konusunda yeterince fikir sahibi değiliz. Organik pamuk sektörü Türkiye’de var, çünkü burada pamuk üretiliyor. Ben Buca’daki bir fabrikayla çalışıyorum örneğin; Avrupa pazarına yönelik üretim yapıyorlar.

Neden Türkiye pazarına yönelik çalışmıyorlar?

Türkiye pazarına yönelik çalışmıyor olmalarının nedeni, organik pamuğun maliyetinin yüksek olması ve fiyatların avro üzerinden hesaplanması. Ne yazık ki tekstil işçileri genellikle kötü koşullarda çalışıyor fakat çalıştığım fabrika, sertifikalı bir fabrika. Bütün işçiler alması gereken maaşı alıyor, hepsi sigortalı ve öngörülen mesai saatleriyle sınırlı olarak çalışıyorlar. Dolayısıyla iyi malzeme kullanıp insanları sömürmeden işçilik çıkarıyorsan, fiyatlar da yüksek olmak zorunda.

Seni sat-su-ma’yı oluşturmaya iten tüketim alışkanlıklarına karşı takındığın tavır daha geniş kitlelere yayma düşüncesiyle çeşitli

atölye çalışmaları yapıyorsun. Bu atölyeleri yaygınlaştırmak, henüz konuya eğilmemiş kitlelerle buluşturmak adına belirlediğin stratejiler var mı?

Doğal boyamanın, geleneksel yöntemin ruhsal olarak sağladığı bambaşka bir tatmin var. Bu yöntemi atölyelerde öğretmeye devam ediyorum ve edeceğim ama öğretme süreci, sat-su-ma’dan ayrı olarak ilerleyecek. Atölye çalışmaları haricinde, bu konudan bahsedebileceğim her mecra da bahsediyorum. Henüz başkaca bir stratejim yok. Son altı aydır sat-su-ma’yı daha iyiye doğru dönüştürmekle meşgulüm, bu da stratejinin bir parçası sayılır elbet.

Şehrin sağladığı sakinlik, ne yazık ki çoğu kişiyi senin gibi üretmeye itmiyor. Kimisi için İzmir, insanları rehavete itip yapmak istediklerini ertelemeye yönelten, umutsuzluğu besleyen bir şehir. Sat-su-ma gibi girişimler, birçok kişiye ilham kaynağı olması açısından da kıymetli. Son olarak, harekete geçmek için ilham kaynağını bulmayı bekleyenler için ne gibi önerilerde bulunabilirsin?

Beklemeyi bırakmalarını öneriyorum; sıkılacaksın, yorulacaksın, zor gelecek, istemediğin şeyleri yapmak zorunda kalacaksın çünkü hayal ettiklerini gerçek kılmak için bunların tamamını göze almak gerekiyor. O kadar çok motivasyon kırıcı söz söyleniyor ki... İlk akla gelen cümle, “ne kadar maymun iştahlısın”. Tabii ki maymun iştahlı olacaksın, her şeyi deneyeceksin. Denemek, yanılmak lazım. Ben biyoloji okudum, botanik yüksek lisansı yaptım, sonra bir ara, üç arkadaş Ankara’da bir kolektif kurup konserler düzenledik. Arkasından ne yapacağım konusunda hiçbir fikrim olmadan buraya gelip doğal boyamayla ilgilenmeye başladım, kıyafet dikiyorum. Sürece bakınca, “ne kadar maymun iştahlısın” diye yargılanabilirim ama açıkçası ben hiç öyle hissetmiyorum. Hayatının sonuna kadar tek bir şey yaparak ömrünü geçireceksin diye bir kural yok. +

PORTIZMIR4 / NEFES

21 Mart 2017 - 21 Mart 2018

SARP KESKİNER FOTOĞRAFLAR PORTIZMIR

K2 Güncel Sanat Merkezi tarafından 2010 yılından bu yana üç kez düzenlenen PORTIZMIR Uluslararası İzmir Güncel Sanat Trienali'nin dördüncüsü, sanatın uygulama alanlarını genişleterek toplumsal ve ekolojik onarma önerilerinde bulunuyor.

Sanatın farklı disiplinlerine alan açarken üretim sürecinin her aşamasını görünür kılmaya özen gösteren PORTIZMIR4, uluslararası projeler aracılığıyla “doğaya eklenilen yapıyı çevre, yapıyı çevreye eklenilen doğa” yaklaşımını öne sürerek kentin yaratıcı potansiyeline dokunmayı, doğada ve kentte nefes alanları yaratmayı hedefliyor.

Temel olarak mimarlık, tarım, kültür, tarih, bellek, performans ve öyküleme gibi alanları odağa koyan PORTIZMIR4'ün içerdiği projeler sanatçıların, tasarımcıların ve bilim insanlarının bir arada pratik üretmesine olanak sağlıyor. Araştırma ve tartışma süreci, başından bu yana izleyiciye açık

olarak ilerliyor. Ekolojik mimarlık ve tarım projeleri, İzmir'in Urla ilçesinde yer alan ve doğal sit alanı niteliği taşıyan, kırk beş dönümlük ormanlık arazinin yanı sıra sınırları arazinin birebir izdüşümüne denk gelecek şekilde belirlenmiş şehir merkezindeki pilot alanda uygulanacak.

Kentin kimliğinin oluşmasında belirleyici rol oynamış değerlerin geleceğe aktarılmasına yönelik olarak üretilecek ve arşiv özelliği taşıyacak projeleri Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi ve Yaşar Üniversitesi'nin ilgili birimlerinde oluşturulan ekipler yürütüyor. İzmir Fransız Kültür Merkezi, İzmir Alman Kültür Merkezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Yaşar Üniversitesi ve Hezarfen Film Galerisi'nin iş birliğiyle ilerleyecek PORTIZMIR4, bu projeler üzerinden şehrin hafızasını tazelemeyi, yaşama dair kalıcı izler bırakmayı hedefliyor.

İnsanın doğayla ilişkisini kuvvetli bir şekilde vurgulamak amacıyla takvimini belirlerken ekinoks ve gündönümü tarihlerini esas alan PORTIZMIR4, projelerin üretim sürecini konu

alacak dokümantasyon sergisiyle Mart 2018'de sona erecek.

20 Mart 2017: *Tohumlama* - 21 Haziran 2017: *Filizlenme* - 23 Eylül 2017: *Meyve Verme* - 21 Aralık 2017: *Hasat* - 20 Mart 2018: *Pazara Çıkma*

PROJELER

“K2 Urla Nefes Alanı”: Tasarım

Ekolojik mimarlık projesinin tamama ermesi, trienalin etkinlik takvimine uygun düşecek şekilde, çeşitli sahnalar içeriyor. Mimar Michael E. Young tarafından hazırlanan arazi tasarımına yönelik değerlendirme süreci uluslararası konuk mimarların, kent plancılarının ve yerel üniversitelerden temsilcilerin katılımıyla Mart ayındaki “Tohumlama” evresinde tamamlanmış. Haziran ayında başlayacak uygulama evresiyse arazinin bir “nefes alma alanı” olarak sanatçı yerleşkesine dönüştürülmesini öngörüyor. Bu doğrultuda inşa edilecek prototipler, doğaya zarar vermeyecek şekilde tasarlanmış. Uygulamalar sürerken, kent içinde belirlenen mekânlarda arazideki işleyişe yönelik değerlendirme toplantıları yapılacaktır.

“K2 Urla Nefes Alanı”: Doğal Peyzaj

Bahçe tarihçisi ve peyzaj tasarımcısı Jean - Luc Maeso, süregiden mimarlık ve ekolojik tarım projelerini, alana özel geliştirdiği tasarım doğrultusunda “K2 Urla Nefes Alanı”nda birleştirecek.

Ekolojik Tarım

“K2 Urla Nefes Alanı” içerisinde belirlenmiş tarım alanları, PORTIZMIR4'ün etkinlik takvimiyle uyumlu şekilde, ekolojik tarım anlayışı gözetilerek işleniyor. Yeliz Çulha'nın ve tabiata ilişkin deneyimlerini projeye aktaran gönüllülerin öncülük etmesiyle tedarik edilen sağlıklı tohumlar, ilkbahar ekinoksuna denk gelecek şekilde, sembolik bir tören eşliğinde belirlenen alanlara ekilmiş. Süregidecek ekolojik tarım çalışmalarının ilerleyen zamanlarda bilimsel araştırmalara konu, sanatsal çalışmalara esin kaynağı olması hedefleniyor.

“K2 Urla Nefes Alanı”nın Kent Parçasındaki İzdüşümü

Kent plancısı Özlem Şenyol Kocaer ve oluşturduğu ekip, “K2 Urla Nefes Alanı”nın kentteki izdüşümünde yapıyı çevreye eklemlenen doğa bağlamında, kentsel tarıma alana açacak şekilde mimariyi, sanatı, sosyolojiyi ve antropolojiyi konu alacak kimi atölyeler organize edecek.

“Trans-geçişler”

Urla ilçesi, 1992 yılında açılan Çeşme Otoyolu'nun İzmir - Urla ayağının hizmete girmesinden bugüne, kırsal peyzayı ayrıcalıklı peyzaja dönüştüren dramatik bir değişim sürecine tanık oluyor. Mimar Şebnem Yücel, yönetmen Bilge Demirtaş ve sosyolog - mimar Can Gündüz'ün hayata geçireceği sözlü tarih projesi, bir yandan sürecin sosyal, ekonomik ve

kentsel etkilerini açığa çıkarmayı hedeflerken diğer yandan Urla sakinlerinin anılarına, deneyimlerine ve beklentilerine görünürlük kazandırmayı amaçlıyor.

İzmir'in Ses Envanteri ve “İzmir Senfonisi”

Kompozitör, yazarımcı ve akademisyen Mehmet Can Özer tarafından uygulanacak proje, İzmir'in kültürüne ve doğasına ilişkin sesleri kayıt altına almayı önceliğine koyuyor. Özer, çalışma gruplarının gerçekleştireceği alan kayıtlarını içeren arşivi kullanarak bir “İzmir Senfonisi” besteleyecek.

“EX VOTO” Kartpostal Serisi

“Kiliseye adak olarak verilen değerli hediye, şey” anlamını taşıyan “Ex Voto” kavramından yola çıkan Fırat İtmeç ve Ali Ünal'dan oluşan “Ortadoğu” ikilisi, PORTIZMIR4 sürecini konu alan ilüstratif bir kartpostal serisi yayınlıyor.

“10 Yıl Önce, 5 Yıl Sonra”

İzmir'de Güncel Sanatın Yakın Geçmişi ve Geleceği: 2007 – 2017

Sanatçı ve akademisyen Borga Kantürk'ün küratörlüğünü, Ezgi Yakın ile Metehan Özcan'ın yardımcı küratörlüğünü üstlendiği proje, “İzmir'de Güncel Sanatın Yakın Geçmişi ve Geleceği” başlıklı envanter çalışmasını sergilenmek üzere Galerî A'ya taşıyor. Odağına şehrin son on yıllık güncel sanat üretimini koyacak sergi, İzmir'de yaşayan, üreten güncel sanatçılara, sanat mekânlarına, kimi önemli sergilere ve hayati süreçlere ışık tutmayı amaçlıyor.

“Quatuor Elementa” Dört Element

Melih Elhan, Zekiye Buğurcu, Gözde Yenipazarlı Dinler ile Pınar Boztepe Mutlu'nun yer aldığı

performans dizisini Simber Atay yönetecek. Dizide yer alan performanslar, tabiatın döngüsünü belirleyen tarihlerde gerçekleştirilecek; bu performanslarda insan ve doğa ilişkisini temel alan kitaplardan seçilen çeşitli bölümler seslendirilecek. Haydar Pekdüz, Kaan Zati, Melih Berkay Kır ve Semih Özenen tarafından kayda alınacak performanslar, projenin sosyal medya tasarımcısı Nilay Uluğ tarafından yayınlanacak.

“Hakikat ve Mitoz”

Kır/ Kırsal

Mimar, yazar Emel Kayın'ın tasarlayıp uygulayacağı proje, kıra ve kırsal olana dair hikâyeleri, kavramları, olguları, olayları, mekânsal, insanî ve geleneksel öğeleri yazarın “İyilik ve Kötülük İçin Mekânlar” adlı öykü kitabıyla ilişkili biçimde, “hakikat-mitos / mitos-hakikat” döngüsünde irdeliyor olacak.

“Doğanın İzinde”

Güney Kore çıkışlı Global Nomadic Art Project (GNAP) adlı oluşumun üyeleri, heykel sanatçısı Varol Topaça'nın yönettiği proje kapsamında İnciraltı Kent Ormanı'nda İzmirli sanatçılarla üç hafta geçirip, arazinin sunduğu malzemelerle eser üretecek.

Kamusal Alanda Sanat: “EVRİM/EVOLVE”

PORTİZMIR2'nin küratörü Dr. Necmi Sönmez, PORTİZMIR4 kapsamında kamusal alanda yürütülecek sanat çalışmalarının koordinasyonunu üstleniyor. Çalışmalarda yer alacak sanatçılar, kentin merkez ve çevre bölgelerinde izleyicinin katılımını öne koyacak projeler üretecek. İzmir'in kentsel karakterini üretecekleri projeler üzerinden tartışmaya açmayı amaçlayan sanatçılar, böylece

yerel duyarlılıkları bütçe altına alırken, sosyal değişim süreçlerini de gündeme taşıyacak.

“Enerji Maddeleri”

Deniz Kurtel'in yürüteceği “Enerji Maddeleri” projesi çeşitli elementler, biçimler ve organizmaların enerjiye dair niteliklerini, evrensel güçle bağlantısını irdelemeyi amaçlıyor. Kurtel, proje kapsamında bakır piramitlerin bitkilerin gelişimi üzerindeki etkisini test eden bir dizi deney yürütecek.

“Doğayı Giydirmek”

Prof. Elvan Özkavruk Adanır ve Jovita Sakalauskaite tarafından hayata geçirilecek tekstil projesi pamuk, keten, kenevir, jüt ve sisal gibi bitkilerden elde edilen doğal liflerin zamanla tabiatta maruz kalacağı etkenlerle ne tür değişimler geçirebileceğini gözlemlemeyi amaçlıyor. Bu değişimler düzenli olarak kaydedilirken, uygulama sırasında düzenlenecek interaktif etkinlik, bölgede yaşayanların sürece katılımını sağlayacak. Katılımcılarla birlikte üretilen dokumalar doğaya terk edilecek; böylece sembolik olarak koruma altına alınacak.

“Beden”

Bağımsız çağdaş dans sanatçısı Cansu Ergin, doğal alanların yanı sıra kimi iç mekânları kullanarak sergileyeceği performanslarla izleyiciyi nefes / beden / doğa çerçevesinde bedenün günümüzdeki konumuna ve hâline dans, hareket, ekoloji ve yaşam üzerinden bakmaya çağırıyor. Ergin, ayrıca performanslar üzerinden dansın güncelliğini nasıl koruyabileceğini tartışmaya açacak bir platform yaratmayı hedefliyor.

“TRES COURT”: Uluslararası Çok Kısa Film Festivali

Hezarfen Film Galerisi'nin “Çok Kısa Film Festivali” kapsamında düzenleyeceği “Akıllı Öyküler” atölyesi, katılımcıları akıllı telefonlarla sinema anlatımı üzerine düşünmeye ve üretmeye çağırıyor.

Kayıt Projeleri: “Yaşadığımız Doğa ve Sosyal Çevre Olarak Kentimiz: İzmir”

Koordinasyonunu Hakan Kırdar'ın üstlendiği atölye dizisi, 8-15 yaş grubu çocukları ebeveynleriyle bir araya getiriyor. Video ve animasyon tekniklerini kullanarak kısa filmler oluşturmayı ve bu yolla katılımcıların kente, doğa ve sosyal çevreye duyarlılığını artırmayı amaçlayan atölye dizisi, Ekim 2017 - Mart 2018 döneminde gerçekleştirilecek. Çeşitli sunumlar ve seminerler de içerecek dizi, video - animasyon alanlarında yetkinleşmiş İzmirli ve Türkiyeli sanatçılarla tasarımcıların kolaylaştırıcılığında gerçekleştirilecek.

“Silvavox” & “Pin A Song”

Kronovox Archives'ın küratörlüğünü üstlendiği iki proje, orman alanıyla kentteki izdüşümünü yerleştirmelerle, performansla ve tek kişilik bir dizi konserle işaretlemeyi öngörüyor.

“Silvavox” projesi, yerleştirme ve performanstan oluşan iki kısım içeriyor: Rüzgârla aktive olacak şekilde ormanlık alana yerleştirilecek kalıcı enstrümanlar, flora ve faunanın oluşturduğu doğal ses dokusuna ikinci katmanı ekleyecek. Üç vokalistle üç perküsyonistin yerleştirmeleri içeren ormanlık alanda vereceği doğaçlama konserse üçüncü katmanı üretecek.

Şehrin çok kültürlü hafızasına altı dil üzerinden şarkılarla temas etmeyi amaçlayan “Pin A Song” projesiyse Ankaralı araştırmacı – müzisyen Savaş Çağman'ın şehirde seçili bölgenin altı noktasında art arda altı gün boyunca altı şarkı seslendireceği bir işaretleme eylemini içeriyor. +

www.portizmir.org

Yepyeni Bir Festival Modeli:

Tarık Dursun K. Online Kısa Film Festivali

CENKER EKEMEN

Kısa filmciler için en önemli sorundur; zor koşullarda bir dünya emek vererek çektikleri filmler, binbir zorlukla izleyiciyle buluşur. Oysa sinemanın en bağımsız, en özgür alanıdır kısa film; zira henüz belirleyici bir endüstrisi yoktur. Bundan ötürü, kısa filmciler ve belgeselciler vermek istediği mesajları en çarpıcı şekilde iletebilmek ve yayabilmek için film yapar; kâr etmekten ziyade, dert anlatmaya odaklanır. Ülkemizde son zamanlarda sayısı giderek artan kısa film festivalleri, kısa filmcinin filmini daha geniş kitlelere ulaştırabilmesi için yeni kapılar açarken yarışmalarda dağıtılan ödüller, yeni filmlerin üretimini olanaklı kılıyor. Diğer yandan, gerek konu sınırlaması gerekse düzenleyen ekibin ideolojik tercihleri sebebiyle kısa film festivallerinin, yarışmaların çekilen ve çekilecek olan filmlerin içeriğine, estetik biçimine müdahale etmeye yeltendiğini gözlemliyoruz. Kimi filmciler de buna uyararak festivallerin tercihlerine göre film üretmeye koyuluyor ki bu yaklaşım, kısa filmin özgür ruhuyla çelişiyor. Alan, bir yandan hızla endüstrileşme işaretleri veriyorken diyalektik şekilde farklı arayışlar üretiyor. Bu yazıda, o farklı arayışların sonucunda ortaya çıkan yepyeni bir festival modeline değineceğiz.

Konak Belediyesi'nin İzmirli sinemacıların desteğiyle hayata geçirdiği Tarık Dursun K. Online Kısa Film Festivali, bu alanda film üretenleri internetin sınırsız olanaklarını kullanmaya çağırırken benimsediği format itibarıyla belki de yeni bir dönemin gelişini haber veriyor. Festival, öncelikle kısa filmcileri kendi kitleleriyle buluşturmayı ve kısa filmcilerle beraber izleyicinin dikkatini daha özgür bir mecraya çekmeyi hedefliyor. Katılımcılar, festivalin web sitesine üye olup filmlerini yükledikten sonra bir profil oluşturuyor, böylece iletişim ağlarını bizzat örebiliyor. Yereldeki sinemacılar arasındaki yatay

ilişkileri güçlendirmeyi gözetken bu model, aynı zamanda birbirleriyle iletişime geçirdiği kısa filmcileri mecranın inşasına dâhil ediyor.

Festivalin diğer ayırt edici özelliği, bir yıl boyunca sürecektir olması. Eklenen filmler, hem festivalin sitesinde hem resmi Youtube kanalında kalıcı olacak. Festival, bu yaklaşımla "birkaç günle sınırlı gösterim" ve "salonun koltuk sayısı ile sınırlı izleyici kitlesi" benzeri parametreleri ortadan kaldırıyor. Dolayısıyla bir yandan hafıza kurarken diğer yandan portalleşme yolunu izleyerek kısa filmcilerle izleyicileri aynı platformda dayanışmaya davet ediyor.

Festival kapsamında yer alan yarışma, biri jüri diğeri halk oylaması üzerinden iki ödül veriyor. Bu format, kısa filmcileri filmi üretmek kadar yaymaya da teşvik ederek izleyici geliştirmek adına çabalamaya özendiriyor. Her film, ödüle layık olma şansını izlenme ve beğeni oranlarına göre yakalıyor. Katılımı teşvik eden bazı stratejiler gözetilmiş: Koşullar oldukça esnek; tür, tema, konu kısıtlaması yok. Festival başarısı göstermiş olsa da geniş kitlelere ulaşamamış ödüllü filmlerin yayılmasını, izlenmesini hedeflediği için “ödül almamış olma” koşuluna yer verilmemiş. Ayrıca festival, Ocak 2014’ten bu yana çekilmiş tüm kısa filmlere açık ve her katılımcı, isterse birden çok filmle katılabilir. Yılda birkaç film çekebilen kısa filmcilerin diğer festivallerde sıkça karşılaştığı bir kısıtlamadır; Tarık Dursun K. Kısa Film Festivali, tek film üzerinden başvuru şartını ortadan kaldırıyor. Bunun sonucu olarak, izleyici yönetmenin diğer filmlerine de ulaşabilirken her film, ayrı ayrı görünürlük kazanıyor.

Festival, bunlarla yetinmeyip İzmir’de çekilen film sayısını artırmak için “kısa film senaryo

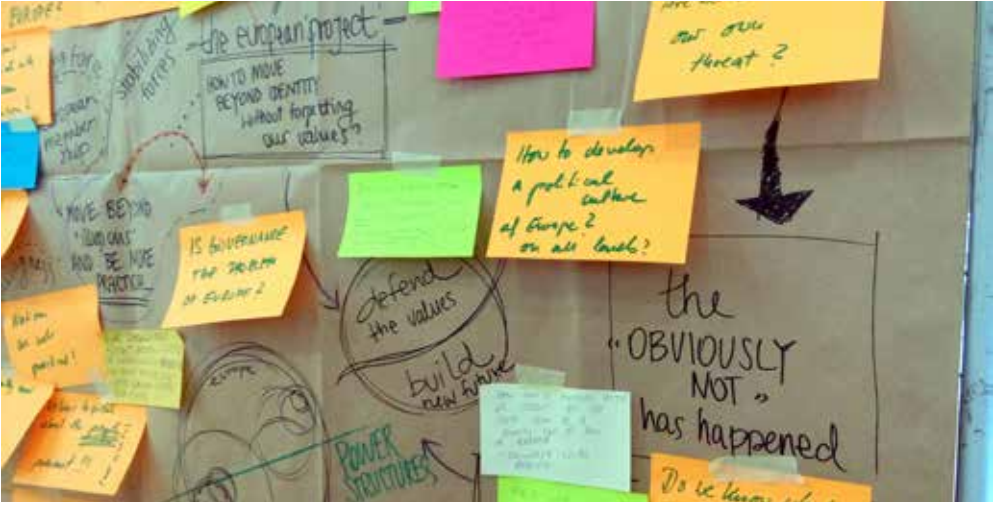

yarışması” düzenliyor. Yarışmayı kazanan senarist, para ödülünün yanı sıra ekip ve ekipman desteği kazanıyor. Hezarfen Film Galerisi de filmin ulusal ve uluslararası festivallere katılımına yönelik pazarlama hizmeti veriyor.

Festivalin jüri başkanlığını, yakın zamanda İzmir’le yerleşen ünlü yönetmen Handan İpekçi üstlenmiş. Jüride İpekçi’nin yanı sıra Pusula Film’in sahibi ve yöneticisi, yapımcı - yönetmen Ömer Can; öykü yazarı Ahmet Büke; görüntü yönetmeni Baybars Tekin; Uluslararası İzmir Kısa Film Festivali’nin koordinatörü yapımcı – yönetmen Yusuf Saygı; kurgu yönetmeni Aziz İmamoğlu; belgesel yönetmeni ve yapımcısı Tahsin İşbilen; yönetmen ve akademisyen Engin Kılıçatan ve kompozitör Engin Bayrak yer alıyor. Jüriye ve festival ekibine baktığımızda, tam anlamıyla bir İzmir karmasıyla karşılaşıyoruz.

Konak Belediyesi, festivale Tarık Dursun K. adını vererek öykücü ve yazar kimliğiyle tanınan İzmirli gazeteci, senarist ve yönetmenin ne kadar başarılı bir sinemacı olduğuna vurgu yapıyor. Altı film yönetmiş, otuz yakın filmin senaryosunu yazmış Tarık Dursun K’nın sinemacı kimliğini öykücülüğü kadar öne çıkartmak, İzmir’in sinemamıza verdiği sonsuz katkıları yeniden anımsatmak adına yerinde bir girişim.

Tarık Dursun K. Kısa Film Festivali, benimsediği uzun erimli hedefler ve öne sürdüğü işleyiş modeliyle yeni dönem film festivalleri için öncü bir rol üstlenmeye soyunuyor. Kültür sanat aktörlerini yıllar boyunca iç göçe kurban vermiş İzmir’in diğer alanlarda benzer projeler yaratıp uygulaması, son günlerde tersine göç üzerinden ulusal gündeme gelen kentimizin kültürel kapasitesini artırmak adına hayati önem taşıyor. +

Balina'nın Karnından Çıkan Soru:

“Quo Vadis, Europa?”

GÖKÇE SÜVARİ

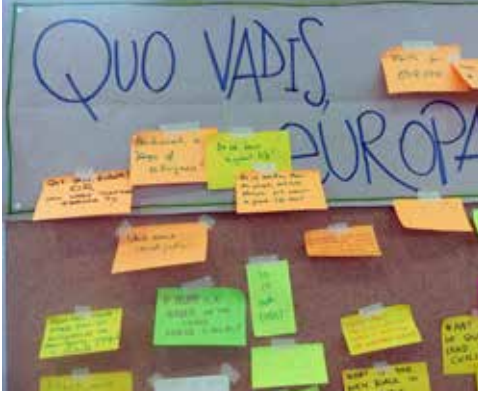
“Pilot Kent İzmir”, Ocak ayında “Beyond The Obvious” konferansının konuğuydu. 2015'ten beri her yıl CAE (Culture Action Europe) ve UCLG (United Cities and Local Governments) iş birliğiyle düzenlenen konferans serisinin bu seneki alt başlığı, “Europe, Quo Vadis?” (Avrupa Nereye Gidiyor?) idi. Budapeşte’de gerçekleşen konferansa katılan Avrupa ve ötesinden gelen yöneticilerin, kültür üreticilerinin ve aktivistlerin gündeminde göç olgusuyla yüzleşmeye çalışan Brexit sonrası Avrupa’nın uygulayacağı kültür politikaları vardı.

Tuna Irmağı kıyısına konuşlanmış Bálna (Balina) Kültür Merkezi'nde bir araya gelen katılımcıların özellikle üzerinde durduğu konulardan biri, “yerel kültür politikalarında kültür üreticilerinin karar

mekanizmalarına ne kadar dahil olabildiği” idi. 2016'da Romanya Kültür Bakanı olarak görev yapmış Corina Suteu, bu can alıcı soruya cevap ararken, yönetimde yer alan karar mercilerinin kültür üreten yaratıcı kesimin gereksinimlerine cevap vermede eksik kaldığını belirterek, söz konusu durumun kültürel kurumlar ve aktörleri farklı yollar aramaya ittiğinden bahsetti.

Toplantının bir diğer gündem maddesi, önümüzdeki yıllarda Avrupa Kültür Başkenti olacak kentlerin şimdiden karşılaştığı sorunları aşmaya yönelik ne tür stratejiler geliştirilebileceğiydi. Galway, Matera, Rijeka, Novi Sad ve Timişoara'dan gelen katılımcılar, uzun süreye yayılan ve sürdürülebilirliği öngörülen kültür stratejilerinin, sosyal içermenin, katılımcı politikaların ve kültürel çeşitliliğin başvuru süreci içerisinde oynadığı role dikkat çekti.

Katılımcılar, bunlara ek olarak, beyin göçünün engellenmesine, kapasite geliştirmeye ve kamusal alanı gözetmeye ilişkin politikalar üretebilmenin önemine işaret etti. Ayrıca, kültür alanında kalkınmayı hedefleyen yerel yönetimlere dair çarpıcı bir öneri dile getirildi: Yerel yönetimlerin kültür stratejilerini oluştururken mekâna değil, insana ve yaratıcı içeriğe yatırım yapmasının ne kadar gerekli olduğunun altı çizildi.

Gelişmekte olan büyük ve orta ölçekli kentler bağlamında ortaya çıkan manzaraya bakınca, kültürü tüm stratejik belgelerin temeli olarak konumlandıran kentlerin başarılı örnekler hâline geldiğini görüyoruz. ECCE (European Center for Creative Economy) başkanı Bernd Feseli, sanatçıların, yaratıcıların ve yerel yönetimin bir araya gelerek ortak gereksinimler üzerinden oluşturduğu stratejilerin ürettiği başarılı örneklerden bahsederken, yerel yönetimlerin ve sivil toplumun beraberce kuracağı verimli ortaklıkların geleceğe yönelik olarak sağlayabileceği faydalara değindi.

Etkinliğin son gününde gerçekleşen “Quo Vadis, Europa?” başlıklı söyleşide öne çıkan sorular şöyleydi: “Günümüzde aidiyet/kimlik neler üzerinden tanımlanıyor?”; “Üretilen politikalar,

polifonik bir toplumun oluşturulmasının önünde engel teşkil ediyor mu?”; “Avrupalı kimliği hâlâ Yahudi - Hristiyan gelenek üzerinden üretilen kodlarla mı tanımlanıyor?”; “Sınırlar koymak ne kadar etkili olabilir ve bunun yerine ne gelebilir?” Bu sorulara bakınca, meselelerin girift yapısını koruduğunu görüyoruz. Katılımcılar arasında yer alan UCLG Kültür Komitesi Başkanı Catherine Cullen, günümüzde insanların kendini daha çok kentsel aidiyetler üzerinden tanımladığını vurgularken, Avrupa’nın dünyada küreselleşme sonrası gelişen farklı iletişim biçimlerini de değerlendirmeye almasını önerdi.

“Beyond the Obvious” a ev sahipliği yapan cam balının karnı, konferanslar, sunumlar ve atölye çalışmalarıyla dopdolu geçen süreçte kültürü yeniden düşünmek, farklı hikâyeler ve deneyimleri paylaşmak, geleceği tartışmak ve görünür olanın ötesine bakmak adına, üç gün boyunca farklı fikir ve deneyimleri bir araya getiren, eşsiz bir mekâna dönüştü. ✚

Erol Aksoy:

“Batsa da güneş doğacak nasıl olsa sabahlara; hükmü geçmez güneşe yasaların”

RÖPORTAJ / FOTOĞRAFLAR EBRU ATILLA SAĞAY

Sahnelerin ve ekranın tecrübeli aktörü Erol Aksoy, umutlanmaktan bıkmamak gerektiğinin altını bu cümleyle çiziyor. Güneşli bir Urla sabahında, eski çarşıda buluştuğumuz Erol Aksoy ile tarihin sanat yüklü sayfalarında gezinerek iki saatten fazla sohbet ettik. Çevre halkının onunla fotoğraf çekilebilmek için sohbetimizi sık sık bölmesine karşın, her defasında kaldığı yerden devam etme sabrına hayran kaldık. Emekli oluşuna sitem edecek kadar tiyatro sevdalısı oluşuna da...

İzmir Atatürk Lisesi'nde okurken de hayatınızda tiyatro var mıydı?

Merakım eskidir. Lisede okurken tiyatro eğitimi konusunda hiç bilgim yoktu. Edebiyat bölümünde olduğum için Siyasal Bilgiler Fakültesi, önümde makul bir tercih gibi duruyordu. O yıllardaki çoğu genç gibi benim de yaşam pratiklerim eksikti. Konservatuvar diye bir okul olduğunu geç duydum ve ilk başvurumda kabul edilmedim. Siyasala dereceyle girdiğim için bu alanda ilerleyebileceğimi düşündüm. Daha ilk sınıfta Ülker Köksal, üçüncü sınıfta Altan Öymen, Cemal Süreya, Sezai Karakoç ve Ece Ayhan gibi arkadaşlarımla kesişen yollarım, beni yine tiyatro sevdasına yönlendirdi. Üniversiteler Tiyatro Topluluğu'nu kurduk; fakültede iki yüz kişiydik ve kadın oyuncu bulmakta zorlanıyorduk. Dil Tarih Fakültesi'nden Adalet Sümer (Ağaoğlu), o sıralarda Akis dergisinde yazıyordu. “Dereye Vuran Gölge” isimli İrlanda piyesinde oynamayı kabul etti. Kasabalara turne yaptık ve hatta bir yıl sonra yurt dışında festivalde oynadık. “Helen'in Tahta Atı” oyunuyla İstanbul Tiyatro Festivali'ne katıldık.

Hem okuyup hem tiyatro yaparken geçiminizi sağlamak kolay olmamıştır herhâlde; Devlet Tiyatrosu'nda çalışmaya nasıl başladınız?

1957 yılında gazeteciliğe başladım. Tiyatro aşkı içimde büyüdükçe büyüyordu ancak para kazanmam gerekiyordu. Konservatuvarın tiyatro bölüm şefi, aynı zamanda fakülteden İngilizce hocamdı ve durumumun farkındaydı. Bana dedi ki: “Tiyatro seven bir kaymakam olacaksın”.

Son yılımda ısrarımı görünce okulu bitirirsem ve yeteneğim beğenilirse beni tiyatro bölümüne alacağını söyledi. Evli olduğum için mecburen gazetecilik mesleğime devam ettim. Diğer yandan, bir yıl boyunca konservatuvarı dışardan okudum. Burslu olduğum için mecburi hizmet, kaymakamlık görevi geldi. Bu atamayı da arzuladığım işi hayata geçirmek için fırsat olarak değerlendirdim. İçişleri Bakanlığı'na dilekçe vererek Devlet Tiyatrosu kadrosuna dâhil oldum. Devlet Tiyatrosu'nda ilk sahneye çıkışım, Suat Taşer'in sahnelediği “Kocaoglan” piyesidir. Yanı sıra “Peter Pan”, “Tom Sawyer” gibi çok ses getiren kimi çocuk oyunlarını sahneye koydum. Yazdığım piyeslerle birçok ödül aldım. Onore edilmek güzel şey ama pek bir işe yaradığını sanmıyorum.

İzmir'e hangi yıl, ne sebeple taşındınız?

Ailem zaten buradaydı. TRT müdürü olarak tayinim çıkınca, 1975 yılında İzmir'e taşındım. İlk dizileri biz çektik. “Şenlikgiller”i ve “Yaşarken”i gayet net hatırlıyorum. Şimdilerde sit-com dedikleri stüdyo ortamında çekilmiş ve elbette o zamanlar siyah beyaz televizyonlarda yayınlanan bu dizilerin yapım ve yönetiminde uzun süre çalıştım.

Müdürlüğüm sırasında, İzmir'in kültür değerlerini ifade edebilecek işler yapmaya çalıştım. Ancak koroları tiyatro mizansenleriyle sunmaktan öteye geçemedim. Profesyonel bakış ve hırs azdır bu şehirde; uzun yaşarsınız ama sanatsız yaşarsınız dersem alınmazsınız umarım. Bu tespite biriktirdiğim deneyimlerimin, peşinde koştuğum projelerin uğradığı akıbetlerin

sonucunda varıyorum. İzmir, demokrat ve Atatürkçü bir şehir olmasına rağmen Atatürk'ün sözlerini eylemlerine yeterince yansıtmıyor: “Sanatsız kalan bir milletin, hayat damarlarından biri kopmuş demektir”.

İzmir Devlet Tiyatrosu'nda geçirdiğiniz zamanların hayatınızda nasıl bir yer oldu?

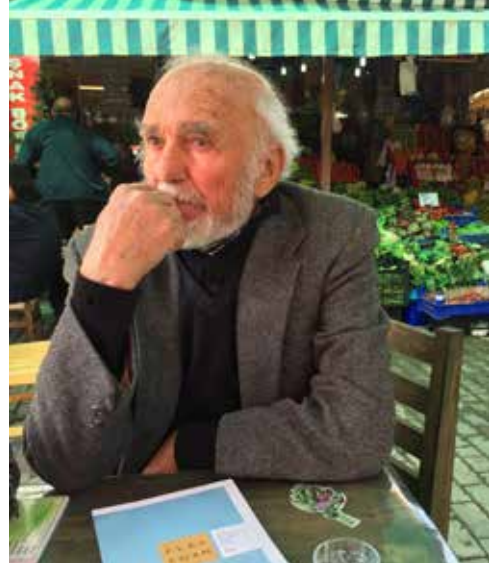
Oyunculuk yapabildiğim dönem, benim için çok heyecanlıydı. İdareci olarak geçirdiğim iki yıl içindeyse şunu anladım: Sırtını devlete dayayan sanatçı, sanatsal canlılığını yitirebiliyor. Hâlâ büyük emekler verildiğini biliyorum. Bence bu kurumun diğer tiyatro topluluklarını, hatta Türkiye'yi külliyen sürükleyip götürecek bir güce sahip olması gerekiyor. Hatıralardan bahsedeksem, unuttuğum bir turnemiz vardır. Temel görevlerimizden biri turne yapmak olduğu için çok gezdik. 1980 sonlarında, “Kasabın Hayalleri” oyunuyla Denizli'ye gittiğimizde afişleri görünce çok şaşırmıştık. Görseldeki öküz başının boynuzları arasına mayo giydirilmiş, çizgisel bir kadın figürü yerleştirilmişti. Aynı oyunla Alaşehir'e gittiğimizdeyse öğrenmiştik ki afişi gören Kültür Müdürü, biletleri çekmeceye kilitlemiş. Salon bomboştur. Okullara gidip ücret talep etmeden oynamak zorunda kalmıştık.

Devlet Tiyatrosu'nda sanatçı olarak da idareci olarak da geçirdiğim yıllar boyunca baskı görmeden, özgürce tiyatro yaptığımı söyleyebilirim. Bana göre sanatçı kendinden emin değilse, baskı denen şeyi kendi yaratır.

Sizce bu meslekte emeklilik var mı?

Altmış beş yaşına gelen her sanatçıyı gözünün yaşına bakmadan emekli ediyorlar. Bu tutuma sitem etmemem mümkün değil. Yasanın hesabını yine yasanın bir oyunuyla karıştırıp, emekliliğimi altı ay geciktirdim. Benim nüfus cüzdanımda yalnızca doğum tarihim var: 1935. Oysa ben biliyorum gerçeği; babamın nüfus cüzdanımın bir köşesine kurşun kalemle iliştiirdiği gerçek tarihi: 19 Ocak 1935. Bunu yasalar bilmiyor. Beni 1 Temmuz 1935'te doğmuşum gibi emekli ettiler. Günde ayda belirsizlik varsa yılın tam ortasına düşürüyorlar, ilk soluğunu. O altı aya ne sevinmişim ama! Vay, sen misin sevinen... Temmuz'a bir kaç ay kala, bir yokuşu tırmanamayıp öylece kalmaz mıyım? Kalp krizi dediler, damarlara bir şeyler sokuşturdular. Neyse bir kaç gün sonra ayaklanıp sahnedeki oyuna geri döndüm. Bir doktor rolüydü benimki, seyircilere mutlu yaşamanın kaçınılmazlığını anlatıp duruyordum.

Ne çare; ömür dayatmasa da yasalar sahneden alıyor sanatçıyı. Yasalar anlamaz bir perdenin açılışını

da kapanışını da. Sözlerin söz olmaktan çıkıp da yeniden canlanıp yeni hayatlara doğru uçtuğunu ne görür, ne hisseder o yasalar. Yine de diyelim ki ömrü uzun olsun İzmir Devlet Tiyatrosu'nun; altmış yaşının ötesini de görsün; körfezde batan güneşin gittikçe kızılışan batışını seyreyleye seyreyleye... Batsa da, güneş doğacak nasıl olsa sabahlara. Hüküm geçmez yasaların. Dilerim ki tiyatroyu da kendine güneş bellesin yasalarımız.

Şimdi televizyon dizilerinden gelen teklifleri değerlendiriyorum. Nerede tiyatro yapacağım? Bizim tecrübelerimizin değerini bilip çağıran olmuyor artık. Urla'da yaşadığım için buralarda eğitimlik yapabilirim. Davet eden olursa seve seve yaparım. Söz yoksulluğu, konuşmanın anlaşılabilirliği o kadar arttı ki dilimizi kaybediyoruz. Güzel konuşma dersleri verebilirim. Çalışmayı seviyorum; tiyatro benim yaşam motivasyonum.

İzmirli seyirci sanata açtır ancak İzmir, çeşitlilik sunulmadığı sürece İstanbul'dan gelen tiyatroların para kazanma merkezi olmaya devam edecektir. Herkesin kendini bir değer sandığı ortamda bu değerleri birleştirip etki gücü yüksek, canlı, yani yaşayan bir değer yaratmak mümkün değildir. İzmir'deki tiyatroların bu gerçeği göz önünde tutarak hareket etmesi gerekiyor. İzmir büyük bir kültür kentidir. İlk kadın tiyatro sanatçısı bu şehirde sahneye çıkmıştır. Sanatçı dediğin kolay yetişmez. Konservatuvar kelimesi konserve etmekten gelir. Muhafaza etmekse aynı yerde bırakmak değildir. Özü korumaktır. İzmir kendi sanatçılarına sahip çıkarsa kendi özünü korumuş olur. Emekli şehri olarak anılmaktan da ancak bu mizaçla kurtulabilir.

Adnan Turgut:

“Eşrefpaşa, İzmir’in başkentiydi”

RÖPORTAJ İBRAHİM METİN BALTACI

“Çocukluğumun Eşrefpaşa’sı, benim için bir masal ülkesiydi; dünyanın merkeziydi. Ben bu masal ülkesinde çok mutlu bir çocukluk ve gençlik yaşadım. Koşturmacanın olmadığı yavaş zamanlardı. Günün her saatinin ayrı bir lezzeti vardı. Üstelik koskoca bir ‘ülke’ vardı, keşfedeceğimiz: Karafatma Dağı’ndan Kızılçullu Çayı’na; Damlacık’tan Talebe Çayırı’na; İngiliz’in Bahçesi’nden Jandarma sahasına kadar her yer bizimdi ve herkes birbirini tanırdı.”

FOTOĞRAF İBRAHİM METİN BALTACI

Edebiyatçı, yazar Adnan Turgut ile “Yazlık Sinemalar Krallığı: Eşrefpaşa” kitabını ve doğup büyüdüğü semti, Eşrefpaşa’yı konuştuk.

Bize öncelikle kitaptan söz eder misiniz?

“Yazlık Sinemalar Krallığı: Eşrefpaşa”, benim ikinci kitabım. Bu kitap, “İzmirim” adıyla yayınlanan kırk bir kitaplık serinin parçası. Dizi; kırk bir semt, mahalle veya mekân üzerinden İzmir kent kültürünün ayrılmazlarını konu alıyor. Her kitap, seçtiği semt veya mekânla hafıza üzerinden ilişki kurup yürütmüş kişiler tarafından kaleme alındı; bana da Eşrefpaşa düştü. Öncesinde yayımlanmış, “Çaça - Eşrefpaşa’da Romans” adlı bir romanım var. Kitapların hayatı bazen çabuk biter; bir yere sığırır, sıkışır kalıverirler. Bu romanın uzunca bir ömrü oldu; on bir yıldır yaşıyor. Dünyanın dört bir

tarafından arayan soran var; Eşrefpaşalı olan ya da yolu bir zaman Eşrefpaşa'dan geçmiş insanlar bunlar. Eşrefpaşa'nın belli bir dönemini konu ediniyor ve roman kahramanlarının çoğu Eşrefpaşalı insanlar.

“Yazlık Sinemalar Krallığı: Eşrefpaşa” için bir hafıza kitabı diyebiliriz. Geriye eski bir şey bırakmıyoruz; ne kötü... Eskiler elde kalmayınca da hafızanı, hatıranı kaybediyorsun. Meselâ, bugün Osman Kibar Ortaokulu'nun bulunduğu yerde bir paşa konağı vardı. Bakmaya kıyamayacağınız bu büyük bahçeli, ahşap yapı yok oldu, gitti. Ben Karataş Ortaokulu'nda okudum. O dönemki okul binası da ahşaptı. İddia ederim ki hayatınızda böylesine güzel bir ahşap bina görmemişsinizdir; her tarafı oya oya işlenmişti. Yıkıp geçiyoruz. Yok olup gidiyor, tutamıyoruz.

Ya İngiliz Bahçesi? Bayramyeri'nden Üçyol'a uzanan bölge, bugünkü yolun sağ tarafı, yani Altıntaş... Aşağıdaki Karataş'a kadar uzanan, yaşlı çam ağaçlarının birbirine sarıldığı o devasa bahçe nerede? Şimdi “öyle bir bahçe vardı” diye yemin etsen, kimse sana inanmaz. 1957 ki ilkokula başladığım senedir; Eşrefpaşa Hâl Binası yapıldı. Yapımı iki sene sürdü. Bakanlar, milletvekilleri geldi; törenlerle açıldı. Nerede şimdi? Yıkıldı gitti. Yerinde Selahattin Akçiçek Kültür Merkezi var.

Eşrefpaşa Evlendirme Dairesi'ne bakalım: Neredeyse on beş dakikada bir nikâh kıyılan, geceleri sayısız düğüne ev sahipliği yapan Bayramyeri'ndeki nikâh dairesi, son elli yılda yaklaşık yarım milyon insanın kişisel tarihinin içinde kendine yer bulmuş. Ne oldu ona? Yaz akşamlarında insanların başına oturduğu bitişigindeki havuzla beraber yok oldu gitti. Daha da uzatmayayım; her elli senede bir şehrin hafızasını silebiliyorsunuz, siliyorsunuz. İşte yazı üretmek, kent romanı yazmak, bu hafıza yıkımına direnmektir. Her şey konuşur; ağaçlar, binalar, dağlar, taşlar... Marifet, öncelikle o konuşmaları duyabilmekte; sonra da yazıya dökabilmekte. “Yazlık Sinemalar Krallığı: Eşrefpaşa” kitabıyla yaptığım tam da budur.

İzmir için Eşrefpaşa'nın öneminden bahsedelim mi?

Öncelikle birkaç tarihi bilgi vermek isterim. Sementin adından başlayalım: Hacı Mehmet Eşref Paşa, 1895 - 1907 yılları arasındaki dönemde İzmir belediye başkanlığı yapmış. (Konak) Saat Kulesi, Konak Devlet Hastanesi, Eşrefpaşa Caddesi ve Eşrefpaşa Camisi, geriye bıraktığı başlıca eserler. Eşrefpaşa semti, başkanın ismini

almadan önce “nahiye” olarak anılmış. Nahiye olduğu dönemde mahalle isimleri 1. Sultaniye, 2. Sultaniye şeklinde geçiyormuş. Meselâ benim nüfus cüzdanımda “2. Sultaniye” yazar. Bu mahalleler, zaman içerisinde yeni isimler almış: Atilla, Zafertepe, Tınaztepe, Kocatepe, Doğatepe, Çimentepe, 1. Kadriye, 2. Kadriye, Bahar, Cennetoğlu, Gülyaka, Altıntaş, Güngör, Fatih ve Selçuk...

Cumhuriyetin ilk dönem milli eğitim bakanlarından Mustafa Necati de Eşrefpaşalıdır. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra İzmir'e dönmüş. 1925 - 1929 yılları arasında bakanlık yapmış. Türk Ocağı üyesi; Eşrefpaşa'da büyüdüğü için Giritlilerin başına gelenleri biliyor tabii. İşgâlden bir gün önce kurulan Reddi İlhak Cemiyeti'nin beyannamesini yazmış. İzmir tarihinde önemli yeri olan Maşatlık Mitingi'ni organize etmiş. İşgâl sırasında halka konferanslar vermiş. Balıkesir'de “İzmir'e Doğru” gazetesini yayınlamış. 18 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi'ne seçilmiş. Esas başarılarını milli eğitim bakanlığı yaptığı dönemde görüyoruz. Gazi Eğitim Enstitüsü ve

FOTOĞRAF DENİZ ÇABA

Musiki Muallim Mektepleri'nin açılmasına öncülük etmiş. Harf Devrimi de onun dönemine denk geliyor. Mustafa Necati, Millet Mektepleri'nin açıldığı gün vefat etmiş. Zamanın Başvekili İsmet İnönü'nün "İzmir'in Aziz Evladı!" diye başlayan uzun bir konuşması vardır hani... Peki; biz ne yaptık? İsmi vere vere, Dere Sokağı'na verdik.

Eşrefpaşa Caddesi, benim çocukluğumda İzmir'in en önemli giriş yoluydu. Aydın, Denizli, Söke, Nazilli ve bununla bağlantılı diğer şehirlerin İzmir'e tek girişi vardı. Her türlü ürün ve yolcu, Yağhaneler üzerinden, Eşrefpaşa'dan İzmir'e girerdi. İzmir'in sebze hâlinin, şimdi yolun ortasında kalmış olan Büyük İhsaniye (Arap) Camisi'nin yanı başına kurulduğunu söylersem, caddenin önemi daha iyi anlaşılır.

Aslında Eşrefpaşa, İzmir için ne ifade ediyordu sorusuna kitapta etraflıca değindim: Eşrefpaşa, her açıdan, İzmir'in başkentiydi! İzmir'in en eski, en büyük pazarı Eşrefpaşa'da kurulurdu. Şehrin hâl binası buradaydı, altında peynirciler ve zahireciler vardı. Yolun karşısında balıkçı tezgâhları diziliydi; onların hemen yanındaysa örme küfeleriyle otçular dikelirdi. Taptaze ebegümesi, radika, turp otu, sarmaşık, sirken, şevketi bostan yığınları, pazar ahalisi tarafından adeta kapışılırdı. Kurulan pazar tezgâhları Halit Bey İlkokulu'nun önünden başlar, Tınaztepe İlkokulu'nu çevreler, Dere Sokağı'nı doldurduktan sonra İkiçeşmelik Caddesi'nden belediye dükkânlarına, Cici Park'ın alt tarafına, Mal Deresi'ne, oradan da nikâh dairesine kadar uzanırdı.

Eşrefpaşa Camisi'nin yanında Buzcu Ferit'in dükkânı vardı. Buz, o zamanların en büyük günlük ihtiyaçları arasında. Özellikle yaz geldiğinde, insanlar dükkânın önünde sıraya girerdi. Buzcu Ferit, testere ve keskiyle buz kalıplarını parçalar, buz ortasından delerek bir ip geçirir, siparişi hızla müşteriye teslim ederdi. Şerbetçiler, meyhaneler, turşucular, balıkçılar, kahvehaneler, yazlık sinema büfeleri ve dondurmacılar... Hepsi için buz meselesi çok önemliydi. O yüzden mahalle arasında, caddelerde elinde kocaman buz kalıpları taşıyan insanlarla karşılaşmak, günlük hayatın sıradan bir parçasıydı. Dondurmacı Kerim Abi, küçük, ahşap bir fiçinin içerisine yerleştirdiği kalaylanmış bakırdan imâl edilmiş tüpe keçi sütünü, şekeri, salebi ve dövülmüş damla sakızını ekler, buz kırıklarını ahşap fiçiyi tüpün arasına dikkatle döşerdi. Buzun üzerine de tuz atardı; çabuk erimemesi için. Kalın, oklavaya benzer bir tahtayla bakır tüpü buzun içerisinde hareket ettirerek dondurmaya donma noktasına ulaştırırdı. Ardından dondurmaya elle, macun kıvamına getirinceye kadar döverdi. Yemeye doyamazdınız. Birçok iş kolu ve zanaatkâr, tıpkı Kerim Abi ve mesleği gibi zamanın akışı içerisinde hayatımızdan çıkıp gidiverdi.

Eşrefpaşa çok milletli bir semttir; Giritliler, Tatarlar, Yörük Türkmenler, "Selanik dönmeleri", Kürtler, Araplar... Aynı gayrı bilinmezdi; bu çok önemli. Meselâ, Libyalı Arap Mehmet'i hatırlıyorum. Üç koca yaz yanında çalıştım; tam bir lezzet sihirbazıydı. Arapça konuşup yazabildiği için Fuar zamanı gelince Libya Pavyonu'nda

tercümanlık yapardı. Kendi yaptığı şerbetleri el arabasına yükleyip mahalle mahalle dolaşır, “haşlama şifalı macun!” diye bağıra bağıra satardı. Kış mevsimi gelince bir şambalı yapardı ki eşsizdi. Zaman ve değişim, tıpkı yazlık sinemalar veya hususi faytonlar gibi mahaller terzilerini, kavafları, kalaycıları, hallaçları, seyyar yoğurtçuları, şerbetçileri, bozacıları ve mahalle aralarındaki gazoz imalathanelerini sildi, yok etti. Nerdeyse her iki evden biri, binek hayvanı beslerdi. Meselâ her Eşrefpaşalının yakından bildiği, tanıdığı “95’in Kahvesi”, adını fayton numarasından alır çünkü o zamanlar her faytonun bir numarası vardı. 95 numaralı faytonun sahibi, o kahvenin sahibidir.

Sanat mı, kültür mü, müzik mi; hangisine değineyim? Fikri Şenürkmez, unutulmaz bir müzik öğretmenidir, meselâ. Dario Moreno ile orkestra fotoğrafları vardır. Kitapta yer verdiğim belgeler arasında 1948’de İzmir Halkevi Güzel Sanatlar Kolu’nun organize ettiği bir konser davetiyesi var; on altı kişilik mandolin grubundan, üç kişilik mandola ekibinden, iki kişilik kitara takımından, mandolinçello, kontrbas ve flütten oluşan bir orkestrayı bugün tahayyül edebilir misiniz? Ya sinemalar? O yüzden diyorum ya; Eşrefpaşa, her açıdan İzmir’in başkentiydi!

Eşrefpaşa kültürüne atfedilen kabadayılık meselesinin aslı astarı var mı?

Evet, var. O zamanlar Eşrefpaşa’da yerleşik olanların çoğunluğu Girit göçmeniydi. Dediğim gibi belli mahallelerdeyse Balkan ve Yunanistan göçmenleri, Kırım Tatarları, Libyalı Araplar, Kürtler ve zorunlu iskâna tabii tutulmuş Yörükler yerleşti. Yaşadıkları yerlerden göçmek zorunda kalmış, sürülmüş bu insanların sürekli haksızlığa uğramaktan kaynaklanan yerleşik bir isyanı vardı, tabii. Haksızlığa, adaletsizliğe dayanamamak ve yüksek merhamet duygusu, Eşrefpaşa kültüründe önemli rol oynar. Ezilenin, garibanın yanında olmak; komşuya, mahalle insanına hürmet etmek; öksüze, yetime, aciz olana sahip çıkmak, çok güçlü ve köklü bir gelenektir. O nedenle Eşrefpaşalı kabadayılardan haksızlığa, hüküm kurmaya kalkana hiç tahammülü yoktu.

Her kabadayının kendine has bir bölgesi vardı. Bu karakterlerin tamamının süttten çıkmış ak kaşık olduğunu söyleyemem ama işsiz güçsüz berduş insanlar olduğunu zannetmeyin. Öyle olanlara da “çıyan”, hâтта küçümsemek için “yarım çıyan” derlerdi. Kabadayılardan çoğu adap, usûl bilen, iş güc sahibi, masası, hanesi, mekânı herkese açık

insanlardı. Çünkü kabadayılığın raconu fakir fukaraya babalık yapmayı, yetime öksüze sahip çıkmayı, yediri içirmeyi gerektirirdi. Hepsi de bileğine sonuna kadar güvenirdi; haksızlık karşısında patlattıkları nara, namludan çıkan kurşun gibiydi. Bingazi İsmail, Sarı Abdullah, Şişhane Hasan, Arap Abdüllü, Odun Ali, Tavşan Basri, Bahriyeli Haydar, Problem İbrahim, Jandarma Mehmet, Koreli Muzaffer, Arap Rifat, Kesik Naci, Piç Mahmut... Bunların maceraları halk arasında efsane olmuştur.

Lâkap seçmek ve almak da çok yaygın bir gelenek; değil mi?

Eşrefpaşa’ımızda lakâp takmak ve kullanmak çok yaygındır; hâтта mecburiyettir. Az

“Eşrefpaşa, bence bütün İzmir’in, hâтта Balkanların ve Ortadoğu’nun yazlık sinema krallığıydı; böyle söylemek lâzım.”

sayıda isim o kadar çok kişide var ki bunları başka türlü ayırt etmek ne mümkün. Meselâ ismi Mebruk olan bir komşumuz vardı, onun lakabı yoktu çünkü etrafta başka Mebruk yoktu. Doğup büyüdüğüm Atilla Mahallesi’nden rahmetli olmuş, hayatta olan ağabeylerimin, dostlarımın, arkadaşlarımın, komşularımın lakaplarını anarak buradan kayda geçirmek isterim: Yeşil İsmail, Dombay Nuri, Bozukpara İsmail, Süt Mustafa, Japon Çetin, Kığın Hüseyin, Kata Kemal, Cambay Erkan, Odun Hüseyin, Şeytan Nazmi, Toti Mehmet, Nogay Hasan, Manitu Osman, Fransız Erol, Baba İsmail, Balıkçı İhsan, Kotak Cengiz, Öğretmen Hüseyin, Bakkal Ahmet, Orçi Mustafa, Sinemacı Tahsin, Koçero Mustafa, Kadirizm Suat, Varyemez Aziz, Ressam İhsan, Yorgancı Alâattin, Fil Timur, Dızgarlı Hüseyin, Palo Mehmet, Kırmızı Ahmet, Kovboy Mustafa, Yörük Musa, Şişko Şevket, Kız Ahmet, Karakaş Mansur, Kemik Ahmet...

Sıkça vurgu yaptığınız sinema kültürü semti tarif etmek adına ne derece belirleyici rol oynuyor?

Eşrefpaşa, bence bütün İzmir’in, hâтта Balkanların ve Ortadoğu’nun yazlık sinema krallığıydı; böyle söylemek lâzım. Bu krallığın payitahtı yazlık Şenocak Sinemasına aitse kraliçesi Lozan Açık hava Sineması idi. Küçük Kulüp, Bizim, Sevgi, Sarıgül, Mehtap gibi yazlık sinemaları prenses mertebesine; Hayat, Fatih, Ünal, Turan ve Engin sinemalarını da prens mertebesine koyarım. Şenocak Sineması, Keresteciler dâhil olmak üzere dört sokakla çevrilmiş, çok büyük bir adaydı. Keresteciler Sokağı’na bakan tarafta iki

kapısı, iki de gişesi vardı. Perde yüksekliği sekiz metreken perde genişliği on beş metreydi. Sinemanın diğer sokaklara açılan kapıları da vardı. Sinema o kadar büyüktü ki bir kısmı uzun zaman çay bahçesi olarak kullanıldı. Çay bahçesinin sağında Karagöz Hacivat oynatılan bir kukla sahnesi bulunurdu. Gruplar ve orkestralar, tam ortada yer alan makine dairesinin üzerinde film başlamadan önce konser verirdi. Bedia Akartürk gibi sanatçıların sıkça gelip gittiğini net bir şekilde hatırlıyorum. Çay servisi semaverle yapılırdı; mahalleli için bir tür mesire yeri gibiydi Şenocak Sineması. Bugün beş bin kişilik bir yazlık sinema hayal edebilir misiniz?

Dönemin Yeşilçam starları, örneğin Türkan Şoray, Orhan Günşiray galalara gelir; Zeki Müren’inden Erol Büyükbırç’a kadar bir sürü isim konsere çıkardı. Sinema, her gece iki film oynatırdı. Akşam sekizde başlayan gösterim, gece yarısına doğru biterdi. Mindercisinden biletçisine, çerezcisinden çaycısına, gazozcusundan tostçusuna dek, onlarca insan çalışırdı. Gösterimden önce ve sonra, yüzlerce insanın aktığı sokaklarda çiğdem, kabak çekirdeği tezgâhları kuranlar, gazete kâğıdı ve eski kitap sayfalarından hazırlanmış külahlara çay bardaklarıyla doldurdukları çekirdekleri “2 çuval 25!” diye bağırarak satardı, hatırlıyorum. İki günde bir değişen filmlerin ve konserlerin bez afişlerini, İhsan Kurtcebe Noyan isminde bir ressam abimiz hazırlardı. Ressam dediğimize bakma, tabelacı aslında. Lise dönemimde, yaz aylarında onun da yanında çalıştım.

Hamdi Öznehir vardı mesela; Baba Hamdi... Bizim mahalleden çıkmış bir oyuncuydu. Hamdi Baba, aslında afişçiydi; gide gele sinemacılarla ilişkiyi ilerletince birçok filmde yardımcı oyunculuk, figüranlık yapar oldu. Hamdi Baba perdede görünür görünmez sinemada bir alkış, bir şamata kopardı ki görmeyen gitsin. Galiba bir Ayhan Işık filmiydi; Ayhan Işık fırıncıyı oynuyor. Bizim Hamdi Baba da elinde bir tepsile fırına girip “İmren Pastanesi’nin kadayıfı pişecek” diyor. Sahne dediğin de bundan ibaret...

“Bizim” isimli yazlık sinemanınsa Osman Kibar Ortaokulu’nun karşısında üst kapısı, Altıntaş Caddesi’nde alt kapısı vardı. Bu kapı meselesi size detaydan görünebilir ama sinemaların büyüklüğü konusunda fikir verecektir. En az on yazlık sinemanın Eşrefpaşa’nın gece hayatını nasıl etkilediğini, hele izleyicinin dağıldığı saatlerde oluşan kalabalığı düşünün; Eşrefpaşa’ya “sinemalar krallığı” denmez de ne denir? ✚

Loren Edizel:

“Binlerce yıllık hafıza, denizde saklı”

RÖPORTAJ EBRU ATILLA SAĞAY FOTOĞRAFLAR TUDEM ARŞİVİ

Kimi kitaplar, son sayfayı çevirir çevirmez bizi şehri tekrar keşfetmeye çağırır. Daveti kabul edip yola düştüğümüzdeyse tarihe yeniden bakmaya başlarız. Edizel’in baştan film senaryosu olarak kurduğu, ardından romana çevirmekte karar kıldığı “İzmir Hayaletleri”, bizi özlemle andığımız bir dünyanın ortasına getirip bırakıyor. 22. İzmir Kitap Fuarı’na yaptığı ziyareti vesile bildik; sayfaları Edizel ile beraber karıştırdık.

Çok sinematografik bir diliniz var; her sahneye nakkaş gibi çalışmışsınız. O yüzden bazı kısımları bitmesin diye oyalana oyalana okudum. Bazen döndüm, bir sahneye tekrar baktım. Dönemin İzmir’ine dair pek çok fotoğraf, çizim, yazılı kaynak var ama gündelik hayatının böylesine detaylı ve masalsı anlatımına pek sık rastlamıyoruz. Araştırma sürecinizden bahsedebilir misiniz?

Kitabı yazmadan önceki İzmir’e gelişlerimden birinde, babam uzun uzun bana şehri gezdirmişti. Bu gezi sırasında çocukluğumun ve ilk gençliğimin İzmir’ine çok daha detaylı bir şekilde bakma şansım olmuştu. Bazı detayları ve izleri de çocukluğumdan hatırladığım şekline sadık kalarak hikâyenin içine işledim. Elbette,

çok ciddi bir arşiv taraması yaptım; pek çok fotoğrafa, çizime, metine baktım. İzmir'in kendine özgü bir ışığı var. Bu ışık, tıpkı kaleydoskopun içindeki fotoğraflar gibi günün saatine, mevsimlere, hava durumuna göre sürekli değişiyor, dönüşüyor. Şehrin o dönemki hâlini, günlük yaşamı, mimariyi birbiri içinde eriyen, gölgesi ışığı ve rengi sürekli değişen fotoğraflar üzerinden kurdum galiba.

Hepimiz kendimize özgü bir İzmir mi kuruyoruz acaba?

Herhâlde.

O hâlde, hepimizin İzmir'i bir kurmacadan ibaretse bu İzmir'leri ne birleştiriyor olabilir?

Hafıza. Zira hepimizin kendi hayat seyri ve yaşadığı bölgeler üzerinden deneyimlediği bir İzmir'i var. Kendi İzmirlerimizi bu deneyimlerden, belleğimizde birikenlerden kuruyoruz ve hepimiz, İzmir'i karşımızdakine bu kurgudan yola çıkarak tasvir ediyoruz. Şehrin tarih boyunca şöyle bir şansı olmuş: İnsanlar, köklü alışkanlıklarından dolayı gün içinde sıkça birbiriyle temas etmiş; çok farklı hayatlar sürüyor olmalarına rağmen elde ne varsa paylaşmaktan, gündelik telaşın içine birbirini dâhil etmekten hiç vazgeçmemiş. Bu hasletin henüz aşınmamış olduğunu gözlemliyorum. Bir de ne var, hepimizin etrafına dizildiği? Deniz var. Sanıyorum ki deniz, şehrin binlerce yıllık hafızasını saklıyor. Bu şehirde yaşanmış hiçbir şey unutulmuyor; her türlü tahrip ve tahrif teşebbüsüne rağmen hafıza silinmiyor çünkü günün sonunda hepimiz dönüp

denize bakıyoruz. Sanki dünyanın kalan kısmıyla da deniz üzerinden iletişim kuruyoruz.

Kitabın ana karakterleri Polikarp, Niko ve Elena; unutmak ve anımsamak, bunalıklarında rahatlamak için hep denize doğru yürüyüşe çıkıyor. Beklentileri karşılması, bekledikleri kişileri getirmesi için de denize sığınıyorlar. Diğer yandan, sayfaları akıttıkça gökyüzünü andan, hikâyenin herhangi bir kısmından bağımsız düşünemez hale geliyoruz. Şehrin antik hafızasını da mitoloji üzerinden gökyüzüne saklamış görünüyorsunuz.

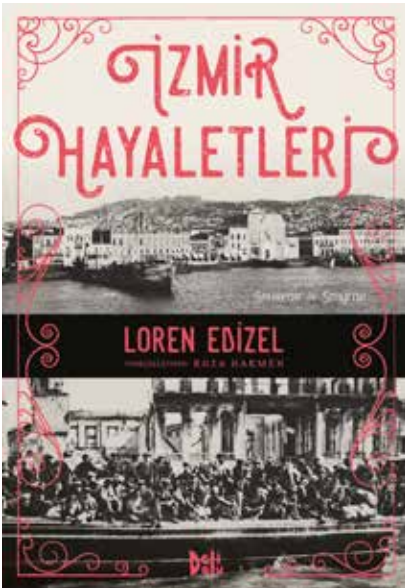
Aradan binlerce yıl da geçse, bugüne de baksak değişmiyor. Gökyüzü ve deniz, İzmir denince ilk akla gelen ne varsa hepsinin taşıyıcısı olmuş: Açıklık, kıyı, ışık, gölge, hafıza... Şehir ne kadar değişirse değişsin, gökyüzü ve deniz değişmiyor. Bu devamlılığı iliklerimizde hissedebiliyor olmak, yüz küsur yıl önceki İzmir ile aramızda bağ kurmamıza yardımcı olurken bugün dâhi kendimizi iyi hissettiriyor. Gökyüzü ve deniz, hafızanın devamlılığını da sağlıyor olabilir. Hakikaten, başka bir yaşam kurmak üzere bu şehri bırakıp gidenler, İzmir'i hep ışıklar içinde hatırlıyor.

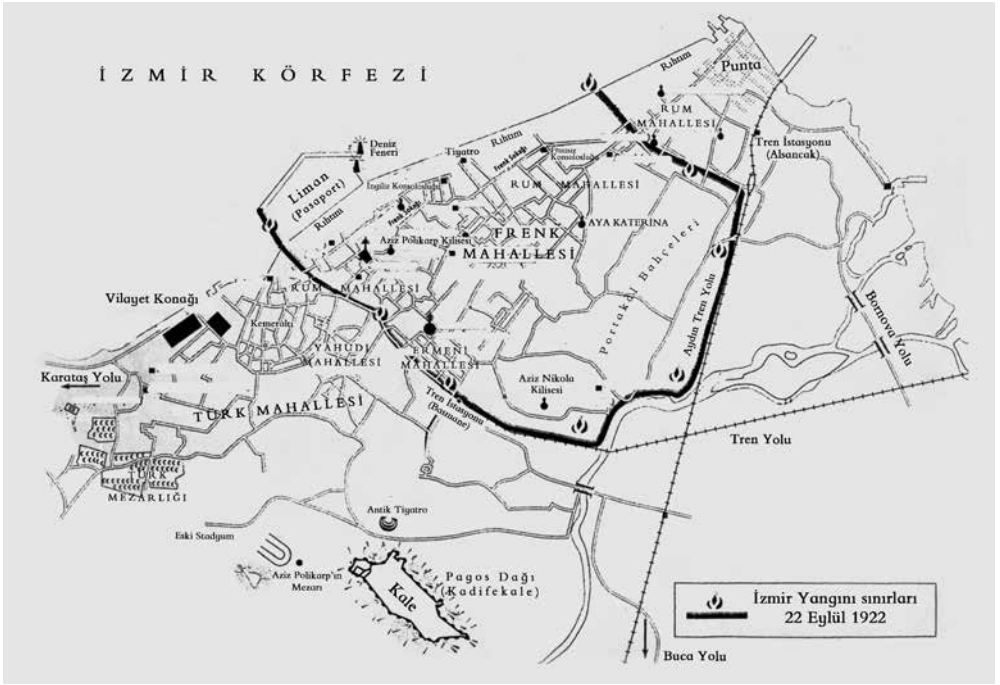
Raşel Meseri'nin şöyle bir teşhisi var: "İzmir Hayaletleri gibi kitaplar, aslında bir tür müze görevi görüyor ve dönüp şehre bakmamızı öneriyor". Kitabı bir başkası yazmış olsaydı, son sayfayı çevirdikten sonra ilk yapmak isteyeceğiniz şey ne olurdu?

Herhâlde, o dünyanın peşine düşerdim. Yanarak yok olmuş mahalleleri, sokakları, kargacık burgacık evleri arardım. Tıpkı kitabı yazmadan önce, araştırma yaptığım dönemdeki gibi. Bulabilir miydim o İzmir'i? Size sorayım, siz buldunuz mu?

Rastlayabildiğimiz izler dahi yeterli kadar esin verici bence ve bu izler, en azından geleceğin İzmir'ini hayâl edebilmek adına hepimizi harekete geçirebilecek kadar güçlü. Kitabın sonundaki harita, okuru bu yolculuğa çıkmaya teşvik ediyor adeta. Hafıza parçaları üzerinden idealize ettiğimiz bir İzmir kurmaya çalışıyoruz ya, hatırlayabildiklerimiz üzerinden ideal bir şehir kurabilmek mümkün mü?

Bence mümkün. Tabii ki o günün İzmir'i, her halükârda hem dününden hem bugünden farklı olacaktır. Nostaljiye sarıp sarmaladığımız İzmir, artık imkânsız bir İzmir; öyle değil mi? O İzmir'e geri dönmese bile ruhunu yeniden canlandırabiliriz. Oradan ümitliyim. Ufak ufak emareler de beliriyor sanki.

Geçmişimizi daha sık ve daha derin kazmak lâzım; herkesin bir arada huzurla yaşayabileceği, çok dilli ve çok katmanlı bir yaşam kültürünün güçlü biçimde ortaya çıkmasına katkı sunmak, bence şehri olduğu kadar insanları geliştiren bir itki.

Şehrin mimari karakteristیکlerine toplumca sahip çıkmak da bu itkiyi tetikleyen bir unsur olabilir mi? İzmir'den ayrıldığınızda on yedi yaşındaymışsınız. Uzun yıllardır Kanada'da yaşıyorsunuz; iki üç yılda bir İzmir'e gidip geliyorsunuz ve değişime tanık oluyorsunuz. Mimari belleği koruma altına alma zaviyesinden bakınca, Türkiye'nin şehvetle sarıldığı kentsel dönüşüm ve mutenalaştırma harekâtı, oradan nasıl görünüyor?

Şimdilerde Toronto'da yaşıyorum. Kanada, mimari hafızasını korumaya çok özen gösteren bir ülke olmasına rağmen göl kenarında gökdelenler bitmeye başladı. Zamanında İzmirlileri denizden koparan setler orada da yükselmeye başladı. Su kenarlarını pazarlamak ve hızla mutenalaştırmak, kapitalizmin bitmek tükenmek bilmeyen hırslının sonucu olsa gerek. Ne var ki bu değişimden yerinde yaşayanları birinci derecede sorumlu tutmamak gerekiyor, başka yerlerden empoze ediliyor bu politikalar.

Tarihe bakınca görüyoruz ki yapılar, sonsuza kadar kalıcı olacağı varsayılarak inşa ediliyor. Mari, Karmela, Konstantin, Niko ve Elena,

1922 yangını başladığında şehir merkezini terk ederken geride bıraktıkları yapılar yerle yeksan oluyor ve ailecek, ağırlığından dolayı üzerinde onca didiştikleri halıyla beraber, Bayraklı'da kaliveriyorlar. Halı, yeni bir hayat kurmaya dair ortak zemini mi temsil ediyor?

Halı, hem bu topraklarda hem komşu coğrafyalarda yaşayan herkes için hayatın, kültürün en önemli taşıyıcılarından biri. Hepimiz halılarla beraber yaşarız, değil mi? Ben halılarla büyüdüm, Kanada'daki evimde de halılarla beraberim. Gittiğimiz her yere halıları götürüyoruz çünkü bizi oraya ait kılıyor, geldiğimiz yerle aramızdaki bağı koruyor. Üstelik, halı dokuyu temsil ediyor; değil mi?

Hikâyenin akışına iki ünlü isim karışıyor. İlki Nazım; ütopyası ve ömrü, ülkeyi yeniden ve beraberce kurmak istediği insanların yanında, bir bamya tarlasında sona eriyor.

Nazım Hikmet, çok sevdiğim bir şair; o karakteri kurarken ismi kafamda hazırdı. İdeallerimiz veya hayatın seyri, bazen bizi hiç istemediğimiz yerlere götürebiliyor.

Ve Hemingway... Sizce İzmir'de iyi vakit geçirmiş midir?

Bence geçirmiştir; Elena sayesinde. ✦

Hüseyin B. Alptekin ile İzmir'den Efes'e

BORGA KANTÜRK FOTOĞRAFLAR SALT GALATA - HÜSEYİN B. ALPTEKİN ARŞİVİ

Hüseyin B. Alptekin'i 2007 yılında, elli yaşındayken kaybetmiştik. Ölümü üzerinden on yıl geçmiş, buna inanmak güç.

Hüseyin B. Alptekin ve Michael Morris, "Heraclitus Promenade" isimli çalışmalarının önünde, "Tarihin Tahayyülü" Efes-Selçuk, İzmir, Türkiye, 1995 (SALT Araştırma, Hüseyin B. Alptekin Arşivi)

İzmir, Türkiye güncel sanatının en önemli aktörlerinden biri olarak sayılan ve nev-i şahsına münhasır karakteriyle alanındaki insanların anılarında kendine yer açan Alptekin'in hayatında önemli bir yere tekabül ediyor. Alptekin'in bu yazıya konu edeceğim Efes antik kentinde gerçekleşen grup sergisi haricinde yolunu aralıklarla da olsa İzmir'e düşürmeye gayret ettiğini söyleyelim. Hatta önemli bir detay verelim: Alptekin'in felsefe ve sosyoloji alanında çalışırken birden sanat üretimine kaymasını sağlayan ilk buluşma, bu topraklarda gerçekleşmişti. Hüseyin B. Alptekin'in kayda geçen ilk güncel sanat çalışması, İzmir Alman Kültür Derneği'nde 1986 yılında gerçekleşen "Bir Başka Sanat" adlı etkinlikte, "Joseph Beuys'un Anısına" isimli grup sergisinde yer almıştı. (1)

Alptekin'in, Erdağ Aksel'in deyiimiyle (2) ilk sanat çalışmasını üretme arzusunu İzmir'de atölye sohbetlerinde, söz konusu sergi hazırlığı süresince tanıdığı ve çok etkilendiği Joseph Beuys yüzünden elde etmesi ilgi çekici bir detay. Dönemin güncel sanat ortamına felsefeci ve sosyoloji kökenli kimliğiyle dâhil olan Alptekin, yaşadığı bu etkileşimden sonra filozof kimliğine sanatçılığı eklemiştir. Son yirmi yıl içerisinde,

içinde benim de bulunduğum sanatçı kuşağını derinden etkileyen, hatta zaman zaman bizlerle birlikte çalışan, sonuç yapıt üretiminden çok sürece, serüvene odaklanıp seyahatlere çıkartan bir seyyah ve güncel sanatçı imgesi olarak ismini zihnimize kazıdı.

Hüseyin B. Alptekin'in yolu, 1995 yılında iki kez, iki etkinlik nedeniyle yeniden İzmir'e düşüyor. Bu kez beraberinde 1990'lı yılların başından itibaren ortaklaşa çalıştığı Amerikalı sanatçı Michael Morris var. Ocak ayında, MD Şantiye Galerisi'nde "St. Etienne Express" adlı ikili sergiyi gerçekleştiriyorlar; ardından Eylül ayında Efes antik kentinde düzenlenen "Tarihin Tahayyülü" (The Imagination of History) isimli grup sergisine katılmak üzere, Selçuk'un yolunu tutuyorlar.

"Tarihin Tahayyülü" sergisi, hem kamusal alanı hem bu tarihi mekânı günün sanatçılarıyla buluşturmakla kalmamış; mekâna özgü iş üretimi, süreç ve deneyim olarak 90'lı yıllarda sergi düşüncesini bu topraklarda güçlü biçimde gündeme taşımış. Türkiye - Avusturya ortaklığında gerçekleştirilen etkinlik, on üç sanatçının Efes antik kent üzerine deneyimlerini sergilemiş. "Kültürel Miras", "Tarih", "Mit", "Hafıza", "Sınırlar", "Aidiyet", "Geçmiş", "Gelecek" ve "Turist Olma Hâli" gibi kavramlar, Efes gibi bir mekânda sanatçıların tarafından sorgulanmış; sergilenen işler izleyiciye alışılmadık deneyim alanları sunmuş. Maalesef günümüze kayda değer bir envanter bırakmamış bu serginin kimi izlerine, birtakım belgelerine ulaşmak yeni mümkün oldu. Bu belgelerden biri, Özgür Uçkan'ın sergi için kaleme aldığı metin ki Uçkan, etkinliğin heyecan vericiliğinden söz etmekte: "Söz konusu olan Efes gibi çapraşık, birbirine karışıp, birbirini silen izlerle yüklü, ruhu derin kuyu bir yerin çağdaş sanat için bir sergi olarak

kullanılması değil. Orada, tarihi bugün, gelecek için hayal etmek. Bilimsel araştırmanın, arkeolojinin yaptığından tümüyle başka bir biçimde geçmişin izini sürmek.” (3)

Hüseyin B. Alptekin ve Michael Morris, etkinlik kapsamında iki adet yerleştirme gerçekleştirmiş: “Heraclitus Promenade” ve “Purification Of History”. Tarihi Roma Yolu’na bakan duvarın kovuklarındaki deliklere o boyutlara uyacak şekilde kesilmiş, yuvarlak biçimli aynalar ve nazarlıklar iliştiirmişler. Aynalar, geçmişin boşluklarını izleyicinin yüzüne yansıtıyor. Silinen geçmiş - boşluk, kavruk güneş ışığının altında gezinen zamane izleyicisinin, gezginliği geçici turistlerin yüzüne acırtıcısına çarpıyor. Alptekin ve Morris, çalışmalarındaki ironiyi, felsefi düşünceyi ve tarihin izlerini Efesli Herakleitos’un hikâyesi üzerinden yansıtıyor.

“Ege güneşinin parlak ışığı aynaları tutuştururken, zamanın ateş gibi yakıp kül edici gücünün, hala Efes’te ve şehre giren bizlerin içinde işlediğine tanıklık ediyor. Duvara yaklaştığımızda, aynalardaki ışıktan kamaşan gözlerimiz kovuklardaki nazarlıklara takıldığında, ateşle eritilerek biçimlendirilmiş, nazarlıkların ortasından, çukurun karanlığından bize bakan gözlerle karşılaşırız. Karanlığın, kuyunun, unutuluşun içinden bakan gözlerle göz/göze geliyoruz. Hayatla ölüm, ölümle hayat arasında ‘Herakleitos’un Promenadı’...” (4)

Sergide yer alan “Tarihin Arınması” adlı yerleştirmeyle diğer çalışmada olduğu gibi tarih-bellek ilişkisine ironiyi merkeze alarak bakıyor. Yerleştirme için antik kentte banyo ve umumhane olarak kullanılan alanı tercih etmişler. Sanatçılar, bu kalıntıların /mekânların işlevine de vurgu yaparak havlu, tuvalet kağıdı, gazete parçaları ve sabun gibi oralarda geçirilen zamanlara ilişkin gündelik materyalleri tarihsel izlerin arasına iliştiirmiş.

“...Dedikodular, entrikalar, fısıltılı ihanetler, muhbirler, son şehir haberleri... Delik, arındığımız pisliği yutuyor (tabula rasa); yeniden kirleniyoruz, yeniden, yeniden arınıyoruz; deliklerle de iletişim kuruyoruz, kırımiz de enformasyon oluyor. Pisliğimizi gizliyoruz. İzleri silmek için dininiyoruz.” (5)

Hüseyin B. Alptekin, sadece tarihin ve söylencenin değil; mekânlar, objeler, imler arası diyalogun izini sürmekten vazgeçmeyen bir seyyah sanatçı modeliydi. İzmir’deki bir buluşmamızda anıtların ve o anıtlara pisleyen, izini bırakan kuşların peşinden yollara düştüğünü söylemiş, İzmir’deki kimi anıtları fotoğraflamak istediğini belirtmişti. Heyecan içinde buradaki anıtlara pisleyen kuşun göç yolunun diğer uğrak yerlerdeki anıtlara konan, pisleyen kuşla aynı kuş olduğunu söylediğini anımsıyorum.

Hüseyin B. Alptekin ve Michael Morris, “Heraclitus Promenade”, yerleştirme görüntüsü, “Tarihin Tahayyülü” etkinliği, -Selçuk, İzmir, Türkiye, 1995 (SALT Araştırma, Hüseyin B. Alptekin Arşivi)

2007 yılında, son kez İzmir’e döndü Hüseyin B. Alptekin. Sözlü kayıtlara göre, güncel sanat serüvenine ilk başladığı yer olan şehire gömüldü. Aradan geçen on yılın ardından, kendisini saygı ve sevgiyle anıyoruz. ✚

* Yazıda yer alan bütün görsellere ve referans verilen metinlere “SALT Araştırma - Hüseyin B. Alptekin Arşivi” ile sanatçının galerisi RAMPA’nın arşivlerinden ulaşılmıştır. Bu malzemelerin kullanımına izin veren söz konusu kurumlara ve eşi Camilla Rocha’ya teşekkürü borç bilirim.

Dipnotlar:

1. ‘Bir Başka Sanat’ Toplu Sergi Gösteri: Ölümü nedeniyle Beuys’u saygıyla anmak adına, 1986 yılında, İzmir’de bir grup sanatçı tarafından organize edilen sergidir. Katılımcılar: Necati Abacı, Halil Akdeniz, Ann.B.Aksel, Erdağ Aksel, Turgut Demir, Hüseyin B. Alptekin, Vahap Aşar, Zafer Aytekin, Canan Beykal, Michael Bishop, Lynn Criswell, Cengiz Çekil, Osman Dinç, Ahmet Elhan, Ayşe Erken, Adem Genç, Serhat Kiraz, Ahmet Koman, Füsün Onur, Ahmet Öktem, Mümtaz Sağlam, Feyzi Saydam, Sarkis, Yusuf Taktak.
- 2- Erdağ Aksel, bu süreci Özlem Altunok tarafından gerçekleştirilen bir röportajda anlatıyor: Özlem Altunok, “Nevi şahsına münhasır bir kişilik” (Erdağ Aksel röportajı), Bir Seyyah Sanatçı, İstanbul Art News, Sayı 23, Eylül 2015.
- 3- Özgür Üçkan, ‘Efes’te Hayâl-i Tarih’, Hürriyet Gösteri, Sayı 179, sayfa 32, Ekim 1995
4. a.g.e., syf: 33
5. a.g.e., syf: 34

FOTOGRAF ZEYNEP GÖNEN

Denizcilik Tarihine Yeniden Yaşam Vermek: 360 Derece Tarih Araştırmaları Derneği

ZEYNEP GÖNEN

Urla İskele'nin sakin bir köşesinde, hemen denizin kıyısında keyifle çalışan ve denizin tarihine, arkeolojisine dair araştırmalar yapan, oldukça üretken bir dernek var: 360 Derece Tarih Araştırmaları Derneği. Bir ayağı denizde bir ayağı karada duran bu dernek arkeolog, tarihçi, denizci, tekne ustası, mühendis ve bir grup gönüllünün yürüttüğü deneysel çalışmaları başta arkeoloji, tarih, antropoloji ve müzik olmak üzere farklı zeminlerde işleyip sergilere, konferanslara ve yayınlara dönüştürüyor.

360 Derece Tarih Araştırmaları Derneği, bir yandan farklı kurumlarla yaptığı iş birlikleriyle Anadolu'nun denizcilik geçmişine dair bilgi üretirken diğer yandan bu bilgileri canlandıran replikalar üreterek geçmişin yeniden yaşam bulmasına fırsat veriyor. Derneğin en çok ses getiren işleri de bu replikalar. Ortaya çıkardıkları kadim teknikleri kullanarak Akdeniz'in en eski teknelerinden bazılarını yeniden canlandırıyorlar. Üstelik bu replikalar

yerlerinde durmuyor, denize açılıyor ve Akdeniz'i deneyimliyor. İsmi en çok duyuran replika "Kybele" olmuş; arkeolojik verilere dayanarak yeniden inşa edilen bu tekne, 2009 yılının Haziran ayında İzmir'den yola çıkarak Yunanistan, İtalya ve Fransa kıyılarını takip ederek Marsilya Limanı'na ulaşmış. Elli dört gün süren yolculuğu süresince, kolonileşmek üzere Marsilya'ya yelken açan Phokaialıların (Foçalıların) takip ettiği rotanın izini sürmüştü.

“Uluburun”, ses getiren bir diğer replika. 1982 yılında Kaş, Uluburun’da bulunan üç bin üç yüz yıl öncesine ait batığı yeniden inşa etmişler ve 2005 yılında denize indirerek Türkiye kıyılarından yola çıkarmışlar. Antik astronomi, navigasyon ve rota bilgilerini izleyerek yolunu bulan Uluburun, Kıbrıs’a varana dek üç bin deniz mili yol kat etmiş. Bu etkileyici yolculuğu kitaplaştırmak, derneğin gündeminde tuttuğu projeler arasında.

360 Derece Tarih Araştırmaları Derneği, bunların yanı sıra İzmir’in deniziyle ilişkisinin tarihini ortaya koyan bir çalışma gerçekleştirmiş: “İzmir Kayıkları”. Bu replika çalışması, 20. yüzyılın başlarına kadar İzmir Körfezi’nde varlığını sürdüren kayıkları ortaya çıkarıyor. İnce, uzun yapılarıyla körfezi süslemiş bu kayıklar yüzyıllar boyunca gündelik yaşamın ve ticaretin önemli bir parçasıyken, 1930’larda su üzerinden tamamen silinmiş. Körfeze yaklaşan gemilerin yolcularını ve yükünü kıyıya taşımayı üstlenmiş, İzmir Körfezi çeperinde deniz ulaşımı adına yoğun bir ağ örmüş, Hıdırellez’de topluca gezintiye çıkan kadınların martavallarını denize döktüğü kayıklar bunlar. Kendine ait loncası olan, kurumsallaşmış ve çok yaygın bir ulaşım sisteminden bahsediyoruz.

360 Derece Araştırma Derneği, Urla’daki atölyenin kapılarını dışarıdan gelen meraklı ziyaretçilere hafifçe aralamış durumda. Zira dernek, bu üretim mekânını en kısa zamanda ekolojiyi öne koyan alternatif bir müzeye, uluslararası nitelikte bir denizcilik merkezine dönüştürmeye hazırlanıyor.

Ancak, zamanında bu kadar yaygın olarak kullanılan İzmir kayıklarından günümüze kalmış orijinal bir örnek yok. 360 Derece Araştırma Derneği’nden Mualla Erkut, bu silinmeyi dönemin devlet politikalarına bağlıyor. Alsancak’taki limanın inşasıyla beraber, 1930’da yürürlüğe giren yasa, gemilerin limana girmesini önceliğe koyarken taşıma işlerinin sadece liman sahilinde yürütülmesini sağlamak adına, İzmir kayıklarının işlevsizleştirilmesini şart koşuyor. Ancak yasaya göre sadece ticariler değil, tüm İzmir kayıklarının kullanımı yasaklanıyor ve devlet, ücret karşılığında topladığı kayıkları

FOTOĞRAF ZEYNEP GÖNEN

FOTOGRAF: 360 DERECE TAD

yakıp ortadan kaldırıyor. Böylece, kayıkçı Rumlar da 1922 İzmir yangınıyla kentten “silinen” Rum ve Ermeni mahalleleri gibi yitip gidiyor.

Geriye pek az iz kalmış; araştırmalara ışık tutan başat kaynaklar, İzmir’i tasvir eden dönem resimleri ve hikâyeler. En önemli kaynaksa İstanbul Deniz Müzesi kitaplığında bulunan, Amiral François Edmond Paris’in 1880 tarihli “Souvenirs De Marine” kitabındaki çizimler. İzmir kayıklarına dair ayrıntılı teknik çizimler, dernek ekibinin replikaları üretebilmesine olanak veriyor. Bir dönem, İzmir Büyükşehir Belediyesi replikalara sahip çıkmış ve kullanıma ilişkin temel bilgiler, düzenlenen kurslar sayesinde günümüze aktarılmış. Ne var ki bu replikalar, bir süre

sonra atıl hale gelmiş. Şimdilerde 9 Eylül Üniversitesi tarafından bakıma alınan İzmir kayıkları, yeniden körfeze dönmeyi bekliyor.

360 Derece Araştırma Derneği, Urla’daki atölyenin kapılarını dışarıdan gelen meraklı ziyaretçilere hafifçe aralamış durumda. Zira dernek, bu üretim mekânını en kısa zamanda ekolojiye öne koyan alternatif bir müzeye, uluslararası nitelikte bir denizcilik merkezine dönüştürmeye hazırlanıyor. Dernek, ziyaretçilerin denizcilik tarihinin önemli bir kesitini keşfedebileceği bu kompleksi yaratırken belli temalar çerçevesinde yürütülecek atölyelerin deneyim üretmesini amaçlıyor. Görünen o ki Urla kıyıları, heyecanlı hazırlıklara gebe.

Kök Basmane

RÖPORTAJ SARP KESKİNER FOTOĞRAFLAR AREN ARDA KAYA

Kök Projekt ve İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarih Tasarım Atölyesi iş birliğinde yürütülen “Kök Basmane” projesi, bölgenin gastronomik değerlerini ve ürünlerini kayıt altına almayı hedefliyor. Mart 2016’da başlayan projeye dair detaylı bilgi edinmek amacıyla Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürü Gökhan Kutlu ile görüştük.

“Kök Basmane” projesinin ortaya çıkış sürecinden bahseder misiniz?

Açıkçası, epeyi zamandır, alandaki gastronomik değerleri belgelemeye yönelik bir çalışma yapmak istiyorduk. 24 Ağustos – 2 Eylül 2015 tarihlerinde, İzmir Akdeniz Akademisi ile birlikte, yaz okulu formatında

düzenlediğimiz “Tandır Çalıştayı” da bunun dolayımında şekillenmişti. Tandır ocakları, bize çok ilgi çekici gelmişti; Kadifekale kırsalında, izinsiz de olsa inşa edilmiş iptidai toprak ocaklar var ve bu ocaklarda pişirilen tandır ekmeğinin bölge halkının beslenme zincirinde olmazsa olmaz bir yeri var. Tandır ocaklarını mekânsal bağlamından koparmadan nasıl iyileştirebileceğimize, bu yapıları legal bir çerçeveye nasıl oturtabileceğimize kafa yorduk çünkü ocakların çoğu, birinci derece arkeolojik alanın üzerinde kurulu. Bu ocaklardan yola çıkarak, bölgeye has diğer gıda ürünlerine de eğilmeye karar verdik. Kök Projekt grubuyla da yolumuz böyle keşti. Kök Projekt’i oluşturan isimlerin farklı mesleki formasyonları var ama

ekiptekilerin ortak ilgi alanı gastronomi. Bölge halkı için ekonomik girdi yaratabilecek potansiyele sahip ürünleri tespit etmek üzere yola çıktık ve bir envanter çıkarmaya karar verdik. Envanter çalışması sırasında sadece tandır ekmeğinin değil, Mardin çöşeğinin dahi farklı biçimlerinin olduğunu öğrendik. Ayrıca Suriyelilerin bölgeye yerleşmesi, mevcut çeşitliliğe pek çok nüans kazandırmış. Ardından, bu ürünleri üretip satacak bir kooperatif örgütleme fikri gündeme geldi ve “Kök Basmane” projesi, bu sürecin en önemli çıktısı oldu.

Kooperatif ne zaman hayata geçecek? Hâlihazırda hangi aşamadasınız?

Eğitim çalışmaları devam ediyor. Farklı dönemlerde bölgeye göç etmiş kadınlarla çalışıyoruz. İlk etapta on sekiz kadınla başladık ama sayı zamanla eksildi çünkü bölgedeki kadınların gündelik yükü çok ağır. Çocukların bakımı, ev işi, yemek düzeni derken, bir kısmı zaman ayıramayıp ayrıldı. Eğitimlere düzenli olarak devam eden on üç kadını özgüven kazanımı, girişimcilik ruhu gibi alanlarda yetiştiriyoruz. Dil, bir diğer engel. İlk etapta, Suriyeli kadınlara Türkçe dersi vermeyi planlıyoruz. Bu aşamaları geçince hijyen eğitimine odaklanacağız. Bu anlamda, iş yükünü alanında uzmanlaşmış farklı kurumsal yapılara dağıttık. Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD), Kadın Emeliğini Değerlendirme Vakfı gibi güçlü ortaklarla ilerliyoruz. Yanı sıra İzmir Büyükşehir

Belediyesi Sosyal Projeler Daire Başkanlığı, bu projeye özel bir çalışma başlattı; İzmir Tarih Tasarım Atölyesi çatısı altında, “Agora Sosyal Yaşam Atölyesi” isminde bir proje yürütüyorlar. Bir diğer partnerimiz, İzmir Büyükşehir Belediyesi Meslek Fabrikası. Meslek Fabrikası, bazı eğitimlere destek verecek.

Kooperatife merkez olabilecek bir yer belirledik. SGDD, kooperatifin sürdürülebilirliğini sağlamak adına Birleşmiş Milletler ile fon sürecini yürütüyor. Başvuruyu yaptık ve ön görüşmelerden edindiğimiz izlenime göre, fonu alacağımız kesinleşti. Büyük bir ihtimâlle Eylül ayında kooperatifin kuruluş aşamasına geçeceğiz. Kuruluş sürecini de yılbaşına kadar tamamlamayı hedefliyoruz.

Kooperatifte üretilen ürünler, kent dışında yaygın olarak satışa sunulacak mı, yoksa temin etmek için bölgeye mi gelmemiz gerekecek?

Bölgeden temin edilebiliyor olması, ürünlerin yerinde sunumu açısından turistik bir potansiyel yaratıyor. Ayrıca yerinde yapılan sunum ve satışın İzmirlielerin bölgeyi daha sık ziyaret etmesine yol açacağı kesin. İşin kooperatif tarafına gelecek olursak, İzmir Tarih Tasarım Atölyesi, kurumsal kimliğin yanı sıra ürünlerin sergilenmesine dair mecraların tasarımı üzerine çalışacak. Kooperatifin orta vadede kendi ayakları üzerinde durabiliyor olması lâzım; kimseye

muhtaç olmadan varlığını sürdürebilmesini sağlamalıyız. Elbette tasarım ölçeğinde destek vermeyi sürdüreceğiz çünkü güçlü bir kurumsal kimlik ve cazibeli bir sunum, günümüz koşullarında rekabet edebilmenin en temel koşulu. Ürün skalası bakımından arz talep dengesini de gözetiyor olacağız. Belki başlarda kooperatifin üreteceği kimi ürünlere yeterince talep olmayacak; o halde beklentilere uygun düşecek ürünlerin üretimine dair kooperatife destek vereceğiz.

Sit alanında konuşlu tandır ocakları, herhâlde sürecin sonucunda başka bir bölgeye taşınacak; değil mi? Doğru; ocakların taşınabileceği en uygun nokta, jeolojik sakıncalar doğrultusunda boşaltılan alan gibi görünüyor. Bu alandaki sakıncaları gidermek adına zeminin ıslahına ve stabilizasyonuna yönelik çalışmalar devam ediyor. Bu çalışmalar tamamlandığında,

rekreasyon süreci başlayacak. Son kerte de, bölge halkı için büyük önem arz eden ocaklar, bu alanda yeniden, aslına uygun biçimde inşa edilebilir diye öngörüyoruz. Tabii kullanım hakkı üzerinden yeni bir düzen de getirmek mümkün olabilir; zira mevcut ocaklar, belli ailelerin elinde, dolayısıyla herkes faydalanamıyor. Kooperatifleşme yoluyla bölge halkının faydasına çalışacak adil bir sistem kurmayı hedefliyoruz.

Cansu İşbilen'in İKPG İletişim Toplantısı'nda yaptığı sunumda masa etrafında buluşup birbiriyle tarif paylaştan, söyleşen kadınlar gördük. Bu buluşmayı örgütleme fikri nasıl ortaya çıktı ve buluşmalar düzenli olarak devam edecek mi?

Birinci buluşma, İzmir Tarih Tasarım Atölyesi, Kök Projekt ve Agora Sosyal Yaşam Atölyesi işbirliğiyle Ekim 2016'da düzenlendi.

El emeğiyle hazırlanmış geleneksel yemeklerin tadına baktık; pişirenlerden hikâyelerini dinledik; tarifleri belgeledik. “Kök Basmane Kadın Buluşmaları”, her ayın son çarşambası gerçekleşiyor. Envanter ve belgeleme süreci kesintisiz olarak sürüyor. Alanda Mardin mutfağı öne çıksa da her noktaya özel bazı nüanslar var. Kimisi bu nüanslara sadık kalıyor, kimisi geleneksel tariflerden kesinlikle şaşmıyor, kimisi de tarifleri günümüze uyarlıyor.

Envanter çalışmasının sonuçlarına ne zaman ulaşabileceğiz?

2018 yılı başlarında bir yayın oluşturabileceğimize inanıyorum.

İzmir; özellikle de Basmane bölgesi, Suriyeli mülteciler ve göçmenler üzerinden yepyeni bir mutfak dokusu ile tanıştı ve Suriye halklarının gastronomik birikimlerini günümüze taşıyan bu doku, çoğu tanıdık

tarifleri içerse de tüketmeye alışık olmadığımız tarifleri de barındırıyor. Ne var ki bu tarifleri öne koyan küçük lokantalar, denizden sadece beş yüz metre içeride birikmiş olsa da henüz Izmirliğin ilgisini çekmiyor. Yürüttüğünüz çalışmalarla beraberce düşünecek olursak, yeni tariflerin zamanla şehrin gastronomik dokusuna katkı sunacağını düşünüyor musunuz?

Şöyle bir gözlemim var: Söz konusu lokantalar veya tandır ocakları, sadece bölge insanına, belirli topluluklara hizmet veriyor. Şimdilik, kentin geneli için çekim yaratma yeteneğinden yoksunlar. Muhtemelen, bu yoksunluğun iki temel nedeni var: Sunuma ve hijyen koşullarına dair dezavantajlar. Biz bu potansiyeli nasıl ortaya çıkarabileceğimize bakıyoruz ama en temel koşulu, yani hijyenik standartları sağlayabilmek çok önemli. İnsanların bu bölgeye has ürünlerin hijyenik koşullarda üretildiğinden emin olması gerekiyor. Bu doğrultuda, hijyen özelinde, Havra Sokağı ölçeğinde bir çalışma başlattık. Havra Sokağı’nı seçtik çünkü kentin geneline hitap ediyor.

Ayrıca gastronomik anlamda İzmir’in sembolleşmiş, gelenekli alanlarından biri...

Evet; özellikle muhafaza etme, sunum ve alışveriş kültürü açısından alana özel çok ciddi bir deneyim birikimi var. Bizim de bu birikimi özenle koruma kaygımız var. Havra Sokağı çalışmamızdan elde edeceğimiz deneyimleri alanın diğer bölgelerine taşımayı hedefliyoruz. ➕

DOCUMENTA'nın Yeni Ayağı Atina

GİZEM AKKOYUNOĞLU

İlk kez 1955 yılında sanatçı ve küratör Arnold Bode tarafından Almanya'nın Kassel şehrinde düzenlenen DOCUMENTA, altmış yıllık tarihinde ilk defa Kassel'in dışında bir şehri kendine mekân edindi: Beş yılda bir düzenlenen ve yüz gün boyunca devam eden etkinliğin bir ayağı, Polonyalı küratör Adam Szymczyk'in 2013 yılında aldığı karar üzerine, Atina'ya taşındı. Açılışı 8 Nisan 2017'de gerçekleştirilen organizasyonun Atina ayağındaki etkinliklere kırkı aşkın enstitü, meydan, sinema, üniversite kampüsü ve kütüphane ev sahipliği yapacak. Yüz altmıştan fazla sanatçıyı ağırlayacak sergilere Türkiye'den Nevin Aladağ ve Banu Cennetoğlu katılacak.

"Atina'dan bir şeyler öğrenmek" temasıyla hayata geçirilecek etkinlikler, Szymczyk tarafından oluşturulan konsept üzerinden iki metropolün birbirinden öğrenme sürecini canlandırmayı hedefliyor. Ayrıca, DOCUMENTA 14'ün son sekiz yıldır ağır ekonomik krizle mücadele eden Atina'ya yeni bir enerji getireceğine inanılıyor.

Öncelikle, organizasyonun ilk yıllarda Kassel için ne ifade ettiğine bakalım:

DOCUMENTA, İkinci Dünya Savaşı sonrası yıkımın ve ekonomik krizin tahrip ettiği Kassel şehri için başlarda sıradan bir sanat etkinliğiymiş. Gerek yerel halk gerekse şehir yönetimine göre diğer sanat etkinliklerinden farklılaşan bir yanı da yokmuş. İlk sergilemeler, 1945 sonrası sanatından çok "Entartete Kunst" olarak adlandırılan Fovizm, Ekspresyonizm, Kübizm, Der Blaue Reiter, Fütürizm ve Pittura Metafisica akımlarını izleyiciye göstermek için

düzenlenmiş. Başta Budenesgartenshau'yu destekleyecek bir etkinlik olarak tasarlanan dOCUMENTA, 1955'te yüz otuz bin kültür turistini şehre çekmeyi başarmış. Takip eden yıllarda çağdaş sanatı iyiden iyiye odağına oturtan, çoğunlukla Avrupalı sanatçılara ev sahipliği yapan organizasyon, zamanla Amerika, Afrika ve Asya kıtalarından sanatçıların katılımına açılmış. Bu genişleme, dOCUMENTA'nın seyrini ve imajını iyiden iyiye değiştirmiş.

Kassel şehrinin ekonomisine ilk kez somut anlamda katkı sağlayan etkinlikse dOCUMENTA 4 olmuş. O yıl pop art, minimalizm ve kinetik sanat gibi akımları öne süren karma sergilere ev sahipliği yapan organizasyon, 1972 yılında minimal ve soyut eserleri içeren "Gerçekliği Sorgulamak - Günümüzün Resimsel Dünyaları" temasıyla sanat tanımını radikal bir şekilde değişime uğratmayı başarmış. Sonraki yıllarda, gerek önceki dOCUMENTA'ları zemin olarak kullanarak gerekse güncel sorunları kendine tema edinerek ilerleyen organizasyon, süreç içerisinde halkın ve yerel yönetimin tam desteğini arkasına alarak uluslararası platformlar nezdinde en önemli sanat etkinliklerinden biri haline gelmiş.

Kassel örneğinde gördüğümüz üzere bu tür organizasyonlar, süregiden olumsuz koşullara rağmen bir kentin yaşamına, kültürel üretimine ve yaratıcı potansiyeline son derece olumlu katkılar sunabiliyor. Politika yahut ekonominin başaramadığı ölçüde köprüler kuruyor; sınırları ve önyargıları aşan bir işlev kazanıyor. Bu bağlamda, dOCUMENTA 14'ün ilk yurt dışı ayağı olarak seçilen Atina'ya yepyeni bir enerji ve perspektif getireceği ortada. Yanı sıra ekonomik darboğaz yüzünden ruhen çökkün Atinalılara moral vereceğine, günlük yaşamı yeniden canlandırabileceğine, Atina'ya kültür turizmi üzerinden taze deneyimler sunacağına, dikkatleri yeniden bu Güney Avrupa metropolüne çekeğine kesin gözüyle bakılıyor. Buradan hareketle dOCUMENTA 14'ün kuzey ve güney Avrupa arasında çizili olduğu savlanan kültürel sınırları yeniden tartışmaya açacağı gözleniyor. Ne de olsa Atina, savaşta yerinden edilmişler ve mülteciler için Avrupa'nın güney sınır kapısı olarak tarif ediliyor. ✚

www.documenta14.de

Home For Cooperation: Ara bölgede bir “Dayanışma Evi”

NURSAÇ SARGON

Kıbrıs'ın Lefkoşa kentinde yer alan sivil toplum örgütü Dayanışma Evi, 2011'den bu yana tampon bölgede toplumlar arası iletişimi güçlendirmeyi amaçlayan, barışı destekleyen yenilikçi projelere, kültürel ve sanatsal etkinliklere destek oluyor. Dayanışma Evi ayrıca dans, yoga, drama, müzik alanında düzenlenen çeşitli atölyelere ve dil kurslarına ev sahipliği yapıyor.

1993 yılında çekilen “Duvarımız” belgeselinin yönetmenlerinden Prof. Dr. Niyazi Kızılyürek, filmin diğer yönetmeni ve kişisel dostu Panikos Chrysanthou üzerinden Rum kesimine seslenirken, şöyle demiş: “Bir zamanlar bu sokaklarda birlikte yaşadık. Sen ekmeğe, ‘psami’; işe ‘doulia’; insana ‘anthropos’ derdin. Hiçbir önemi yoktu bunun; ekmek, her ikimiz için eklemek; iş de işti ve insan ikimiz için de insandı o zamanlar; her şeyden önce insandı.”

1964'te yaşanan çatışmaların ardından, 1974 yılındaki müdahaleyle toplumların hür şekilde beraberce yaşayabileceği bir ülke olmaktan uzaklaşan Kıbrıs'ta

barış, ancak kendini “öteki”nin yerine koymakla, tarafların haklı olduğu kadar suçlu olabileceğini içselleştirmesiyle hayat bulabilir görünüyor. Her iki kesimde barışı tesis etmek düşüncesiyle yıllardır çaba harcayan, farklı dilleri konuşan, farklı kimliklerden ve disiplinlerden gelen bir grup akademisyen, tarih öğreniminde eleştirel düşünmeyi geliştirmek amacıyla 2005 yılında “Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği”ni (AHDR) kurmuş. Kurucu akademisyenler, taraflı anlatımların hınç kültürünü beslediğinin altını çizerek resmi tarih kitaplarının söylediğinin aksine giderek, toplumlar arası barışı ve birlikteliği güçlendirmeyi hedeflemiş. Dernek

A photograph of the UN Office for Women in Istanbul. The building is a modern, multi-story structure with a curved facade. In the foreground, a large white sign features the UN logo and text in both English and Turkish. The English text reads: "UN OFFICE FOR WOMEN", "WOMEN'S EMPOWERMENT", "NO LITTER PLEASE", "IN 3", "KAPATILMIS KUTUPHANESINE", "GIRISINIZ TOS KOPU KARARD", "UN", "FOTOGRAFI GEREK YASAKTIR", "CEZAYIRI FEMCE TUTULUR". The Turkish text reads: "KAPATILMIS KUTUPHANESINE", "GIRISINIZ TOS KOPU KARARD", "FOTOGRAFI GEREK YASAKTIR", "CEZAYIRI FEMCE TUTULUR". A group of people is gathered outside the building, and a white tent is visible on the right.

